

Jaarstukken 2024

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

COLOFON

Een uitgave van het openbaar lichaam Bonaire

Contactgegevens:

Directie Bedrijfsvoering en Ondersteuning
Afdeling Financiën

INHOUDSOPGAVE

1	Aanbiedingsbrief.....	4
2	Financiële toelichting.....	5
3	Leeswijzer.....	8
4	Jaarverslag	9
4.1	Beleidsverantwoording.....	9
4.1.1	Hoofdfunctie 0 – Algemeen bestuur	9
4.1.2	Hoofdfunctie 1 – Openbare orde en veiligheid.....	15
4.1.3	Hoofdfunctie 2 – Verkeer, vervoer en waterstaat.....	16
4.1.4	Hoofdfunctie 3 – Economische zaken.....	18
4.1.5	Hoofdfunctie 4 – Onderwijs.....	22
4.1.6	Hoofdfunctie 5 – Cultuur en recreatie.....	24
4.1.7	Hoofdfunctie 6 – Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk.....	27
4.1.8	Hoofdfunctie 7 – Volksgezondheid.....	31
4.1.9	Hoofdfunctie 8 – Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting.....	37
4.1.10	Hoofdfunctie 9 – Financiering/algemene dekkingsmiddelen.....	39
4.2	De paragrafen.....	41
4.2.1	Lokale heffingen.....	41
4.2.2	Risicomanagement en weerstandsvermogen	44
4.2.3	Onderhoud kapitaalgoederen.....	48
4.2.4	Bedrijfsvoering.....	51
4.2.5	Deelnemingen	53
4.2.6	Grondbeleid.....	58
4.2.7	Begrotingsrechtmatigheid.....	59
5	Jaarrekening.....	62
5.1	De balans.....	62
5.2	Overzicht van baten en lasten	81
5.3	Overzicht bijzondere uitkeringen inclusief toelichting voortgang	83
6	BIJLAGEN	99
1.	Personeel	99
2.	Overzicht staat van activa.....	102
3.	Overzicht subsidies en inkomensoverdrachten	111
4.	Verzamel en consolidatiestaat	113

1 AANBIEDINGSBRIEF

Hierbij bieden wij u de jaarrekening 2024, in dezelfde vorm als de jaarstukken 2023.

In de beleidsverantwoording leggen we verslag van onze activiteiten in 2024 met de hoofdlijnen van het Bestuursprogramma ‘Het verschil – Rechtvaardig en duurzaam’ als leidraad. In de jaarrekening geven we een overzicht van alle uitgaven, voor structurele en wettelijk vastgelegde taken, naast de uitgaven voor beleids-projectmatige activiteiten.

De jaarrekening is in lijn met de wet- en regelgeving zoals opgenomen in de BBV-BES en volgt de reeds eerder ingezette rapportage methode. We verwachten dat we op deze manier de onderlinge verbanden tussen onze activiteiten en onze prioriteitsstelling daarvan inzichtelijk maken voor onze organisatie, ons bestuur en de inwoners van Bonaire.

Het resultaat van de jaarrekening 2024 bedraagt USD 1,2 miljoen. We geven in dit jaarverslag een toelichting op het uitgevoerde beleid en de kosten die daarmee waren gemoeid. We geven toelichtingen op grote afwijkingen tussen wat we hebben begroot en wat we hebben gerealiseerd in de beleidsverantwoording.

Namens het Bestuurscollege van Bonaire,

C. Abraham

Gedeputeerde Bestuurlijke vernieuwing, Bedrijfsvoering en Economie

2 FINANCIËLE TOELICHTING

In onze jaarverantwoording worden naast de reguliere baten en lasten ook de Bijzondere Utkeringen (BU's) verantwoord. De middelen die we ontvangen van het Rijk in de vorm van uitkeringen ramen we zowel aan de baten als de lastenzijde. Bij de jaarafsluiting wordt het saldo van de BU's opgenomen als vooruit ontvangen gelden van het Rijk. Een specificatie van de beschikbare middelen en de besteding inclusief een toelichting op de besteding van deze middelen is opgenomen in onderdeel 5.3 van deze jaarstukken. In de primitieve begroting was uitgegaan van een resultaat van nihil, terwijl in de begroting na wijziging een resultaat was begroot van USD 1,9 miljoen. Het werkelijke jaarresultaat 2024 is uitgekomen op USD 1,2 miljoen.

Recapitulatie jaarrekeningresultaat per hoofdfunctie

bedragen x USD 1.000

Hoofdfunctie / functie		Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Voordeel Nadeel	
	LASTEN:						
0	Algemeen bestuur	37.447	37.820	47.518	41.814	5.704	V
1	Openbare orde en veiligheid	887	929	1.011	981	30	V
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	18.131	9.645	22.907	21.217	1.690	V
3	Economische zaken	5.795	6.048	11.281	11.937	-656	N
4	Onderwijs	13.844	3.042	13.821	13.494	327	V
5	Cultuur en recreatie	8.909	6.950	12.566	11.168	1.398	V
6	Sociale voorzieningen/maatschapp.werk	21.206	10.076	35.785	30.408	5.377	V
7	Volksgezondheid	23.979	10.762	24.122	20.665	3.457	V
8	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	6.230	2.194	8.775	2.549	6.226	V
9	Financiering/alg.dekkingsmiddelen	19.114	977	10.039	11.237	-1.198	N
	TOTAAL LASTEN	155.542	88.443	187.825	165.470	22.355	V
	BATEN:						
0	Algemeen bestuur	8.623	4.632	11.641	8.391	3.250	N
1	Openbare orde en veiligheid	1.019	117	307	188	119	N
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	13.230	5.515	8.707	6.615	2.092	N
3	Economische zaken	1.352	277	612	504	108	N
4	Onderwijs	11.166	99	10.644	9.447	1.197	N
5	Cultuur en recreatie	4.147	287	5.345	4.228	1.117	N
6	Sociale voorzieningen/maatschapp.werk	14.044	2.266	35.233	26.614	8.619	N
7	Volksgezondheid	13.940	5.698	16.707	12.679	4.028	N
8	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	4.393	1.137	7.269	1.807	5.462	N
9	Financiering/alg.dekkingsmiddelen	80.276	68.415	91.364	96.260	-4.896	V
	TOTAAL BATEN	152.190	88.443	187.829	166.733	21.096	N
	SALDO VAN LASTEN EN BATEN	-3.352	-	4	1.263		N

Toelichting:

Onderstaand de verklaring voor het resultaat per functie:

bedragen x USD 1.000

FUNCTIE	Bedrag	
001 Bestuursorgaan	-4.725	N
002 Bestuursapparaat	-29.107	N
003 Burgerzaken	-526	N
020 Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd	935	V
130 Rampenbestrijding	-20	N
140 Overige beschermende maatregelen	-773	V
210 Wegen, straten en pleinen	-14.013	N
211 Verkeersmaatregelen te land	41	N
222 Verkeersmaatregelen te water	-630	N
300 Economische Zaken	-9.883	N
341 Overige agrarische zaken, jacht en visserij	-1.550	N
400 Algemeen beheer Onderwijs	-951	N
480 Gemeenschappelijke uitg./ink. onderwijs	-2.437	N
482 Volwasseneneducatie	-659	V
510 Openbaar bibliotheekwerk	-943	V
530 Sport	-3.264	N
540 Kunst	-1.867	N
541 Oudheidkunde/musea	-250	N
560 Maatschappelijke leefbaarheid	-616	N
600 Alg. beheer soc. voorz. en maatsch. dienstverl	3.241	N
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	-38	N
630 Sociaal-cultureel werk / jeugd en jongerenwerk	-6.363	V
640 Bejaardenzorg	-28	V
650 Kinderopvang	-595	N
651 Dagopvang gehandicapten	-11	V
700 Algemeen beheer volksgezondheid	-1.072	N
710 Preventieve en curatieve gezondheidszorg	-158	V
720 Slachthuizen	-40	V
721 Reiniging	-2.077	V
722 Riolering en Waterzuivering	-1.566	V
723 Milieubeheer	-2.749	V
725 Overige openbare hygiene	-324	V
822 Overige volkshuisvesting	-742	V
920 Belastingen	27.833	V
921 Algemene uitkeringen	64.737	V
922 Algemene uitgaven/inkomsten	-7.547	V
	1.263	

Verloop van de baten en lasten

Overeenkomstig de Wet FinBES zijn er in 2024 vier uitvoeringsrapportages opgesteld. Deze tussentijdse rapportages over de voortgang van de bestedingen en inkomsten zijn voorzien van een advies van het CFT en door de eilandsraad vastgesteld.

Ontwikkelingen van de Bijzondere Uitkeringen

Het beschikbare bedrag voor 2024 voor het realiseren van gemaakte afspraken die in diverse beschikkingen zijn afgegeven door de ministeries in de vorm van Bijzondere Uitkeringen (BU's), bedroeg USD 29,7 miljoen. In de loop van het jaar zijn aanvullende middelen ontvangen ter hoogte van USD 55,7 miljoen. De bestedingen in 2024 zijn uitgekomen op USD 32,1 miljoen. Er is per 31 december 2024 USD 53,3 miljoen beschikbaar voor de bijzondere uitkeringen. De resterende BU's zien met name toe op de projecten Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen 2024-2027, Realisatie Publiek Zwembad Bonaire, Onderwijshuisvesting en Volkshuisvesting.

Ontwikkeling van de reserves

Het totaal van de reserves, inclusief het rekeningresultaat, is in 2024 toegenomen met USD 24,4 miljoen. De stand van het saldo per 31 december 2024 inclusief het jaarrekeningresultaat 2024 bedraagt USD 115.8 miljoen.

Het aan de algemene reserve onttrokken rekeningresultaat van USD 3,3 miljoen over 2023 is in 2024 aangevuld in de algemene reserve. Tevens is, naar aanleiding van de besluitvorming in de 2^e begrotingswijziging, besloten om de algemene reserve met USD 4.5 miljoen aan te vullen ter versterking van het weerstandsvermogen.

De bestemmingsreserves zijn gestegen met USD 17,0 miljoen en hebben per 31 december 2024 een volume van USD 84,0 miljoen. De stijging wordt met name verklaard door de toevoeging van middelen die eind 2024 in de vrije uitkering zijn ontvangen, waaraan door het ministerie een specifieke bestedingssuggestie is gegeven. In dit kader zijn in de 3^e begrotingswijziging nieuwe bestemmingsreserves gevormd in lijn met deze bestedingssuggesties van het ministerie. Een bestemmingsreserve Investeringsfondsen van USD 9 miljoen is gecreëerd ter financiering van diverse projecten op basis van bestuurlijke prioriteiten.

Ontwikkelingen van de investeringen

In 2024 is USD 23,7 miljoen geïnvesteerd in materiële vaste activa, waar een bijdrage vanuit BU's van USD 5,4 miljoen als dekking tegenover staat. Deze investeringen hebben onder meer betrekking op wegen, onderwijsgebouwen, de nieuwe bibliotheek en renovatie van sportvelden. De totale waarde van de materiële vaste activa bedraagt per 31 december 2024 USD 87,3 miljoen.

3 LEESWIJZER

De inrichting van de jaarrekening volgt de voorgeschreven indeling (wet FinBES) aan de hand van de zogenaamde hoofdfuncties (zoals bepaald in de 'Regeling functionele indeling BES'). De indeling bestaat uit een beleidsdeel en een financieel deel.

Het beleidsgedeelte bestaat uit de beleidsverantwoording van de beleidsvoornemens volgens de voorgeschreven hoofdfuncties, en een aantal verplichte paragrafen. In de begroting 2024 gaven wij aan wat onze beleidsvoornemens waren. Hierbij brengen wij verslag aan u uit over wat we bereikt hebben en geven we de verbanden aan met de uitgevoerde prioriteiten die zijn toegekend in het Bestuursprogramma 'Het verschil – Rechtvaardig en duurzaam' dat de basis vormt van het beleid voor het Bestuurscollege.

In de beleidsverantwoording sluiten we de verantwoording per hoofdfunctie af met een tabel waaruit duidelijk wordt hoeveel er is uitgegeven ten laste van deze hoofdfunctie, gespecificeerd naar de verschillende hieronder vallende functies. Als er grote afwijkingen zijn tussen wat er was begroot, en wat er is gerealiseerd, lichten we deze vervolgens toe op functieniveau.

Voor afwijkingen die het gevolg zijn van Bijzondere Uitkeringen (BU's) wordt verwezen naar de inhoudelijke toelichting per BU in hoofdstuk 5.3. Hierin treft u ook de beleidsinhoudelijke relevante informatie ten aanzien van de BU's.

Het financiële gedeelte bestaat uit de balans, de toelichting hierop en een totaaloverzicht van de lasten en baten.

In de bijlagen treft u de aanvullende informatie zoals voorgeschreven door de wet FinBES.

In de tekst treft u de volgende afkortingen en/of begrippen aan:

- BC : Bestuurscollege Bonaire
- BES: Bonaire, St. Eustatius en Saba
- BU: Bijzonder Uitkering
- CFT: College financieel toezicht
- ER: Eilandsraad Bonaire
- OLB: openbaar lichaam Bonaire
- OV: Openbare verlichting
- R&O: Ruimte en Ontwikkeling
- TCB: Tourism Corporation Bonaire
- T&H: Toezicht en Handhaving
- VU: Vrije Uitkering
- (wet) FinBes: Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba

4 JAARVERSLAG

4.1 Beleidsverantwoording

4.1.1 Hoofdfunctie 0 – Algemeen bestuur

Aan de hand van de prioriteiten die zijn toegekend aan de hoofdlijnen van het Bestuursprogramma ‘Het verschil – Rechtvaardig en duurzaam’ hebben we het volgende gerealiseerd.

Oprichting en inrichting Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) (functie 001)

Algemeen

In 2024 heeft het RIEC CN verder gewerkt aan de aanpak van ondermijning op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Het RIEC CN heeft een verbindende rol gespeeld om bij de overheden, overhedeninstanties, privaat en publiek partners en de samenleving het bewustzijn ten aanzien van ondermijnende criminaliteit te vergroten. Op alle drie de eilanden hebben fysieke en digitale overleggen plaatsgevonden en er zijn VR-brillen ontwikkeld en ingezet. Hierdoor zijn meer instanties en personen zich bewust wat ondermijning inhoudt, en daardoor ontvangt het RIEC CN meer signalen. Zoals bijvoorbeeld op Saba door de inzet van de VR-bril 8 signalen van arbeidsuitbuiting zijn binnengekomen. Het begrip ondermijning staat nu veel meer op de radar en agenda bij bestuurders en partners.

Weerbare bestuurders

Bij een aantal directies van het OLB en OLE zijn weerbaarheidsscans uitgevoerd, op basis waarvan aanbevelingen om de weerbaarheid te vergroten kunnen worden opgesteld. BZK en Bureau integriteit OLB kijken samen naar de meest effectieve aanpak om de weerbaarheid te vergroten. De aanbevelingen voor Bonaire staan gepland voor begin maart 2025 zodat ze aan de bestuurders kunnen worden gepresenteerd. Bij OLE zal dit een maand later zijn.

Operationele zaken

We hebben maandelijks overlegd met de verschillende partners waarbij onder andere signalen werden besproken. De signalen en het delen van informatie hebben tot nu toe geleid tot 3 acties op Bonaire, 3 op Saba en 1 op Sint-Eustatius. Er lopen verschillende casussen in het “Van Signaal Tot Interventie-traject”. Dit betekent dat deze nog in onderzoek zijn. Hiervoor hebben we een signaalformulier ontwikkeld, dat de partners gebruiken. Dit resulteerde al in 6 ingebrachte signalen. De intensiteit van de samenwerking, waaronder integrale controles, neemt hierdoor langzaam, maar gestaag, toe.

Daarnaast liepen er verschillende trajecten om de bewustwording op het gebied van ondermijning te vergroten, zoals bijvoorbeeld:

- een masterclass ondermijning aan “jeugdigen” op SGB;
- inzet van VR-brillen arbeidsuitbuiting en weerbare bestuurders;
- verschillende presentaties, zoals aan de eilandraadsleden OLB en bestuurders op Saba en St. Eustatius;
- inzet van de media en LinkedIn na acties;
- samen met de IND het ontwikkelen van folders op het gebied van uitbuiting;
- deelname aan de door het OLB georganiseerde week van konosementu.

Er is door de privacyfunctionaris van het RIEC CN gewerkt aan de opzet van een privacy protocol. Dit protocol is door een aantal partners aangevuld, maar helaas hebben niet alle partners de deadline van eind 2024 gehaald. Hierdoor is door de Stuurgroep RIEC CN besloten om het protocol op te stellen met de beschikbare informatie.

De portefeuillehouder vastgoed heeft een integraal plan opgesteld om het witwassen tegen te gaan rond het thema vastgoed, omdat in de NRA-BES 2021 is vastgesteld dat witwassen via vastgoed als grootste risico op de BES-eilanden moet worden gezien. Met de FIU NL werkt het RIEC CN aan de verdere vormgeving van dit plan.

Het RIEC CN organiseerde een seminar waarbij verschillende ministeries, (convenant)partners en de landen Aruba en Curaçao aanwezig waren. Het thema was Basis op Orde. Verder is er gewerkt aan de samenwerking met de landen Aruba, Curaçao en Sint-Maarten.

Wet- en regelgeving

Het ontbreken van een aantal wetgevingen op de BES-eilanden bemoeilijkt de bestrijding van ondermijning in een aantal zaken. Deze hiaten zijn door de wetgevingsmedewerker van het RIEC CN opgesteld in een lijst. Zij is vanuit het RIEC CN hiervoor de kartrekker en vraagt aandacht hiervoor in gesprekken met ministeries, bestuurders en partners. Dit is een continu proces en staat hoog op de agenda van het RIEC CN.

Handhavingsknelpunten

RIEC CN heeft 2 gebieden als handhavingsknelpunt benoemd: de luchthaven Bonaire International Airport (BIA) en de “woondeal Bonaire”. Door het benoemen van een gebied, groep of branche als handhavingsknelpunt kunnen de partners informatie uitwisselen, met een effectievere en integrale samenwerking en bestrijding van ondermijning als resultaat.

Bij BIA is het doel om de veiligheid en integriteit van de luchthaven te waarborgen. Plat gezegd: “We willen niet dat de airport gebruikt wordt om verdovende middelen te transporteren, dat er mensensmokkel plaatsvindt. Daarnaast willen het minimaliseren dat er ondermijnende activiteiten op en rondom de airport plaatsvinden.” In 2024 zijn samen met de KMar en de Douane gecoördineerde acties ingezet om de ondermijnende criminaliteit op de luchthaven te bestrijden en de integriteit op de luchthaven te vergroten.

Bij de woondeal Bonaire is het doel om gezamenlijk tegen te gaan dat dubieuze partijen in aanmerking komen om in welke vorm dan ook deel te nemen aan deze woondeal. Hierbij gaat het om partijen die de intentie hebben om ondermijnende activiteiten te ondernemen zoals witwassen of arbeidsuitbuiting of welke andere vorm van ondermijning dan ook.

Samenwerking LIEC/RIEC's Nederland

De wens is het RIEC CN uiteindelijk deel te laten uitmaken van het RIEC/LIEC-bestel, maar in de Stuurgroep RIEC CN is besloten dat het wenselijk is een nieuwe subsidieperiode bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid aan te vragen. Dit heeft te maken met het feit dat het RIEC CN nog in de kinderschoenen staat. Het gaat om de nieuwe subsidieperiode 2026-2028. Ondertussen onderhoudt het RIEC CN nauw contact met het LIEC en de RIEC's in Nederland. Zo hebben alle leden van het RIEC CN in 2024 in de keuken mogen kijken bij een aantal RIEC's en bij het LIEC. Ook nemen een aantal leden van het RIEC CN deel aan verschillende overleggen, die door de LIEC/RIEC's worden georganiseerd. Het hoofd RIEC CN is een twinning aangegaan met RIEC Midden Nederland, waarbij het hoofddoel is om ervaring, kennis en kunde, best-practices te delen. Daarnaast dient het RIEC MN als vraagbaak en geeft zeker in deze ontwikkelfase van het RIEC CN brede ondersteuning aan het RIEC CN. Daarnaast is de kwartiermaker van het RIEC CN werkzaam bij deze unit en biedt één keer per week ondersteuning aan het RIEC CN.

Programmaplan 2026-2028

Het RIEC CN is in 2024 gestart met het opstellen van een programmaplan 2026-2028, dat in april 2025 bij het ministerie van Justitie & Veiligheid op tafel zal liggen, met ondersteuning van een extern bedrijf bij het schrijven.

Bestuurlijke vernieuwing (functie 002)

Uit de VU en deels via een BU zijn middelen toegekend om de uitvoeringskracht binnen het Bureau Eilandsecretaris te versterken. In 2024 zijn deze middelen met name ingezet voor de tijdelijke versterking van de organisatie op cruciale onderdelen waar de uitvoeringskracht (tijdelijk) versterkt moest worden.. Dit heeft ervoor gezorgd dat organisatieonderdelen zoals Financiën, Personeel & Organisatie en andere afdelingen de nodige taken konden uitvoeren en/of achterstanden konden inhalen.

Algemene (bestuurlijke) visie voor het eiland (functie 002)

Bonaire ondervindt dagelijks de gevolgen van het ontbreken van een algemene ontwikkelingsvisie. De natuur en cultuur van ons eiland, van oudsher belangrijke sociaaleconomische pilaren, staan onder druk. De ongecontroleerde demografische groei drukt onevenredig hoog op onze samenleving. De bepaling van een integrale koers voor de ontwikkeling van Bonaire is daarom van groot belang.

Waar willen wij als samenleving zijn over een aantal jaren? Wat willen wij nalaten aan de volgende generaties? Al sinds 1992 speelt dit vraagstuk. Toentertijd heeft wijlen de heer Miguel Pourier - voormalig premier van de Nederlandse Antillen met zijn wortels in Rincon - als voorzitter van de Commissie integrale sociaaleconomische Aanpak Bonaire, een rapport uitgebracht in de volksmond bekend als het Rapport Pourier, met als informele titel *'Groei met behoud van Natuur en Cultuur'*. Enkel, deze ontwikkelingsvisie is nimmer formeel vastgesteld noch vertaald in de nodige wetgeving en concrete (uitvoerings)beleidsstukken. Afgelopen jaren zijn er menige pogingen ondernomen tot het formuleren van een masterplan, maar zonder enig concreet resultaat. Het is van essentieel belang dat Bonaire een integrale ontwikkelingsvisie tot het jaar 2050 bepaalt en deze vertaalt in de noodzakelijke regelgeving en beleidsstukken zodat deze kunnen worden uitgevoerd.

Wij hoeven het wiel hiervoor niet opnieuw uit te vinden. Het Rapport Pourier biedt meer als voldoende grondslag om samen met stakeholders een Visie 2050 te formuleren, en na vaststelling door de Eilandsraad te doen vertalen in uitvoeringsregelgeving en aanvullend (uitvoerings)beleid. In het derde en vierde kwartaal van 2024 is gewerkt aan de opdrachtformulering en het samenstellen van de commissie die zich zal gaan buigen over dit traject. In 2025 zal de daadwerkelijke uitvoering van de visie 2050 geschieden.

Versterking van het democratisch proces en het goede bestuur op Bonaire (functie 002)

Democratie gedijt als de samenleving betrokken wordt en erin gelooft. Het OLB wil investeren in het beter betrekken van onze burgers bij het bestuur van ons eiland. Door in te zetten op meer zeggenschap en participatie van de burgers in het bestuur, stimuleren van deelname door jongeren, het aanwenden van open en constructief overleg en debatten. Dat verstevigt onze democratie en bevordert goed bestuur. De middelen hiervoor zijn eind derde kwartaal beschikbaar gesteld. Omdat het plan van aanpak, offertes en dergelijke nog aangevraagd moesten worden, is de daadwerkelijke uitvoering van dit beleidsonderdeel verschoven naar 2025.

Versterking uitvoeringskracht ambtelijk apparaat (functie 002)

In 2024 heeft de Directie Bedrijfsvoering en Ondersteuning (B&O) zich met volle inzet gericht op de voortgang en realisatie van de strategische prioriteiten uit het bestuursprogramma *"Het Vershil – Rechtvaardig en Duurzaam"* (2023-2027). Dit programma vormt de leidraad voor de verdere professionalisering van de organisatie en de versterking van de uitvoeringskracht van het ambtelijk

apparaat. Tijdens de werksessie gedurende de heidagen zijn de fundamentele prioriteiten vastgesteld die noodzakelijk zijn om als OLB en als directie effectief te kunnen functioneren.

Gedurende het jaar zijn significante stappen gezet om het personeelsbestand op orde te brengen, onder meer door het invullen van sleutelposities, het aanpakken van vacatures en tijdelijke inhuur, en het versterken van het wervings- en selectieproces. Tegelijkertijd is er gewerkt aan de voorbereidingen voor de invoering van de Algemene Bestuursdienst (ABD), die een verdere professionalisering en structurering van het ambtelijk apparaat beoogt. Daarnaast is fors geïnvesteerd in de kwaliteit van management en medewerkers, met een focus op goed werkgeverschap. Dit kwam tot uiting in initiatieven gericht op opleiding en werkgeluk.

Een belangrijke pijler in 2024 was de kwaliteit van zowel interne als externe dienstverlening. Er is gewerkt aan het verbeteren van de interne en externe dienstverlening door digitalisering, procesoptimalisatie en herinrichting van werkplekken. Belangrijke stappen zijn gezet in de modernisering van de ICT-infrastructuur, waaronder de migratie naar Software as a Service (SaaS)-diensten, verbetering van cyberbeveiliging en implementatie van een Business Intelligence-omgeving voor betere financiële rapportages. Tegelijkertijd zijn archiefdigitalisering en interne verhuizingen verder doorgevoerd om de efficiëntie binnen de organisatie te verhogen. Tevens zijn er maatregelen genomen ten behoeve van de bescherming van persoonsgegevens binnen de organisatie.

In lijn met het bestuursakkoord heeft de directie een actieve rol gespeeld in de uitvoering van beleidsprioriteiten zoals het toepassen van het sociaal minimum in het overheidsbeleid, het versterken van de regionale samenwerking en het ondersteunen van het reorganisatietraject van het bestuurlijk apparaat. Daarnaast is er gewerkt aan de ontwikkeling van een modern inkoop- en aanbestedingsbeleid en de herziening van de Algemene Politie Keur naar een Algemene Plaatselijke Verordening.

De resultaten van 2024 tonen aan dat de Directie B&O zich succesvol heeft ingezet voor een sterkere, efficiëntere en toekomstbestendige organisatie. Hoewel er uitdagingen blijven, zoals de structurele invulling van essentiële managementfuncties en verdere procesoptimalisatie, is de basis gelegd voor verdere groei en ontwikkeling in de komende jaren. De ingezette koers zal worden voortgezet om het OLB verder te versterken en de ambities van het bestuursprogramma doelgericht te realiseren.

4.1.1.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Algemeen bestuur	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
001	Bestuursorganen	3.628	4.213	6.446	5.747	699	V
002	Bestuursapparaat	31.520	31.276	38.408	33.450	4.958	V
003	Burgerzaken	970	918	1.072	1.039	33	V
020	Eigendom niet voor openbare dienst	1.329	1.413	1.592	1.578	14	V
	TOTAAL LASTEN	37.447	37.820	47.518	41.814	5.704	V
001	Bestuursorganen	538	12	1.620	1.022	-598	N
002	Bestuursapparaat	4.413	1.000	6.336	4.343	-1.993	N
003	Burgerzaken	346	266	266	513	247	V
020	Eigendom niet voor openbare dienst	3.326	3.354	3.419	2.513	-906	N
	TOTAAL BATEN	8.623	4.632	11.641	8.391	-3.250	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-28.824	-33.188	-35.877	-33.423	-8.954	N

4.1.1.2 Toelichting op grotere afwijkingen

001-Bestuursorgaan

De lasten voor wachtgelden ten behoeve van voormalig gezagdragers is te hoog begroot. Dit verklaart de onderbesteding van USD 430.000. Bij de ER laten de kosten voorlichting/promotie, representatiekosten, automatiseringskosten en huur gebouwen een onderbesteding zien van USD 216.000. De reis en verblijf kosten, voorlichting en promotie, geleverde diensten en onderhoud infrastructuur bij het gezag laten ook een onderbesteding zien van USD 26.000. Hetzelfde geldt voor Bureau Griffier met een onderbesteding van USD 75.000.

002-Bestuursapparaat

De kosten voor onderstand bij wijze van pensioen zijn te hoog begroot; met een voordelig resultaat van USD 954.000 als gevolg. In de 2de begrotingswijziging zijn een aantal nieuwe budgetten toegekend. Deze budgetten zijn vrijwel niet uitgegeven. Dit verklaart deels de onderbesteding op functie 002 namelijk USD 100.000. Op het budget voor wegwerken eilandelijke achterstanden zijn niet veel uitgaven gedaan; evenals het budget bestuurlijke samenwerking/raadsprogramma met als gevolg een forse onderbesteding van USD 1.220.000 en respectievelijk USD 385.000 Vanwege lager begrote personeelskosten bij Bureau Gedeputeerden en Post & Archief is er sprake van een overschrijding van USD 83.000 en USD 13.000 terwijl op een aantal andere posten juist sprake is van een onderbesteding op salariskosten. Dit is het geval bij Directie en Staf T&H (USD 65.500), Directie en Staf S&Z (USD 56.000), Directie en Staf B&O (USD 78.000), Kabinet Gezag (USD 76.000) en Bureau Deelnemingen (USD 78.000), Bureau ES (USD 83.000), ICT (USD 86.000), JAZ (USD 77.000), Communicatie (USD 33.000), Facilitaire Zaken (USD 41.000). Deze onderbesteding op salariskosten heeft te maken met verschillende vacatures binnen OLB. Bij Directie en Staf R&O werd voor USD 39.000 meer uitgegeven aan uitzendkrachten dan oorspronkelijk begroot.

Er zijn verder verschillende fluctuaties op te merken. Zoals bij de bankkosten die lager zijn begroot waardoor er een overschrijding is van USD 62.000 . Ook op de juridische kosten is er een overschrijding van USD 71.500 als gevolg van de afname van meer juridische diensten van externe advocatenkantoren. Bij facilitaire zaken zijn de telefoonkosten USD 407.000 hoger uitgevallen dan begroot. Ook voor huur gebouwen (USD76.000), beveiligingskosten (USD 66.000), schoonmaakkosten (USD 13.500) zijn de kosten hoger dan begroot. Deze hogere kosten bij facilitaire zaken zijn o.a. het gevolg van de additionele huurpanden. Kleine huisvestingskosten (USD 18.000), verzekering vervoermiddelen (USD 10.500), en kantoorbenodigdheden (USD 11.000) laten juist een onderbesteding zien. Bij Bureau gedeputeerden is er voor USD 21.000 minder uitgegeven aan reis en verblijfkosten dan begroot.

Voor wat betreft baten is er maar USD 60.000 begroot voor verwachte rente vordering van het CFT terwijl het OLB USD 1.470.000 meer heeft ontvangen. Op koersverschillen is er dit jaar een voordeel van USD 95.000. We hanteren een vaste wisselkoers bij betalingen in euro's en dit heeft dit jaar een gunstig resultaat opgeleverd voor het OLB.

003-Burgerzaken

Aan de batenzijde zijn de opbrengsten bij burgerzaken USD 247.000 hoger dan begroot. Dit heeft te maken met de uitgifte van meer paspoorten en identiteitsbewijzen en ook afgifte van meer producten vanuit de basisadministratie.

020-Eigendom niet voor openbare dienst

De verklaring voor de overschrijding wordt verklaart door hogere personeelskosten (USD 72.000) bij de unit vergunningen. Bij de unit grondzaken is er een onderbesteding op metingskosten en notariskosten van USD 38.000.

Aan de batenkant zijn de opbrengsten erfpachten minder dan begroot, namelijk USD 672.000. Ook de BU Modernisering Erfpachten USD 65.000 is niet besteed.

4.1.2 Hoofdfunctie 1 – Openbare orde en veiligheid

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Behoud openbare orde en veiligheid (functie 130)

In 2024 is een verkeerscampagne 'Arrive Alive' uitgerold met de focus op rijden zonder alcohol, helmplicht op scooters en bewustwording van verkeersregels voor toeristen. In samenwerking met de ketenpartners en het Centrum voor Criminaliteitsbestrijding en Veiligheid (CCV) is er een barrièremodel opgesteld om jeugdcriminaliteit te doorbreken. Het barrièremodel is gepresenteerd aan de partners in het Zorg- en Veiligheidshuis. Voor het Integraal Veiligheidsbeleid is een plan van aanpak opgesteld over hoe input van de verschillende ketenpartners voor het beleid opgehaald zal worden. Voor de vernieuwde Algemene Plaatselijke Verordening (APV) zijn er een aantal beslispunten geformuleerd. De verdere uitwerking daarvan heeft nog niet kunnen plaatsvinden vanwege een tekort aan personele capaciteit in 2024. Ook is in 2024 gewerkt aan de opzet van beleid voor de afgifte van machtigingen en consenten op basis van de Wapenwet BES en de Vuurwapenwet BES. Tot slot is er een verordening aanwijzing veiligheidsrisicogebieden en cameratoezicht opgesteld en vastgesteld door de Eilandsraad.

4.1.2.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Openbare Orde en veiligheid	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
130	Rampenbestrijding	343	177	263	208	55	V
140	Overige beschermende maatregelen	544	752	748	773	-25	N
	TOTAAL LASTEN	887	929	1.011	981	30	V
130	Rampenbestrijding	337	117	307	188	-119	N
140	Overige beschermende maatregelen	682	-	-	-	-	V
	TOTAAL BATEN	1.019	117	307	188	-119	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	132	-812	-704	-793	-149	N

4.1.2.2 Toelichting op grotere afwijkingen

140-Overige beschermende maatregelen

De onderbesteding op functie 140 wordt verklaard doordat het budget voor integrale organisatie veiligheid maar voor de helft is besteed. Daarnaast is bij handhavingsprojecten en taskforces het contract voor lease portofoons herzien waardoor de uitgaven lager waren dan begroot.

4.1.3 Hoofdfunctie 2 – Verkeer, vervoer en waterstaat

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Aanleg, verbetering en onderhoud wegennetwerk (functie 210)

In 2024 zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd in het kader van de aanleg, verbetering en het onderhoud van het wegennetwerk. Met de beschikbare middelen heeft in het vierde kwartaal onderhoud aan het wegennet plaatsgevonden. Daarnaast is aandacht besteed aan onderhoud van groenvoorziening in de openbare ruimte. Met betrekking tot het onderdeel waterbeheer zijn diverse projecten en werkzaamheden uitgevoerd ter onderhoud van de hemelwatersystemen, zoals onderhoud aan afwateringsputten en de reconstructie van duikers. In het kader van de aanleg van wegen, waaronder ook afwatering, zijn in het vierde kwartaal van 2024, naast het project dat in het derde kwartaal is gegund, drie projecten gegund. Het betreft reconstructieprojecten van wegen in woonwijken en het onderhoud van een verbindingsweg tussen Rincon en Playa.

Start pilot Openbaar vervoer (functie 210)

Het werving- en selectietraject voor de programmamanager mobiliteit, dat in het derde en vierde kwartaal van 2024 liep, is afgerond. Nu kan gestart worden met het plan van aanpak, onder andere voor het openbaar vervoer op Bonaire. De beschikbare middelen worden geraadpleegd en ingezet voor de voorbereiding en uitvoering. Naar verwachting zal het plan in het derde kwartaal van 2025 gereed zijn.

Gefaseerde vervanging conventionele straatverlichting (functie 211)

Het Openbaar Lichaam Bonaire (OLB) als eigenaar van de Openbare Verlichting (OV) heeft het beheer en onderhoud aan de Water en Energie Bonaire (WEB N.V.) uitbesteed. Hiervoor heeft het OLB reeds een bedrag in de investeringsbegroting opgenomen. In het vierde kwartaal is het bedrag van USD 80.000 verplicht voor het leveren, aanbrengen/ plaatsen en opslaan van de sierverlichting. Gesprekken met WEB over fase 3 zijn van start gegaan. Hierbij heeft het OLB de lijst geüpdate op basis van de geprioriteerde straten. Voorbereidingen zullen in Q1 plaatsvinden en uitvoering vanaf Q2 2025.

Uitbreiding oftewel verplaatsing van de huidige vrachthaven (functie 222)

Voor de verdere ontwikkeling van de nieuwe vrachthaven te Hato dient een ruimtelijke structuurvisie te worden bepaald en onderzoek worden verricht naar de aanpassing van het Ruimtelijke ontwikkelingsplan Bonaire (hierna: ROB) en de daarbij behorende planologische procedures en de herinrichting van de weginfrastructuur van de Hato-locatie naar de afzetgebieden. Het Projectteam gaat een nieuwe 0-alternatief (Kralendijk) nader onderzoeken (Bon Bini Locatie).

Een rapport voor een kortetermijnvisie voor de huidige haven infrastructuur is noodzakelijk voordat de Milieu Effect Rapportage (MER) van een nieuwe haven kan beginnen. Het Startnotitie MER is klaar en de MER zal een paralleltraject lopen met de kortetermijnvisie van de huidige haven infrastructuur. In 2025 moeten we weer brainstormen over welke richting we willen met dit project. De MER moet opnieuw worden gestart in 2025.

4.1.3.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Verkeer, vervoer en waterstaat	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Vershil	
210	Wegen, straten en pleinen	16.058	7.666	20.107	19.186	921	V
211	Verkeersmaatregelen te land	158	82	557	86	471	V
220	Zeehavens	-	-	50	-	50	V
222	Verkeersmaatregelen te water	1.915	1.897	2.193	1.945	248	V
	TOTAAL LASTEN	18.131	9.645	22.907	21.217	1.640	V
210	Wegen, straten en pleinen	12.108	3.860	6.357	5.173	-1.184	N
211	Verkeersmaatregelen te land	139	96	377	127	-250	N
220	Zeehavens	-	-	-	-	-	V
222	Verkeersmaatregelen te water	983	1.559	1.973	1.315	-658	N
	TOTAAL BATEN	13.230	5.515	8.707	6.615	-2.092	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-4.901	-4.130	-14.200	-14.602	-3.732	N

4.1.3.2 Toelichting op grotere afwijkingen

210-Wegen, straten en pleinen

Er is een onderbesteding op zowel baten en lasten en dit is voornamelijk het gevolg van het niet volledig besteden van de BU's voor wegenonderhoud. De middelen (USD 187.500) voor het monumentenfonds die via de bestemmingsreserve in 2024 beschikbaar waren, zijn niet besteed.

211-Verkeersmaatregelen te land

Net zoals in 2023 was ook in 2024 via de bestemmingsreserve budget beschikbaar voor de pilot openbaar vervoer; namelijk USD 280.000. Ook in 2024 is dit budget niet besteed. Dit is ook zichtbaar aan de batenkant. De uitvoering zal pas starten na vaststelling van de ontwerpverordening Personenvervoer. Via de 2de begrotingswijziging is een budget toegekend van USD 50.000 voor het opstellen van een mobiliteitsvisie. Dit budget is niet uitgegeven in 2024. Op bureau rijbewijzen is er ook een onderbesteding op de salariskosten van USD 131.000. De reden hiervoor is dat in 2024 de salariskosten voor bureau rijbewijzen vanuit functie 140 en namelijk afdeling handhavingsprojecten en taskforces zijn betaald.

Er is een voordeel van USD 31.000 op opbrengsten gerelateerd aan afname van rijexamens.

222-Verkeersmaatregelen te water

Er zijn in 2024 geen middelen ingezet van de BU Showcase Hato.

De opbrengst lig-, loods- en meergelden is USD 683.000 lager uitgekomen dan begroot. Daarentegen is er een voordeel van USD 100.000 op vergunningsrechten. Dit heeft te maken met ontvangsten gerelateerd aan 2023 en 2024 van een concessieovereenkomst. Hiervoor was geen bedrag opgenomen in de begroting.

4.1.4 Hoofdfunctie 3 – Economische zaken

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Bureau Rijbewijzen (functie 300)

De online examenaanvraag is nog niet gerealiseerd, omdat het nog onduidelijk is wie dit kan en zal oppakken. De inhoud van het theorie-examen met 3D-afbeeldingen is inmiddels door het betreffende bedrijf geleverd. De offerte van het geselecteerde bedrijf voor de automatisering van de theorie-examens is ondertekend, en de raamovereenkomst voor de implementatie wordt gereviseerd en daarna kan het project voortgezet worden.

In het 4e kwartaal is een offerte aangevraagd voor de training vraagconstructie. Deze training hebben de examinatoren ongeveer drie jaar geleden gevolgd. Het is de bedoeling om deze essentiële training periodiek te laten verzorgen voor de examinatoren van het bureau. De opleiding voor examinatoren zal, afhankelijk van de beschikbaarheid van de opleider, in maart 2025 van start gaan.

De verhuizing van Bureau Rijbewijzen naar de nieuwe locatie, zal naar verwachting in mei 2025 plaatsvinden. Hierbij wordt rekening gehouden met onder andere voldoende parkeerruimte voor de examenvoertuigen en een goed ingerichte theorie-examenruimte, zodat de theorie-examens op een veilige en efficiënte manier kunnen plaatsvinden. Ook zou het bureau voor een veilige en efficiënte bezetting uit minimaal vijf medewerkers en één leidinggevende (coördinator/teamleider) moeten bestaan.

In het eerste kwartaal van 2025 zal de coördinator beginnen met het opstellen van een advies voor de doorontwikkeling van het bureau. De nadruk zal liggen op het waarborgen van een veilige werkomgeving voor de afdeling, het product rijbewijs en de naleving van de juridische kaders, met inbegrip van de Wet bescherming persoonsgegevens BES (Wbp BES) en de Wet basisadministraties persoonsgegevens BES (BAP BES).

Verlagen kosten van levensonderhoud (functie 300)

Met de toename in bedrijvigheid in de detailhandel, vooral in de levensmiddelverkoop, heeft Fundashon Tienda pa Konsumido Boneriano extra middelen nodig om de toegenomen werkzaamheden op een adequate manier uit te voeren. Fundashon Tienda pa Konsumido Boneriano (FTpKB) is 25 jaar actief in de bescherming van consumentenbelangen en momenteel bezig met een aanzienlijke professionaliseringsslag. De stichting staat voor verschillende uitdagingen, zoals prijsschommelingen, etiketteringskwesties, en het bewaken van de kwaliteit van producten en dienstverlening in de diverse sectoren. Daarnaast is er een groeiend aantal meldingen en klachten van consumenten. Dit komt mede door de bevolkingsgroei van de afgelopen jaren. Om de belangen van consumenten effectief te blijven behartigen, is het van essentieel belang dat de stichting over bekwaam personeel beschikt. Daarom is er extra financiële ondersteuning verstrekt aan de stichting voor de kosten voor het versterken van de capaciteit van de stichting. Dit is een belangrijke stap in het waarborgen van de continuïteit en effectiviteit van de werkzaamheden van de stichting.

Vestigingsbeleid (functie 300)

De Unit Economische Zaken is gestart met het beleidvormingsproces om de optimale toepassing van de Wet vestigingsbedrijven BES te kunnen garanderen en zo de belangen van de lokale ondernemers te beschermen. Dit ten behoeve van een gestructureerde economische ontwikkeling die in evenwicht is met onze cultuur en ons milieu. Er is een startnotitie opgesteld over de toepassing van de Wet vestigingsbedrijven BES (WvbBES) als sturingsinstrument ten behoeve van de economische ontwikkeling van Bonaire.

De Drank- en Horecaverordening bevat verouderde termen en vergunningstypen die niet meer aansluiten bij de huidige tijd. Er wordt verwezen naar bouwmaterialen en technologieën die niet langer in gebruik zijn, waardoor de regelgeving grotendeels niet meer toepasbaar is. In 2024 heeft een werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van economische zaken, publieke gezondheid en de juridische entiteit, zich toegelegd op de voorbereidingen voor de aanpassing van deze verordening. Als resultaat hiervan is er een startnotitie opgesteld die in 2025 aan de eilandsraad gepresenteerd zal worden.

Strategische partnerschappen (functie 300)

In het eerste kwartaal 2025 worden samen met TCB de prioriteiten voor 2025 en daarmee de definitieve invulling van het zorgcontract bepaald. Het tekenen van het zorgcontract is daarom verschoven naar 1 april als streefdatum. In het derde kwartaal 2024 heeft een evaluatie van de samenwerking met PSV en BrainPort Eindhoven plaatsgevonden. Deze evaluatiepunten zijn meegenomen in de besprekingen over de verlenging van de samenwerking met PSV en Brainport Eindhoven in het vierde kwartaal van 2025, om uit de samenwerking nog meer profijt op maatschappelijk, sportief en economisch gebied te halen.

Ontwikkeling en behoud van (nieuwe) vliegverbindingen (functie 300)

Het Airlift Committee blijft zich inzetten op de hoger bestedende toerist en betere connecties naar Bonaire. In het derde kwartaal 2024 verwelkomden wij JetBlue rechtstreeks vanuit New York JFK voor het eerst op Bonaire. WestJet vliegt, na een succesvol eerste seizoen, ook in het winterseizoen 2024/2025 weer naar Bonaire met een rechtstreekse vlucht uit Toronto. De vluchten van Corendon vanuit Amsterdam zijn ook opgestart, met als bijkomend voordeel extra vrijgekomen stoelen bij KLM voor de secundaire markten, zoals Duitsland, Zwitserland en Scandinavië. Onderhandelingen over rechtstreekse vluchten vanuit Zuid-Amerika met Copa of met Avianca zijn nog gaande.

Diversificatie van toeristische activiteiten (functie 300)

Dit is een voortdurend proces binnen de diverse werkgroepen en taskforces en in de samenwerking met de stakeholders. In 2024 is er met name geconcentreerd op duurzaam en micro toerisme. Daarbij kijken we onder andere naar hoe we onze cultuur meer binnen het toerisme kunnen integreren en de wijken meer bij het toerisme kunnen betrekken. Dit wordt in 2025 verder uitgewerkt.

Verbetering van ons toeristisch product (functie 300)

Er zijn in 2024 in het centrum een aantal verbeteringen doorgevoerd in de infrastructuur voor een beter en veiliger toeristisch product. Tevens is er een start gemaakt met plannen voor een betere ervaring voor de toeristische ondernemers en de cruise passagiers in het gebied rondom de Zuidpier. Deze plannen worden in de eerste 2 kwartalen van 2025 verder uitgewerkt. Het 'Limits of Acceptable Change' (LAC) onderzoek zal in 2025 plaatsvinden.

Meer binding met de lokale bewoners en hun betrokkenheid bij toerisme (functie 300)

In 2024 zijn er door TCB en SKAL diverse culturele evenementen georganiseerd om een synergie te bewerkstelligen tussen de lokale en de toeristische markt, zoals Taste of Bonaire met iedere keer een ander cultureel thema, Festivals di Bario. Daarnaast geven de ouderen van Hofi Kultural regelmatig een concert op de cruisemarkt. Ook is een grote groep lokale bewoners gecertificeerd voor hospitality trainingen binnen onze samenwerking met FORMA, TCB en BONHATA voor betere baankansen in het toerisme. Streven is dat de lokale bevolking zoveel mogelijk (financieel) profijt haalt uit het toerisme. Dit streven wordt in 2025 voortgezet en geïntensiveerd.

Verbetering en uitbreiding luchthaven Flamingo Airport (functie 310)

In 2024 is begonnen met de installatie/vernieuwing van de gehele Airfield Ground Lighting (AGL) om aan de eisen van de International Civil Aviation Organization voor burgerluchtvaart te blijven voldoen. Streven is om alles aan het einde van het 2e kwartaal van 2025 af te ronden en in gebruik te nemen.

In 2024 is een tender gestart en inmiddels vergevorderd voor de aanleg van een zonnepark. Daarnaast werd in 2024 verder onderzoek uitgevoerd naar de technische staat van het widebody platform, en werd het ontwerp voor de renovatie en uitbreiding daarvan verder geoptimaliseerd. Ook werd in 2024 een studie uitgevoerd naar de verplaatsing van de K&R-strook, met als doel de uitbreiding van de short term parking mogelijk te maken. De realisatie hiervan is eind 2024 van start gegaan.

Diversificatie, stimuleren ondernemerschap en dataverzameling (functie 310)

Het 4e kwartaal 2024 is vooral gebruikt om de samenwerking met PSV en BrainPort te evalueren om in 2025 nog meer doelstellingen in het stimuleren van ondernemerschap en diversificatie te behalen. Er zijn extra middelen begroot voor data-analyse en dataverzameling voor een continue verbetering in deze en in samenwerking met onze partners en stakeholders. Daarnaast is BONHATA met de toeristische partners een samenwerking aangegaan met Economisch Bureau Amsterdam voor een 'Tourism Impact' onderzoek, dat in het eerste kwartaal 2025 afgerond zal worden.

Met financiële ondersteuning voor deelname aan internationale evenementen kon Bonaire zich op het wereldtoneel profileren en werd zo de internationale promotie van het eiland gestimuleerd. Het ging daarbij om bijeenkomsten vanuit economisch perspectief, de bevordering van "nation-building", het rijke culturele erfgoed en de rol van vrouwelijke empowerment op Bonaire.

341 Uitwerken en implementatie dierenwelzijn (functie 341)

De taakstelling ten aanzien van dierenwelzijn ligt primair bij T&H. Er zijn gesprekken met Kriabon om het stimuleren van ondernemerschap in de agrarische sector te gaan bewerkstelligen.

4.1.4.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Economische zaken	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
300	Dienst economische zaken	3.674	4.014	9.103	10.163	-1.060	N
310	Handel en industrie	154	-	170	-	170	V
341	Overige agrarische zaken, jacht, visserij	1.967	2.034	2.008	1.774	234	V
	TOTAAL LASTEN	5.795	6.048	11.281	11.937	-656	N
300	Dienst economische zaken	158	100	52	280	228	V
310	Handel en industrie	295	150	270	-	-270	N
341	Overige agrarische zaken, jacht, visserij	899	27	290	224	-66	N
	TOTAAL BATEN	1.352	277	612	504	-108	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-4.443	-5.771	-10.669	-11.433	548	V

4.1.4.2 Toelichting op grotere afwijkingen

300-Dienst economische zaken

De onderbesteding op deze functie is onder andere gerelateerd aan USD 190.000 minder aan uitgaven voor economische promotieactiviteiten en USD 31.500 minder uitgaven voor inhuur personeel dan oorspronkelijk begroot. Ook USD 80.000 die waren begroot voor beveiligingskosten is niet benut. Verder is er een voordeel van USD 41.000 op salariskosten en dit heeft te maken met openstaande functies bij directie T&H afdeling handhaving R&O.

In de 2de begrotingswijziging is een budget toegekend van USD 50.000 voor het opstellen van de Vishon 2050. Dit budget is niet besteed in 2024. In 2025 is er structureel budget beschikbaar voor de uitvoering hiervan.

Voor wat betreft baten zijn er voor USD 18.000 meer aan opbrengsten vergunningen dan begroot, terwijl er voor USD 64.000 minder onttrekkingen uit de reserves Implementatie masterplan en uitvoering YEP waren.

310-Handel en industrie

In de 2de begrotingswijziging is een budget toegekend van USD 50.000 voor de start van het ontwikkelen van een multifunctioneel center voor bedrijvigheid en ondernemerschap waar muziek, dans culturele en economische activiteiten kunnen plaatsvinden. Dit budget is niet besteed in 2024. In 2025 is hiervoor structureel budget beschikbaar.

341 Overige agrarische zaken, jacht, visserij

De onderbesteding is grotendeels te verklaren door de openstaande functies bij de unit LVV.

Van het budget dat beschikbaar was via de bestemmingsreserve voor het stimuleren van ondernemerschap in de agrarische sector zijn geen uitgaven gedaan, vandaar de vrijval aan de baten kant.

4.1.5 Hoofdfunctie 4 – Onderwijs

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Pedagogische visie en plan van aanpak en uitvoering vormingsplan (functie 400)

In het eerste kwartaal is er een nieuwe beleidsadviseur Welzijn aangesteld bij Educatie en Welzijn met onder andere de taak om te komen tot een Eilandelijke Pedagogische Visie. Er is een stappenplan opgesteld en een startnotitie zal in het tweede kwartaal 2025 worden aangeboden worden ter behandeling in de Eilandsraad. Het aanwezige personeelsgebrek op de afdeling heeft ertoe geleid dat de nieuw aangetrokken beleidsmedewerker ook ingezet diende te worden op andere beleidsvelden, waardoor zij minder ingezet kon worden op de Pedagogische Visie.

Nieuwbouw scholen (functie 482)

In 2024 zijn samen met de stakeholders die verantwoordelijk zijn voor de bouw van scholen diverse stappen gezet om zorg te dragen dat er voldoende en adequate ruimte beschikbaar komt voor het onderwijs op Bonaire. Zo hebben er aanbestedingstrajecten plaatsgevonden voor de MBO en de Pelikaan. Door de drastisch gestegen bouwkosten heeft dit niet geleid tot gunning en daarmee is een vertraging in de bouw van de nieuwbouw van deze scholen opgetreden. Gezocht wordt naar een oplossing om deze schoolgebouwen alsnog te realiseren en zoveel mogelijk in de buurt van de geprognosticeerde bouwkosten te blijven. Voor 2024 betekent dit dat door de gang van zaken er op dit dossier sprake is van een onderuitputting. De middelen voor het realiseren van de onderwijshuisvesting worden overgemaakt aan de in het leven geroepen organisatie die belast is met de coördinatie, het beheer en projectbegeleiding van de onderwijshuisvesting

Daarnaast zijn in 2024 de noodlokalen voor SGB/Liseo gerealiseerd. Doordat het Koraal in 2024 de status van erkende school heeft ontvangen is het OLB verantwoordelijk voor de onderwijshuisvesting van deze school. Daarom is in 2024 naarstig gezocht naar een oplossing voor het huisvesten van deze school, die tot aan de erkenning gesitueerd was in een tweetal woonhuizen. Met ingang van het nieuwe schooljaar zal het Koraal tijdelijk gehuisvest worden in de ruimtes van de voormalige Watapanaschool te Rincon.

4.1.5.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Onderwijs	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
400	Algemeen beheer onderwijs	794	987	1.015	951	64	V
480	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	12.391	1.322	12.073	11.884	189	V
482	Volwasseneneducatie	659	733	733	659	74	
	TOTAAL LASTEN	13.844	3.042	13.821	13.494	327	V
400	Algemeen beheer onderwijs	-	-	-	-	-	V
480	Gemeenschap. uitg./inkom. onderwijs	11.166	99	10.644	9.447	-1.197	N
482	Volwasseneneducatie	-	-	-	-	-	V
	TOTAAL BATEN	11.166	99	10.644	9.447	-1.197	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-2.678	-2.943	-3.177	-4.047	-1.524	N

4.1.5.2 Toelichting op grotere afwijkingen

400-Algemeen beheer onderwijs

De onderbesteding is te wijten aan lagere uitgaven salariskosten als gevolg van openstaande functies.

480-Gemeenschap. Uitg./inkom. Onderwijs

Doordat er USD 68.000 minder is begroot voor afschrijvingskosten is er een overschrijding op onderwijs aangelegenheden, terwijl er een onderbesteding is bij de uitgaven voor verzekering gebouwen. De BU Bijdrage kinderopvang IKC de Pelikaan laat een onderbesteding zien van USD 210.000.

Aan batenkant het bestaat het verschil uit BU-ontvangsten van USD 1.050.000 als bijdrage voor de bouw kinderopvang IKC de Pelikaan en een niet uitgegeven bedrag van USD 45.000 van de bestemmingsreserve bestuursafspraken Papiaments.

482-Volwasseneducatie

De subsidie die is toegekend was lager dan het bedrag dat was opgenomen in de begroting: dit verklaart de oorzaak van de onderbesteding op deze functie.

4.1.6 Hoofdfunctie 5 – Cultuur en recreatie

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Doorontwikkeling Bibliotheek (functie 510)

Het bestuurscollege heeft het doel gesteld om zo snel mogelijk te voldoen aan de wettelijke taken van de wet Stelsel Openbare Bibliotheek voorzieningen (WSOB 2015). In dat kader;

- zijn ontmoetingen en debatten georganiseerd, onder andere voor vitale ouderen;
- zijn mogelijkheden geboden tot ontwikkeling en educatie, laten kennismaken met kunst en cultuur. Daarbij zijn diverse creatieve educatieve bijeenkomsten voor ouderen georganiseerd;
- is de leesbevordering gestimuleerd door diverse cursussen voor pedagogische medewerkers, leerkrachten en ouders te organiseren;
- is er gewerkt aan het optimaliseren van de bibliotheekcollectie.

Voor de doorontwikkeling van de bibliotheek organisatie is gezocht naar een meer passende locatie om de doelen van de bibliotheek te kunnen realiseren. Het bestuurscollege heeft ingestemd met de verhuizing in 2025 van de bibliotheek naar een nieuwe locatie waarin zij tijdelijk voor de komende 5 jaar gehuisvest zal worden. Tevens is de voor de doorontwikkeling benodigde formatie door het bestuurscollege vastgesteld en zijn bij de 2^e begrotingswijziging daartoe extra middelen aan de bibliotheek toegekend. Er is ook een start gemaakt met het versterken en professionaliseren van de bibliotheek-organisatie. Medewerkers hebben kunnen deelnemen aan deskundigheidsbevorderingstrainingen.

Voor het uitvoeren van haar maatschappelijke taken heeft de bibliotheek diverse trainingen voor burgers (klik en taip, financiële basisvaardigheden door een meerdaagse workshop Money management te organiseren (voorkomen van, en omgaan met, schulden)) en bedrijven (zoals de pedagogisch medewerkers kinderdagverblijven) verzorgd.

De Bibliotheek zal in 2025 verbijzonderd worden en heeft als streven om per 1 januari 2026 te verzelfstandigen. In 2025 zal de Bibliotheek aan moeten tonen voldoende voorbereid te zijn om volledig zelfstandig te kunnen opereren.

Integraal sportprogramma (functie 530)

Eén van de doelstellingen van het beleid van Indebon is het professionaliseren van de lokale sportbonden. We realiseren dit door het organiseren van verschillende bijeenkomsten en het afronden daarvan met een Sport Expo.

Daarnaast hebben de sportleiders van Indebon aandacht besteed aan de schoolspelen, waaruit de Bonaireaanse deelnemers voor de Interinsulaire School Spelen tussen Aruba, Bonaire en Curaçao, zijn geselecteerd. Met het organiseren van de tweede Bonaire International Sportweek heeft Indebon weer de mogelijkheden geboden aan verschillende takken van sport om competities op internationaal niveau te organiseren. Indebon heeft het afgelopen jaar verder activiteiten ontplooid vóór en mét de naschoolse opvang organisaties. Daarnaast zijn de banden met de sportbonden verstevigd en zijn onder andere het vakantieplan sport, de olympiade voor ouderen en de Regatta 2024 georganiseerd. Tevens heeft Indebon, in het kader van de bevordering en professionalisering van sport, de deelname van sporters aan diverse internationale wedstrijden en toernooien voorbereid en gefinancierd. In dat licht heeft men ook deelgenomen aan diverse overleggen van internationale organisaties, zoals dat van de anti-doping organisatie.

Ondanks de vele activiteiten en de drukke agenda heeft Indebon in 2024 aandacht kunnen schenken aan de bijscholing van haar medewerkers. De voorbereiding van de verzelfstandiging is daardoor enigszins vertraagd. Het bestuurscollege heeft in dit kader nadrukkelijk de wens uitgesproken dat

voorafgaande aan de verzelfstandiging Indebon eerst binnen de OLB-organisatie dient te verbijzonderen, om zodoende aan te tonen volledig zelfstandig te kunnen opereren.

Cultuur, folkloristische uitingen, materieel en immaterieel erfgoed (functie 540)

2024 was voor de afdeling SKAL een overgangsjaar, waarbij het vaststellen van de rol en de taken een belangrijk onderwerp was. Vanwege de mogelijke verzelfstandiging via een verbijzondering van SKAL, diende zich de vraag aan of SKAL een uitvoeringsorganisatie moet worden die zich voornamelijk toelegt op het (doen) organiseren van culturele evenementen en volksfeesten of dat SKAL een beleidsorganisatie moet zijn die de kaders voor de culturele ontwikkeling en -erfgoed van Bonaire bevordert en bewaakt.

In de tweede helft van 2024 is voor de doorontwikkeling en mogelijke verzelfstandiging van SKAL een Kwartiermaker aangetrokken en is de organisatie ook versterkt met twee cultuurcoaches.

Ook in 2024 heeft SKAL zich toegelegd op het verstrekken van subsidies voor het organiseren van culturele activiteiten op basis van de beleidsnota cultuur. Daarnaast zijn diverse jaarlijks terugkomende activiteiten georganiseerd of financieel ondersteund. Het gaat daarbij onder meer om culturele activiteiten en evenementen zoals culturele presentaties bij de interinsulaire schoolspelen, Arte di Palabra, Dia di Rincon. San Huan, San Pedro, Kindermuziekweek en Gèng di arte, die in samenwerking met externe partners uitgevoerd worden.

Begin 2024 is een concept cultuurnota aangeleverd die nog omgezet moet worden in een meer uitvoerbaar cultuurbeleid. De Kwartiermaker zal dit samen met het cultuurveld oppakken. Daarnaast moet de organisatie versterkt worden om de haar al toebedeelde taken adequaat uit te kunnen voeren.

In 2024 is Papiaments door de Europese Unie erkend als een minderheidstaal. Die status geeft het Papiaments als erkende minderheidstaal de mogelijkheid om op wettelijke grond diverse fondsen en voorzieningen aan te kunnen boren.

De verontschuldiging van het Kabinet eind 2023 voor het slavernijverleden en het beschikbaar stellen van diverse fondsen om meer aandacht binnen het Koninkrijk te besteden aan het slavernijverleden leidde op Bonaire tot het instellen van het Comité Herdenking, Doorwerking en Toekomst. Dit comité moet de komende jaren samen met de stakeholders voorstellen en activiteiten ontplooien om de kennis, informatie en beleving van de slavernij op Bonaire meer te verspreiden en bespreekbaar te maken.

Beheer openbare ruimte en publieke stranden (functie 560)

Het onderhoud aan het hemelwaterafvoerstelsel is uitgevoerd. De onderhoudsmaatregel omvat het schoonmaken van rooien en het onderhoud van diverse dammen. Daarnaast is er ook aandacht besteed aan de afwateringsputten, inclusief het onderhouden en het schoonmaken ervan. Momenteel zijn er voorbereidingen om over te gaan tot herstellen van monumentale keerwanden en waterkeringen.

4.1.6.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Cultuur en recreatie	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Vershil	
510	Openbaar bibliotheekwerk	693	675	3.174	1.337	1.837	V
530	Sport	5.822	3.713	6.001	6.989	-988	N
540	Kunst	1.903	2.135	2.609	1.975	634	V
541	Oudheidkunde / musea	251	252	252	250	2	V
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtreocr.	240	175	530	617	-87	N
	TOTAAL LASTEN	8.909	6.950	12.566	11.168	1.398	V
510	Openbaar bibliotheekwerk	383	-	2.017	394	-1.623	N
530	Sport	3.420	286	2.842	3.725	883	V
540	Kunst	342	-	485	108	-377	N
541	Oudheidkunde / musea	-	-	-	-	-	V
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtreocr.	2	1	1	1	-	V
	TOTAAL BATEN	4.147	287	5.345	4.228	-1.117	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-4.762	-6.663	-7.221	-6.940	-2.515	N

4.1.6.2 Toelichting op grotere afwijkingen

510-Openbaar Bibliotheekwerk

Een groot deel van het verschil ter grootte van USD 1.075.269 is de BU Tijdelijke huisvesting bibliotheek die nog niet is benut. De onderbesteding is verder het gevolg van minder uitgaven (USD 171.000) op de reguliere begrotingspost. De vrijval aan de batenkant is eveneens het gevolg van niet bestede BU's.

530-Sport

Uit de BU Realisatie Publiek Zwembad was een bedrag van USD 400.000 beschikbaar gesteld voor 2024. Dit bedrag is niet volledig besteed, hetgeen een onderbesteding van USD 320.000 veroorzaakt. Ook op personeelskosten is er een onderbesteding van USD 32.000. Daarentegen is er USD 31.000 meer uitgegeven dan begroot op het budget voor onderhoud sportaccommodaties.

540-Kunst

De voornaamste reden voor de onderbesteding is het feit dat USD 267.000 van het budget voor kunst en cultuur, waaronder ook operationele kosten voor de ontwikkeling van een audiovisuele studio, niet zijn benut. Ook de BU voor Cultuurcoaches is niet volledig benut.

560-Maatsch. Leefbaarheid en openluchtreocr.

Overschrijding is het gevolg van meer uitgaven voor activiteiten en onderhoud sportaccommodaties.

4.1.7 Hoofdfunctie 6 – Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Armoedebestrijding (functie 600)

Het welvaartsprogramma is in 2024 verder uitgewerkt in de 9 opgaveteams. Binnen deze teams hebben vertegenwoordigers van het OLB, lokale uitvoeringsorganisaties, RCN en het Rijk samengewerkt om te komen tot oplossingen en/of de uitvoering van concrete actiepunten op het gebied van Bestaanszekerheid, Participatie en Zelfredzaamheid, Kansengelijkheid en Duurzame Samenwerking. In dat kader zijn in het voorjaar en najaar werksessies georganiseerd en hebben de opgaveteams verder gewerkt aan het uitwerken van hun plannen en activiteiten om de armoede vanuit diverse invalshoeken te bestrijden en/of randvoorwaarden te creëren om te voorkomen dat de toekomstige generaties ook in armoede opgroeien.

In 2024 is het minimumloon in twee stappen verhoogd naar \$1.750,- per maand. Vanuit het OLB zijn diverse gesprekken gevoerd met stakeholders en zijn de consequenties in de Centraal Dialoog besproken. In het licht van de aanbevelingen vanuit de commissie Thodé heeft het bestuurscollege het ijkpunt voor het sociaal minimum (het maximale bedrag voor het bepalen van het gezinsinkomen voor het verstrekken van financiële ondersteuning) verhoogd naar \$3850,-. Ook is in 2024 een begin gemaakt om te komen tot regelgeving voor minima op Bonaire. Daartoe is via het ministerie van SZW het Bureau Stimulansz ingeschakeld. Zij gaan het OLB helpen bij het realiseren van regelgeving die aansluit op de Bonairiaanse situatie. Met deze omgekeerde regelgeving tracht het OLB te voorkomen dat er net als Europees Nederland te complexe en nagenoeg onuitvoerbare regels worden ontwikkeld en geïmplementeerd.

Aanpak en preventie van schulden (functie 600)

Het beleid met betrekking tot schuldhulpverlening is naast preventie gericht op het adequaat opvangen en begeleiden van burgers met grote schulden. Jarenlang was de focus vanuit het OLB gericht op invoeren van of toepassing verklaren van de wetgeving van ENL voor Bonaire. In 2024 hebben we de focus verlegd naar het geven van voorlichting, te beginnen in het basisonderwijs, naar het opstellen van een eilandelijke verordening/regelgeving ter regulering van de markt van geldverstrekkers. Met de Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (NVVK) wordt samengewerkt in de zoektocht naar mogelijke oplossingen voor Bonaire.

Eind 2024 hebben medewerkers van het OLB en Akseso deelgenomen aan trainingen in Nederland en hebben zij daar van de gelegenheid gebruik gemaakt om met diverse gemeenten en organisaties in gesprek te gaan over de wijze waarop de schuldhulpverlening bij deze gemeenten is vormgegeven.

In 2025 zal meer aansluiting gezocht worden bij bestaande initiatieven om op Bonaire meer aandacht te besteden aan het informeren over en de bewustwording bij het publiek te vergroten over het in de schulden raken.

In 2025 zullen alle basisscholen betrokken worden bij de voorlichtingscampagne.

Duurzame samenwerking OLB en RCN (functie 600)

Nadat begin van het jaar verkennende gesprekken zijn gevoerd met verschillende rijksdiensten en de Directeur RCN over structurele samenwerking in de dienstverlening aan inwoners zodat verschillende maatschappelijke opgaven in het sociaal domein samen aangepakt kunnen worden, is in september 2024 een pilotproject voor gezamenlijke dienstverlening tussen de RCN-unit SZW en Sentro Akseso Boneiru van start gegaan. Doel van de pilot is om oudere inwoners van Rincon te benaderen en hulpvragen in kaart te brengen en waar nodig en mogelijk bestaande en onderbenutte voorzieningen te bieden. Het openbaar lichaam heeft deze pilot ondersteund door middel van de subsidie aan Sentro Akseso. Vervolgens zijn de medewerkers van de bijdrage particuliere verhuur en van de energietoeslag

aan deze pilot aangehaakt. In het kader van het realiseren van randvoorwaarden voor een effectievere en integrale dienstverlening in het sociaal domein zijn gesprekken tussen het OLB en RCN gevoerd over verdere samenwerkingsmogelijkheden.

Werk en zelfontwikkeling van kwetsbare groepen (functie 611)

Begin 2024 is het project “Gespecialiseerde cliënten begeleiding” succesvol opgestart. Binnen dit project worden 40 LVB-participanten, door 7 coaches begeleid. Naar aanleiding van het begin 2024 uitgevoerde onderzoek (analyse) naar het creëren van beschutte werkplaatsen voor de doelgroep is eind 2024 een aanbestedingstraject uitgezet voor het uitwerken van een business-case voor het opzetten van een Sociaal Ontwikkelbedrijf op Bonaire. Dit ontwikkelbedrijf zal de mogelijkheden vergroten om de doelgroep meer plaatsingsmogelijkheden op de arbeidsmarkt aan te bieden.

Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt (functie 611)

Naast het hierboven reeds aangehaalde aanbestedingsproces voor het opzetten van een Business-case voor een Sociaal Ontwikkelbedrijf zijn in 2024 de banden aangehaald met ROA, SZW en Plenchi di Trabou (PdT) om samenwerking en aanpak op gebied van arbeidstoeleiding te versterken. Dit ook met het oog op het toegenomen aandeel laagopgeleiden op de arbeidsmarkt. 52% van de Bonairiaanse beroepsbevolking blijkt een opleidingsniveau onder MBO-1 te hebben. Om deze categorie te verzekeren van een blijvende arbeidsinzet zal PdT naast opleiding (bij- en omscholing) diverse arbeidsmarktinstrumenten moeten inzetten en de samenwerking met SGB en andere opleidingsinstituten moeten versterken.

Met de wisseling van het management van PdT is ook de focus van de organisatie meer verlegd naar arbeidsbemiddeling en toeleiding van personen met een (grote) afstand tot de arbeidsmarkt in plaats van de tewerkstellingsvergunning. Met deze focusverlegging werkt PdT naar een betere zichtbaarheid en dienstverlening naar bedrijven en werkzoekenden, waardoor het zich nadrukkelijker kan profileren als arbeidsbemiddelaar en toeleidingsorgaan. Om dit verder uit te kunnen bouwen zal de formatie van PdT dienen worden vergroot.

De uitvoering van de businesscase zal in augustus 2025 beginnen.

Eenvoudig maatwerk voor iedereen (functie 620)

In het kader van de invoering van de wet Maatschappelijke Ondersteuning per 1 januari 2025 hebben vorig jaar de betrokken partners de implementatie daarvan besproken en voorbereid. Aanbieding van de ondersteuning zo veel mogelijk in de wijken, dicht bij de bewoners, is daarbij een randvoorwaarde. Daarom is in het 3^e kwartaal gestart met het oefenen met de nieuwe werkwijze voor het aannemen van aanmeldingen voor MO door Sentro Akseso en is gewerkt aan het versterken van het centrale voorportaal en de loketfunctie van de organisatie.

Gelijke kansen voor kinderen en ouderen (functie 630)

In 2024 is de lijn die in 2023 is ingezet voor het bevorderen en stimuleren van een gezonde levensstijl door een nauwe samenwerking tussen Indebon en de afdeling Publieke Gezondheid voortgezet. De aanpak was daarbij niet alleen gericht op kinderen tijdens en na schooltijd, maar ook in de wijken en voor alle leeftijden. Daarbij hebben de Wijkcentra (Sentro di Bario's) een cruciale rol gespeeld. Met Akseso is de planning van de activiteiten in de wijken gecoördineerd, waarbij buurtbewoners ook in de avonden bewegingslessen kregen.

Als onderdeel van de opgave Kansengelijkheid is de Pilot ‘gezonde maaltijd op school’ in het najaar gestart. Op 2 basisscholen ontvangen leerlingen nu een gezonde maaltijd. Doel van deze pilot is om de ontwikkeling van de leerlingen te stimuleren door het aanbieden van een gezonde maaltijd, waardoor zij zich beter kunnen concentreren tijdens de lessen. De ministeries van VWS, OCW en SZW ondersteunen dit project in 2024 en 2025 met de nodige middelen. Het OLB streeft ernaar dat

uiteindelijk alle leerlingen in de basis, en indien mogelijk het voortgezet, onderwijs dagelijks een gezonde maaltijd ontvangen.

Per 1 januari 2024 is de programmamanager Ketenaanpak ouderen gestart. Zij heeft tot taak om het ouderenbeleid uit te voeren en met de ketenpartners de mogelijkheden te onderzoeken voor het realiseren van een woonzorgcentrum. Met de ketenpartners is dit plan in 2024 verder ontwikkeld en wordt gewerkt aan het vinden van middelen om dit plan te realiseren. Ook is door de programmamanager en de ketenpartners gewerkt aan een mantelzorgbeleid en heeft men diverse activiteiten uitgevoerd gericht op het versterken van de positie van de ouderen en de mantelzorgers. Zo is in 2024 de respijtzorg geïntroduceerd. Doel daarvan is om mantelzorgers gedurende enige tijd te ontzorgen, door de zorg over de naasten die zij verzorgen tijdelijk over te nemen, zodat zij kunnen uitrusten of tijd voor zichzelf kunnen nemen.

In 2025 zal verder gewerkt worden aan het realiseren van het woonzorgcentrum en het verder versterken van de keten en de voorzieningen voor ouderen.

Integraal jeugdbeleidsplan (functie 630)

Begin 2024 is het jeugdbeleid aangepast en daarna door de Eilandsraad vastgesteld. Daarmee is voldaan aan een van de voorwaarden van UNICEF om de middelen voor het jeugdbeleid vrij te geven. Het betreft daarbij onder andere middelen voor het realiseren van 2 gymzalen. De voorbereidingen zijn getroffen om een Jongerenraad op te zetten. De verwachting is dat deze Jeugdraad in de eerste helft van 2025 zal worden gerealiseerd.

In het kader van het bevorderen van de Jeugdparticipatie is een projectleider ingehuurd die activiteiten in het kader van de Maatschappelijke Diensttijd (Bo Granito Pa Boneiru) gaat coördineren. Daarnaast is het activiteitenkader 13+ ontwikkeld en dient deze verder geïmplementeerd te worden. Belangrijk is dat de jeugd nadrukkelijk wordt betrokken bij het opzetten en vormgeven van de activiteiten en kan aangeven waar zij behoefte aan heeft.

Family Justice Center (functie 630)

In februari 2024 is de bouw van het FamilyJustice Center gestart. Eind 2024 kon het gebouw nog niet worden opgeleverd. De afbouw, aanleg elektra en water en het plaatsen van deuren en ramen moeten nog worden uitgevoerd. Daarnaast moeten er nog middelen worden gevonden voor de inrichting en de infrastructuur (hekwerk en bestrating). De verwachting is dat dit gebouw alsnog gedurende de eerste helft van 2025 zal worden opgeleverd.

Huiselijk geweld en kindermishandeling (functie 630)

Ook in 2024 hebben diverse activiteiten plaatsgevonden in het kader van huiselijk geweld. Zo zijn er aandachtfunctionarissen getraind in de beschermingscode die per 1 januari 2025 inwerking treedt. In 2024 zijn twee groepen van in totaal 32 aandachtfunctionarissen getraind. De deelnemers bestonden uit hulpverleners uit diverse hulpverleningsorganisaties, justitieketen, gezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang.

Er is een werkgroep opgericht met de hulpverleningsorganisaties die met de campagne 'tei p'abo naar buiten treedt. Voor 2024 was het thema van de campagne "Papia ku amor". De campagne sloot aan bij het thema van de Week tegen de kindermishandeling die Zorg en Jeugd Caribisch Nederland jaarlijks organiseert.

4.1.7.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Sociale voorzieningen en maatschappelijk werk	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
600	Algemeen beheer sociale voorzieningen	8.656	1.734	17.344	15.676	1.668	V
611	Werkgelegenheid	443	-	1.661	514	1.147	V
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	-	-	50	38	12	V
630	Sociaal-cultureel werk/jeugd/jong.werk	6.994	6.465	10.479	9.049	1.430	V
640	Bejaardenzorg	41	66	104	28	76	V
650	Kinderopvang	4.502	1.787	5.513	4.464	1.049	V
651	Dagopvang gehandicapten	570	24	634	639	-5	N
	TOTAAL LASTEN	21.206	10.076	35.785	30.408	5.377	V
600	Algemeen beheer sociale voorzieningen	7.589	500	20.571	18.917	-1.654	N
611	Werkgelegenheid	443	-	1.661	514	-1.147	N
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	-	-	-	-	-	N
630	Sociaal-cultureel werk/jeugd/jong.werk	1.610	566	6.376	2.686	-3.690	N
640	Bejaardenzorg	-	-	38	-	-38	N
650	Kinderopvang	3.852	1.200	5.959	3.869	-2.090	N
651	Dagopvang gehandicapten	550	-	628	628	-	V
	TOTAAL BATEN	14.044	2.266	35.233	26.614	-8.619	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-7.162	-7.810	-552	-3.794	-13.996	N

4.1.7.2 Toelichting op grotere afwijkingen

600-Algemeen beheer sociale voorzieningen

Op het budget voor maatschappelijke ondersteuning is er een onderbesteding van USD 110.000 op salariskosten vanwege een aantal openstaande functies.

Een groot deel van het verschil wordt veroorzaakt door het niet volledig benutten van de bestemmingsreserve Tegemoetkoming Energielasten (USD 4.175.000). In 2025 is er wederom budget beschikbaar gesteld via de bestemmingsreserve voor armoedebestrijding en energietoelage (Minima). Het restant van de onderbesteding is te wijten aan het niet volledig benutten een aantal bijzondere uitkeringen.

De batenkant laat dezelfde beweging zien.

611-Werkgelegenheid

De onderbesteding is volledig veroorzaakt door het niet volledig besteden van de bijzondere uitkeringen. Zelfde beweging is zichtbaar aan de batenkant. De budgetten zullen ook in 2025 beschikbaar zijn.

630- Sociaal-cultureel werk/jeugd/jong.werk

Ook op deze functie is de onderbesteding veroorzaakt door het niet volledig besteden van de bijzondere uitkeringen. De budgetten zullen ook in 2025 beschikbaar zijn.

650-Kinderopvang

De onderbesteding is het gevolg van het niet volledig benutten van de BES(t)4Kids budgetten.

4.1.8 Hoofdfunctie 7 – Volksgezondheid

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Doorontwikkeling afdeling Publieke Gezondheid (functie 700)

De afdeling Publieke Gezondheid heeft in 2024 een grote ontwikkeling doorgemaakt. Onder leiding van de begin 2024 aangestelde kwartiermaker Publieke gezondheid is een meerjarig veranderprogramma ontworpen en gestart. Formatie-uitbreiding hiervoor en uitbreiding van de op Bonaire beschikbare expertise is in 2024 al deels gerealiseerd en zal in 2025 verder worden uitgebreid. Samenwerking in de zorg- en veiligheid keten is gestart en wordt uitgebouwd in 2025.

Het programma is gericht op de versterking van Publieke Gezondheid op Bonaire, de samenwerking met de (zorg) ketenpartners op Bonaire zelf, binnen BES/CAS verband en met relevante partners vanuit Europees Nederland. Hoofdpunten zijn hierbij:

- Bestuurlijke koers is de afdeling PG in 2025 als GGD Bonaire te gaan positioneren, een specifiek organisatieonderdeel van OLB, geleid door een Directeur Publieke Gezondheid (DPG) die rechtstreeks rapporteert aan de Eilandsecretaris. Dit versterkt de onafhankelijke adviserende rol over publieke gezondheid die noodzakelijk is vanuit de wettelijke taken.
- Het document "Visiedocument Versterking Publieke Gezondheid Bonaire" beschrijft de hierbij in te richten randvoorwaarden en is in het vierde kwartaal opgeleverd.
- De versterking van publieke gezondheid op Bonaire is vormgegeven in een programmatische aanpak en bestaat uit pijlers die de komende jaren onder leiding van GGD Bonaire met respectievelijke partners zullen worden ingericht en uitgevoerd.
 - Gezonde leefstijl, vooral Individuele gezondheidsbevordering, in 2 programma's: één gericht op fysieke leefstijl aspecten, en ander programma vooral gericht op mentale leefstijl aspecten inclusief seksuele gezondheid.
 - Gezonde leefomgeving, vooral collectieve gezondheidsbevordering, veelal middels inrichting en toepassing van Health in and for all Policies, programma gericht op gezonde lucht/water/bodem/milieu, ruimtelijke ordening, wijkinrichting, gezonde huizen etc.
 - Gezondheidsbescherming, vooral vanuit de wettelijke taken wet publieke gezondheid, zoals infectieziektebestrijding, vector bestrijding, surveillance van ziekte en gezondheid van burgers.

In 2024 zijn twee goed bezochte en gewaardeerde PG-Conferenties georganiseerd, in juni conferentie Bon Salú, in december conferentie Resilensia Kai i Lanta, gericht op bestuurders en beleidsmakers uit samenwerkingsketens op Bonaire en vanuit Europees NL. Ook werd de aftrap van deze beide programmalijnen gedaan.

Naast het werk aan ontwerp en voorbereidingen van versterking is vanuit de diverse PG-Professionals gewerkt aan voorbereiding en uitvoering binnen meerdere beleidsthema's:

Gezondheidsmonitoring

Elke 4 jaar worden twee belangrijke beleidsinstrumenten opgesteld over de stand van de publieke gezondheid op het eiland. In 2024 zijn de Gezondheidsrapportage Bonaire 2019-2023 en Nota Gezondheidsbeleid 2024-2027 opgeleverd en gedeeld met de Eilandsraad. De cijfers en trends uit deze rapportage en de beleidsaanbevelingen vanuit de Nota sluiten aan bij het beleidsprogramma van het BC en zijn mede input voor de onderbouwing van het meerjarig programma Versterking Publieke Gezondheid.

Gezonde leefstijl

Bij de bevordering van een gezonde leefstijl zijn in 2024 de volgende activiteiten ondernomen:

uitvoering van grootschalig onderzoek naar gezonde leefstijl bij burgers “Bo bos ta konta”, publieksonderzoek volwassenen Bonaire, enquête met 718 respondenten en focusgroepen. Oplevering van resultaten volgt in het eerste kwartaal van 2025;

- water en groenten project
 - o water: Opening watertappunt op school in Rincon, viering nationale kraanwaterdag 25 sept, voorbereiding opening watertappunten op nog 6 scholen eind van dit jaar. En Campagne Blue Bottle, aansluiting op internationaal project Blue Bottle. Het gebruiken van de Blue Bottle betekent ook dat kinderen op meerdere punten (o.a. bar/restaurants) in Bonaire gratis water kunnen halen;
 - o groente: Vervolg van opbouw van greenhouses bij scholen en in Rincon, multidisciplinaire samenwerking scholen, boeren, PG, diverse activiteitendagen samen met kinderen, koken met zelfgekweekte groente;
 - o oplevering van een recepten boek voor lokale recepten, ontwikkeling van specifieke Bonairiaanse voorlichtingsmaterialen rond groenten en fruit inclusief video- en campagne materiaal.
- overname en opstart van het project ‘de gezonde schoolmaaltijd’ in het kader van aanpak gelijke kansen/ Programma Werken aan Welvaart en Welzijn;
- in november werd een presentatie gegeven op het nationaal onderwijscongres over het project ‘de gezonde schoolmaaltijd’;
- jongeren onderzoek over gezonde leefstijl en hun belevingswereld daarbij. Terugkoppeling hierover in september aan de jongeren in de 4 scholen, middels interactieve sessies;
- seksuele gezondheid: voorlichtingen op voortgezet onderwijs en in hoogste groepen primair onderwijs van 2 programma’s: ‘lang leve de liefde’ en lentekriebels’. Voorbereidingen van nieuwe programma’s in 2025: ‘Nu Niet Zwanger’ en start spreekuur voor seksuele gezondheid en seksueel overdraagbare aandoeningen;
- advisering aanpassing Drank- en horecaverordening; alcohol en roken,
 - o multidisciplinaire werkgroep opstellen en afronden advies over benodigde aanpassingen in verordeningen;
 - o oplevering concept startnotitie aan gedeputeerde voor 1^e tranche aanpassingen.

Gezonde leefomgeving

Bij de bevordering van een gezonde leefomgeving zijn in 2024 de volgende activiteiten ondernomen:

- het lokaal aanpassen van beleid voor het bevorderen van voedselveiligheid in samenwerking met VWS en andere OLB-partners; deelname aan multidisciplinaire werkgroep van OLB, werkbezoek van NVWA en VWS-voedselveiligheid in november 2024;
- advisering rond milieu en gezondheidsdreigingen zoals olie op de kust en meerdere branden Selibon terrein;
- begeleiding bij opzet en ontvangst van uitslagen van meerdere milieuonderzoeken, zoals rond de inmiddels gesloten afvalverbrandingsinstallatie;
- milieu en gezondheid-afvalproblematiek: vanuit gezondheidsperspectief intensieve betrokkenheid bij programma Duurzaam Afvalbeheer Bonaire;
- samenwerking met Medische Milieukunde vanuit GGD Rotterdam Rijnmond is ingericht en middels werkbezoek aan Bonaire in september gestart.

Gezondheidsbescherming:

Bij de bevordering van de gezondheidsbescherming zijn in 2024 de volgende activiteiten ondernomen:

- dengue verheffing op Bonaire vraagt sinds het 1e kwartaal aandacht: advisering bestuur en beleid; campagne richting burgers; intensivering van hygiëne inspecties; diverse voorlichtingscampagnes radio/TV en communicatie uitingen; samenwerking met het onderzoeksteam vanuit RIVM dat specifiek op vector-overdraagbare ziektes is gericht.

Vaccinatieprogramma's

Voor het vaccinatieprogramma zijn in 2024 de volgende activiteiten ondernomen:

- begin 2024 is het beheer van de vaccinkoelkasten overgenomen van Fundashon Mariadal en zijn de koelkasten geplaatst in het gebouw van PG, inclusief back up stroom en koude keten bewaking en een elektronisch toegangssysteem en alarmsysteem;
- In het vierde kwartaal is het gecombineerde COVID en griep vaccinatieprogramma uitgevoerd in samenwerking met de huisartsen op Bonaire;
- In 2024 is een plan van aanpak opgesteld voor de toevoeging van het Rotavirus vaccinatie aan het jeugdvaccinatieschema Bonaire per 1 januari 2025.

Vorbereiding op crisis en rampen

Bij de voorbereiding op crisis en rampen zijn in 2024 de volgende activiteiten ondernomen:

- het versterken van de witte kolom door besprekingen over de afronding van het crisisplan;
- januari 2024: deelname aan en evaluatie van integrale oefening 'acute waterverontreiniging';
- maart 2024: table-top oefening met partners witte kolom;
- 5 december bovenregionale crisisoefening: "acute opvang gewonde vluchtelingen";
- eind juni: 2-daagse nascholing/ training specifiek voor de crisis coördinatoren van alle organisaties in de witte kolom;
- deelname aan onderzoek Veerkracht in de Crisis structuren CN, in maart en september.

Crisis bestrijding en coördinatie i.v.m. meerdere milieu gerelateerde incidenten:

- olie en sargassum op de kust;
- afvalbranden en broeibrand bij Landfill (maart, juni, november);
- onderzoek Milieu Ongevallen Dienst MOD in november;
- advisering aan BC over noodzaak inrichten van grootschalig Milieu-en gezondheidsonderzoek onder leiding van het RIVM.

723 Opstarten diverse initiatieven om Bonaire schoon te houden

Er werden verschillende initiatieven opgestart om Bonaire schoon te houden. Op verschillende illegale stortplaatsen, vooral in afgravingen, en ook voor wat betreft sluikstortingen werd scherp gecontroleerd en gehandhaafd. Er is met Selibon N.V. afgesproken om bij constatering van moeilijke situaties deze meteen te melden aan de directie Toezicht en Handhaving. Verder zijn er bij de Incinerator van Selibon N.V. monsters afgenomen die onderzocht worden. De resultaten van het labonderzoek volgen nog. Het conceptbeleid illegale afgravingen diabaas is klaar. De nulmeting werd voortgezet op de illegale stortplekken op het eiland om dit in kaart te blijven houden.

De afdeling Milieu en Natuur van de directie Toezicht en Handhaving was in het vierde kwartaal direct bezig met controles en aansturingen te Selibon N.V. in verband met de verschillende branden die aldaar ontstonden. Voor de aanpak van deze branden werd met Selibon afgesproken om materiaal in voorraad te houden en dagelijks moest het gestorte afval afgedekt worden. Vanaf november werd er wekelijks, inspectie uitgevoerd op de milieustraat van de ACL.

Met de medewerkers van OmgevingsDienst Nederland (ODNL), zijn er verkenningrondes gedaan op het eiland, te weten bij de nog te vergunnen bedrijven volgens de IAB-categorie 3 bedrijven waaronder 2 nieuwe asfaltcentrales. De inspectie op garagebedrijven werd ook voortgezet.

Voedselveiligheid

De beide inspecteurs van de afdeling hebben wederom veel adviezen gegeven aan directie R&O rondom het verlenen van horeca-vergunningen. De geplande opleiding en aanzet voor het doen van monsters voedselveiligheid heeft nog niet plaats gevonden. Wel is de samenwerking met Bonlab verder aangehaald. De investeringen die Bonlab qua apparatuur en menskracht doet biedt veel mogelijkheden om feitelijk de voedselkwaliteit op Bonaire in de nabije toekomst beter te borgen. De Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) heeft hulp geboden om via E-learning kennis over te dragen.

Daarnaast kwam er ook een aanbod voor opleiding via RIVM binnen via de afdeling Publieke Gezondheid. Al met al laat het versterken van de contacten met NVWA en Ministerie van VWS zich nu uit betalen.

Begin november hebben beleidsmedewerkers van het Ministerie van VWS en medewerkers van NVWA Bonaire bezocht. Het bezoek was erop gericht om zich ter plaatse te laten informeren (niet alleen door overleg maar vooral ook om te zien en te ervaren) over de mogelijkheden en onmogelijkheden rondom het verbeteren van de voedselveiligheid; En wat daar inhoudelijk en juridisch voor nodig is.

Drank- & Horecaverordening

Er is door de afdeling Economie en afdeling Publieke Gezondheid gewerkt aan het moderniseren van de Drank- & Horecaverordening. Daarbij is vooral gekeken op welke wijze het aanbod van alcohol in het algemeen en in het bijzonder aan jongeren beter kan worden gereguleerd. De verwachting is dat in 2025 de regelgeving zal worden aangescherpt; wat naar verwachting een extra beslag zal doen op toezicht capaciteit.

Personeel

In het vierde kwartaal heeft 1 van de 3 inspecteurs gebruik gemaakt van de seniorenregeling. In de laatste maand is dit opgevangen met een tijdelijke kracht. Per 1 januari 2025 stromen twee nieuwe senior-inspecteurs binnen. En volgens begroting zullen in de loop van 2025 nog twee inspecteurs C worden geworven. Dit biedt voldoende perspectief om in de komende jaren een slag te kunnen maken. Vooral op het gebied van voedselveiligheid.

IAB-week

In de week van 18 – 22 november 2024 werd de Inrichtingen en activiteiten besluit (IAB) week georganiseerd voor de collega's die betrokken zijn bij het Inrichtingen- en activiteitenbesluit BES. Het doel van de week was om elkaar te versterken en om versnelling aan te brengen in de introductie van het IAB. Deelnemers aan de week kwamen van zowel beleid, vergunningverlening als toezicht, zowel lokaal als vanuit Nederland (ODNL en RWS). Op deze wijze konden collega's elkaar beter leren kennen en kon er zowel inhoudelijk als procesmatige de nodige stappen in werk als in onderlinge relaties worden gezet. Ook voor de regelgeving zijn er de nodige stappen gezet richting een nieuwe lokale milieuverordening.

Natuurbescherming (functie 723)

In 2024 is het concept natuurbeleidsplan grotendeels herschreven en aangevuld met de laatste rapportages waaronder de Staat van de Natuur. Ook is het uitvoeringsprogramma NMBP ondergebracht in het plan. Het Natuurbeleidsplan geeft een overzicht van de status van de natuur, de bedreigingen, de beoogde doelen en activiteiten voor natuurbeheer en -herstel waarbij concrete projecten inzichtelijk worden gemaakt. Ook geeft het aan wat er nodig is op institutioneel en financieel niveau ten behoeve van natuurbeheer buiten de parken. Het plan maakt duidelijk dat er jaarlijks één miljoen dollar tekort is voor minimaal beheer buiten de parken en dat de formatie vergunningverlening, beleid & juridisch, en handhaving (waarbij 3 boswachters) uitgebreid dient te worden. Voornemens is om het Natuurplan 2025 – 2029 in 2025 vast te laten stellen door de Eilandsraad. Het huidige vigerende plan dateert uit 1999.

Verder zijn voorbereiding getroffen voor een aantal wetswijzigingen zoals het aanpassen van de beschermde soorten lijst, versoepeling natuurvergunningen, en MER-plicht natuurplan. Een aantal zaken zijn behandeld in 2024, waaronder onderwerpen zoals kunstmatige stranden, bouwwerken in zee, touroperators in gevoelige gebieden, grote ontwikkeling in Open Landschap. Beleidsinput is gegeven bij de concreet doorlopende projecten (i.e. geitenverwijdering WSNP, bescherming soorten – Sabal Palm, koraalrestauratie, mangrove herstel). Onderzoek en monitoring is voortgezet, vooral naar Lora's, flamingo's, slakken enzovoort. Met STINAPA zijn afspraken gemaakt voor een beter beheer van Lac. Ook is overleg geweest over het aanpassen van de beheersplannen Bonaire National Marine Park

(BNMP) en Washington Slagbaai National Park WSNP. In 2024 is er ook aandacht besteed aan natuur inclusief ontwikkeling bij verkaveling maar ook betreffende gebieden zoals Saliña di Vlijt. Verder zijn maatregelen genomen om de infrastructuur te verbeteren met bijvoorbeeld informatie borden en het verbeteren van barrières voor de bescherming van stranden. Voorbereidingen hebben plaatsgevonden voor betere opvang van de Lora. Over verschillende handhavingsaspecten is samengewerkt met T&H en het BNMP. Voorbereiding zijn getroffen ten behoeve van formele aanwijzing van gevoelige gebieden.

Opstellen watermanagementplan (functie 723)

Dit project is in de beginfase.

4.1.8.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Volksgezondheid	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
700	Algemeen beheer volksgezondheid	5.388	1.531	4.522	4.712	-190	N
710	Preventieve/curatieve gezondheidszorg	628	129	1.058	704	354	V
720	Slachthuizen	283	451	393	289	104	V
721	Reiniging	4.219	3.477	3.477	4.280	-803	N
722	Riolering en waterzuivering	4.858	900	2.707	2.166	541	V
723	Milieu en natuurbeheer	8.300	3.762	11.589	8.190	3.399	V
725	Overige openbare hygiëne	303	512	330	324	6	V
730	Overige volksgezondheid	-	-	50	-	50	V
	TOTAAL LASTEN	23.979	10.762	24.126	20.665	3.461	V
700	Algemeen beheer volksgezondheid	4.276	718	3.959	3.640	-319	N
710	Preventieve/curatieve gezondheidszorg	518	-	546	546	-	V
720	Slachthuizen	225	180	180	249	69	V
721	Reiniging	2.130	1.400	1.400	2.203	803	V
722	Riolering en waterzuivering	1.338	-	-268	600	868	V
723	Milieu en natuurbeheer	5.453	3.400	10.890	5.441	-5.449	N
725	Overige openbare hygiëne	-	-	-	-	-	V
730	Overige volksgezondheid	-	-	-	-	-	V
	TOTAAL BATEN	13.940	5.698	16.707	12.679	-4.028	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-10.039	-5.064	-7.419	-7.986	-7.489	N

4.1.8.2 Toelichting op grotere afwijkingen

700-Algemeen beheer volksgezondheid

Als gevolg van afroaming van budgetten in de 3de begrotingswijziging is er een overschrijding op deze functie.

720-Slachthuizen

De onderbesteding is grotendeels veroorzaakt door lagere uitgaven op personeelskosten wegens functies die niet ingevuld zijn.

721-Reiniging

De baten en lasten voor wat betreft opbrengst reinigingsrechten zijn wat hoger dan begroot. De realisatie in 2024 is in lijn met de realisatie in 2023. In 2025 zal de begroting bijgesteld moeten worden om de hogere opbrengst te reflecteren.

722-Riolering en waterzuivering

De kosten en opbrengsten voor de afvalwaterexploitatie en de -heffing wordt op deze functie verantwoord. Er was een hoger bedrag in de begroting opgenomen dan wat daadwerkelijk is uitgegeven.

723-Milieu- en natuurbeheer

De onderbesteding is voornamelijk veroorzaakt door het niet volledig besteden van de bijzondere uitkeringen en het budget voor de nature fee. Dezelfde beweging is zichtbaar aan de batenkant. De budgetten voor bijzondere uitkeringen zullen ook in 2025 beschikbaar zijn.

4.1.9 Hoofdfunctie 8 – Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

In lijn met de prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027) hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

Verder verankeren van de huurcommissie (functie 822)

De Huurcommissie Bonaire is sinds 2024 voorzien van een lokale voorzitter, en is, qua bemanning, dusdanig compleet op een plaatsvervangend secretaris na. Aanvang voorstel tot wijziging van de huurcommissie- en huurprijzenverordening voor Bonaire wordt uitbesteed, waarbij rekening wordt gehouden met het scenario van verzelfstandiging van de Huurcommissie Bonaire, in de vorm van een stichting.

Woondeal "Bon Deal Kasnan Pagabel"/ Beschikbaarheid en betaalbaarheid woningen (functie 822)

In het eerste kwartaal van 2024 zijn verschillende mijlpalen bereikt binnen de uitvoering van de Woondeal "Bon Deal Kasnan Pagabel." De Woondealweek in februari en maart is succesvol afgerond. Daarnaast is de conceptversie van de grondexploitatie, inclusief het memo over de aanwijzing van exploitatiegebieden, in concept gereed.

Het uitwerkingsplan voor Dawari, inclusief de hydrologische onderzoeken per gebied, is opgestart. Tegelijkertijd is een kritieke (paden)planning voor zowel de bestuurlijke als de uitvoerende fase gereed. Het voorlopige ontwerp (VO) van de stedenbouwkundige plannen is opgeleverd en er is een conceptversie van de communicatiestrategie opgeleverd.

Verder zijn er sectoroverleggen gehouden met financiële instellingen, architecten, ontwikkelaars en natuurbeschermingsorganisaties. Daarnaast hebben er twee vergaderingen plaatsgevonden met bewoners van Rincon in het kader van de gebiedsontwikkeling.

In het derde kwartaal is er verdere voortgang geboekt met de aanwijzing van exploitatiegebieden in Dawari en Rincon Pariba. De aanbestedingsmethode met het gebruik van bouwenvelopen is afgerond en binnen het RIEC als handhavingssknelpunt bestempeld. Daarnaast is de kostenraming voor de basisopzet van infrastructuur en bouwkosten voltooid.

Hoewel de hoogtegegevens voor Dawari nog niet volledig beschikbaar zijn, wordt er gewerkt aan een integrale hoogtekaart. Ondertussen zijn de afwaterings- en hydrologieonderzoeken afgerond en is het uitwerkingsplan voor Dawari, met uitzondering van de verkeerscomponent, gereed. Het programma van eisen (PvE) voor zowel de bouw als het woonrijp maken van Dawari en Rincon Pariba is vrijwel afgerond, mede op basis van de pilot voor groenbeheer.

Daarnaast staat de tangentstudie nog op de planning en is de opzet van een projectadministratie gestart. Deze administratie wordt los van, maar in samenhang met, de bestaande begrotingssystematiek opgezet. Ten slotte is FCB geëvolueerd van adhesiepartner naar een volwaardige partner binnen het programma Bon Deal Kasnan Pagabel.

Centrumvisie Kralendijk (functie 822)

Binnen dit kader vallen twee projecten in het centrum van Kralendijk. In het tweede kwartaal van 2024 is fase 1 van het project 'Herinrichten van het terrein van de voormalige Brion Kazerne' afgerond. Fase 2 is opgenomen in de begroting van 2025 en wordt in dat jaar uitgevoerd.

Wat betreft het project 'Herinrichten van Kaya Grandi' waren de benodigde middelen niet begroot, waardoor geen uitvoering kon worden gegeven aan deze uitvoeringsfase. Deze uitvoeringsfase is opgenomen in de begroting van 2025 en wordt in dat jaar uitgevoerd.

4.1.9.1 Hoeveel heeft het gekost?

bedragen x USD 1.000

Hfd. fun.	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
810	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-	-	50	-	50	V
822	Overige volkshuisvesting	6.230	2.194	8.725	2.549	6.176	V
	TOTAAL LASTEN	6.230	2.194	8.775	2.549	6.226	V
810	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-	-	-	-	-	V
822	Overige volkshuisvesting	4.393	1.137	7.269	1.807	-5.462	N
	TOTAAL BATEN	4.393	1.137	7.269	1.807	-5.462	N
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	-1.837	-1.057	-1.506	-742	-11.688	N

5.1.9.2 Toelichting op grotere afwijkingen

810-Ruimtelijke Structuurvisie

Een budget van USD 50.000 is via de 2de begrotingswijziging toegekend voor het ontwikkelen en uitvoeren voor een ruimtelijke structuurvisie. Dit budget is niet besteed in 2024. In 2025 is wederom USD 300.000 beschikbaar hiervoor.

822-Overige volkshuisvesting

Het merendeel van het verschil zowel op lasten en batenkant is het gevolg van nog niet uitgegeven BU's met name verhuurderssubsidie die doorbetaald moet worden aan FCB, aanloopkosten woondeal, en bijdrage woondeal Dawari.

4.1.10 Hoofdfunctie 9 – Financiering/algemene dekkingsmiddelen

4.1.10.1 Hoeveel heeft het gekost?

Hfd. fun.	Financiering en algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024	Verschil	
920	Belastingen	957	717	717	926	-209	N
921	Algemene uitkeringen	12.096	-	-	-	-	V
922	Algemene uitgaven / inkomsten	6.061	260	7.447	10.311	-2.864	N
992	Saldo gewone dienst	-	-	1.877	-	1.877	V
	TOTAAL LASTEN	19.114	977	10.041	11.237	-1.196	N
920	Belastingen	25.742	24.367	26.567	28.759	2.192	V
921	Algemene uitkeringen	53.230	43.986	63.732	64.737	1.005	V
922	Algemene uitgaven / inkomsten	1.304	63	1.063	2.764	1.701	V
992	Saldo gewone dienst	-	-	-	-	-	V
	TOTAAL BATEN	80.276	68.416	91.362	96.260	4.898	V
	SALDO VAN BATEN EN LASTEN	61.162	67.439	81.321	85.023	6.094	V

4.1.10.2 Toelichting op grotere afwijkingen

920-Belastingen

Voor een uitgebreide toelichting van belastingen en eilandelijke heffingen verwijzen we naar de paragraaf Lokale Heffingen. De overschrijding aan lastenkant wordt veroorzaakt doordat er niet genoeg budget was opgenomen in de begroting 2024 voor het betalen van de tax agents op de airport.

921-Algemene uitkeringen

De vrije uitkering (VU) 2024 is netto USD 63.732.151. In de vrije uitkering 2024 is de indexatie voor inflatie 2024 volgens BBP-systematiek, USD 2.720.811.

De VU 2024 is opgebouwd als volgt:

Bruto Vrije Uitkering 2024		33.872.899
Incidentele uitkering 2024 voor:		17.314.526
Verhoging VU CN-envelop	5.171.232	
Herdenkingsjaar Slavernijverleden	44.400	
Zorg- en Veiligheidshuis (J&V)	367.332	
Lokaale armoede en eenmalig energietoelage	4.673.550	
Herdenkingsjaar Slavernijverleden	31.080	
Bestuurakkoord 2024	666.000	
Impuls aan het Papiamentu	1.110.000	
wegwerken van eilandelijke achterstanden	1.653.900	
Onderstuening eilandsraad	111.000	
Natuur en milieubeleidsplan CN	2.464.832	
Erfgoeddoel	1.021.200	
Structurele uitkering 2024 voor:		10.828.914
Onderzoek Ideeversa	6.438.000	
Verhoging WML en CAO RCN	2.393.914	
CN-envelop 2024	1.947.000	
Uitvoering Veiligheidswet BES	50.000	
BBP-indexatie 2024		2.720.811
Aflossing renteloze lening		-1.005.000
Definitieve netto vrije uitkering		63.732.150

922-Algemene uitgaven/ inkomsten

Op deze functie worden alle nagekomen baten en lasten en onvoorziene uitgaven verantwoord. De post onvoorzien is voor USD 29.000 ingezet voor extra nummerplaten.

992-Saldo gewone dienst

In de vastgestelde begroting voor het boekjaar 2024 stond deze op een resultaat van nihil. Middels begrotingswijzigingen is het verwachte resultaat geraamd op USD 1.877.000 voordelig. Het werkelijke voordelige rekeningsaldo bedraagt USD 1,263,000.

4.2 De paragrafen

4.2.1 Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen geeft inzicht in de diverse belastingen van het openbaar lichaam en de consequenties daarvan voor de inwoners van Bonaire. We bespreken hieronder de volgende aspecten:

- beleidsmatige ontwikkelingen;
- overzicht belastingopbrengsten;
- de belastingmiddelen;
- kwijtschelding van belastingen.

Beleidsmatige ontwikkelingen

Zoals in het verbeterplan financieel beheer is opgenomen, is in 2023 en 2024 voortvarend gewerkt aan het onderdeel belastingheffing. De Belastingdienst Caribisch Nederland (BCN) verzorgt de inning van de meeste lokale heffingen.

De bezwaarschriften inzake de Logeergastenbelasting zijn nagenoeg allemaal afgehandeld. Een aantal langlopende dossiers zijn onder handen van ingehuurde landsadvocaten. Naar verwachting zullen deze zaken halverwege 2025 zijn afgerond.

In de Wet FinBes is bepaald dat de waarde van onroerende zaken ter zake waarvan grondbelasting wordt geheven geldt voor een tijdvak van 5 achtereenvolgende jaren. Met ingang 1 januari 2026 moeten de aanslagen Grondbelasting gebaseerd zijn op een nieuw vastgestelde, marktconforme waarde. De peildatum voor de herwaardering is 1 januari 2025. De waarde is na de invoering van de Grondbelasting in 2010 niet eerder bijgesteld.

Kwijtschelding belastingen

Conform de huidige wet- en regelgeving Belastingwet Bes, afdeling 2, artikel 8.21 t/m 8.26 heeft het openbaar lichaam een verordening opgesteld om het beleid ten aanzien van kwijtschelding vast te stellen. Het betreft het kunnen toepassen van heldere afspraken om, onder voorwaarden, aan burgers en ondernemers kwijtschelding te kunnen verlenen. Daarbij is zoveel mogelijk aangesloten op het beleid binnen de Belastingdienst/CN.

Overzicht belastingopbrengsten

In de onderstaande tabel worden de gerealiseerde belastingopbrengsten vergeleken met de cijfers van 2023 en de begroting na wijziging 2024.

Functie	Opbrengsten/baten	Rekening 2023	Begroting 2024	Rekening 2024
003	Leges burgerzaken	466.000	361.400	639.000
020	Erfpachten en huur	3.279.000	3.350.000	2.511.200
222	Havenbelasting	929.000	1.500.000	1.164.500
300	Vergunningsrechten	127.000	100.000	118.400
720	Slachthuizen	225.000	180.000	248.800
721	Reinigingsrechten	2.130.000	1.400.000	2.202.800
722	Afvalwaterheffing			
723	Nature fee	-	3.400.000	3.580.700
822	Bouwvergunningen	527.000	435.000	706.400
920	Casinorechten	682.000	200.000	674.100
920	Motorrijtuigenbelasting	6.064.000	5.400.000	7.406.600
920	Toeristenbelasting	14.966.000	12.767.000	15.197.700
920	Grondbelasting	2.276.000	2.300.000	2.614.600
920	Opcenten Vastgoedbelasting	3.512.000	3.200.000	2.275.800
920	Precariorechten	567.000	500.000	589.900
919	Logeergastenbelasting	-1.378.000	-	-
920	Verhuurbelasting	-264.000	-	-
Totaal		34.108.000	35.093.400	39.930.500

Uit dit overzicht blijkt dat de opbrengst 2024 van USD 39,9 miljoen ruim USD 4,8 miljoen meer heeft opgeleverd dan geraamd. Ten opzichte van de realisatie van 2023 is de belastingopbrengst met ruim USD 5,8 miljoen toegenomen.

Leges Burgerzaken

De opbrengst Leges Burgerzaken is fors toegenomen. De hogere baten worden veroorzaakt doordat er aanzienlijk meer nieuwe reisdocumenten zijn uitgegeven.

Havenbelasting

De opbrengst Havenbelasting is in 2024 lager dan verwacht. Dit komt voornamelijk door de lopende afspraken tussen een agency op de haven en het OLB. Naar verwachting zal dit medio 2025 afgehandeld zijn.

Erfpachten en huur

De hoogte van de erfpachtcanon hangt af van de locatie van het terrein en varieert rond USD 2 per vierkante meter per jaar. Het terrein blijft eigendom van het OLB en wordt slechts in bruikleen gegeven voor een periode van niet langer dan 60 jaar. Dit kan worden verlengd met 20 of 40 jaar. De tarieven voor 2024 zijn ongewijzigd, tenzij er een herwaardering plaatsvindt. Nog niet alle facturen zijn verstuurd. Deze zullen in het 2^e kwartaal van 2025 worden gestuurd.

Casinorechten

Op basis van de 'Eilandsverordening speelvergunningrecht hazardspelen Bonaire' moet er Speelvergunningrecht worden afgedragen elk kwartaal. Het speelvergunningrecht wordt bij wege van voldoening op aangifte geheven. In december 2023 heeft de Hoge Raad der Nederlanden uitspraak gedaan inzake het beroep van een casino op Bonaire. Het OLB is in het gelijk gesteld en de uitspraak heeft geleid tot een verhoging van de nog te ontvangen Speelvergunningrechten. De baten casinorechten waren voorzichtigheidshalve te laag begroot in 2024. De werkelijke opbrengsten liggen in de lijn met voorgaand jaar.

Nature fee

De Nature Fee wordt formeel door Stinapa geïnd op basis van een Eilandsverordening van het OLB.

Toeristenbelasting (Entry Tax)

Uit dit overzicht blijkt dat de opbrengsten in 2024 van bijna USD 15,2 miljoen een toename van USD 2,4 miljoen omhelst t.o.v. de geraamde begroting. Ten opzichte van de realisatie van 2023 is de belastingopbrengst met USD 0,2 miljoen is toegenomen.

Logeergastenbelasting

In 2023 heeft een afboeking van de vorderingen met betrekking tot de logeergastenbelasting en de verhuurautobelasting plaatsgevonden. De logeergastenbelasting en de autoverhuurbelasting zijn in 2022 afgeschaft.

Motorrijtuigenbelasting

De tarieven van 2024 zijn ongewijzigd ten opzichte van 2023. De opbrengst is met 22% gestegen. Dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van het aantal motorrijtuigen en een intensivering van de naleving op het correct aangeven van de juiste brandstofklasse.

Grondbelasting

De opbrengst ligt in de lijn van 2023. Aangezien de kadastrale mutaties na afloop van het kalenderjaar door het Kadaster worden aangeleverd, moeten de mutaties nog worden verwerkt in het daarop volgende kalenderjaar. De verwachting is dat de opbrengst wordt gerealiseerd.

Opcenten Vastgoedbelasting

Door waardeinstijgingen en groei van het vastgoed op Bonaire is de (rijks)belasting vastgoed gestegen. Een deel van deze hogere inkomsten vloeit middels opcenten terug naar het OLB. De opbrengsten van 2023 zijn hoger dan begroot en hoger dan vorig jaar vanwege een correctie op oudere jaren. De van de invorderaar ontvangen afrekeningen waren gebaseerd op een verkeerd percentage.

Dit bestaat uit:

- raming NTO opcenten 2024	USD	+ 2.959.064
- vrijval NTO t/m 2023	USD	- 242.684
- correctie voorgaande jaren	USD	+ 8.576
- dotatie voorziening dubieuze debiteuren	USD	- 449.156
Totaal	USD	2.275.800

De afrekening over het jaar 2024 wordt afgerond in 2025 en zal naar verwachting in de lijn liggen van 2023.

4.2.2 Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het OLB is een bijzondere gemeente met ambities op diverse terreinen. Bij de uitvoering van haar activiteiten is het onvermijdelijk dat er risico's worden gelopen. Bij een risico gaat het om de kans op het optreden van een gebeurtenis met mogelijk negatieve effecten. Het woord 'kans' zorgt ervoor dat het gaat over een mogelijke gebeurtenis. Deze mogelijke gebeurtenis kan gevolgen hebben voor het behalen van de doelstellingen van het OLB.

Op grond van het BBV-BES artikel 8 dient het OLB in haar begroting een paragraaf weerstandsvermogen op te nemen. Deze paragraaf, waaraan BBV-BES artikel 10 nadere eisen stelt, komt tot stand met behulp van de risicomanagementcyclus van het OLB. In dit hoofdstuk worden de keuzes van het OLB met betrekking tot de paragraaf weerstandsvermogen weergegeven. Deze keuzes worden iedere 4 jaar ter goedkeuring voorgelegd aan de eilandsraad. De gemaakte keuzes gelden op grond van BBV-BES artikel 23 eveneens voor de paragraaf weerstandsvermogen die, naast de begroting, ook verplicht onderdeel uitmaakt van de jaarstukken.

Inhoud paragraaf weerstandsvermogen

De paragraaf weerstandsvermogen moet volgens artikel 10 van het BBV-BES minimaal de volgende elementen bevatten:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Het OLB neemt de volgende elementen op in de paragraaf weerstandsvermogen:

- beschrijving van de gehanteerde systematiek van risicomanagement;
- de beschikbare (incidentele en structurele) weerstandscapaciteit;
- een samenvatting van de geïnventariseerde risico's;
- een oordeel over het weerstandsvermogen en de weerstandsratio;
- benodigde acties voor de komende jaren.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De definitie van de beschikbare weerstandscapaciteit is in artikel 10.1a van het BBV-BES omschreven als 'de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het openbaar lichaam beschikt of kan beschikken om niet begrote lasten te dekken'. Dit betekent dat de weerstandscapaciteit bestaat uit middelen waaruit tegenvallers bekostigd kunnen worden, zonder dat de begroting en het beleid (direct) aangepast moeten worden.

Het OLB rekent de volgende componenten tot haar weerstandscapaciteit:

- algemene reserve;
- overig (begrotingsruimte (post onvoorzien) en stille reserves).

Hierbij wordt nadrukkelijk opgemerkt dat bestemmingsreserves niet tot de weerstandscapaciteit worden gerekend, daar deze middelen reeds middels besluitvorming van de eilandsraad zijn beklemd. Eveneens worden voorzieningen niet tot de weerstandscapaciteit gerekend omdat er verplichtingen aan deze voorzieningen ten grondslag liggen.

Benodigde weerstandscapaciteit

De risico's met financiële gevolgen die het OLB loopt, bepalen de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit. Voor het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgegaan van de risico's inclusief beheersmaatregelen (de netto risico's). De uitkomst van de benodigde weerstandscapaciteit wordt vastgelegd in de weerstandsparagraaf, welke tweemaal per jaar wordt geactualiseerd.

De actualisatie van de risico's die in het voorjaar van 2025 is uitgevoerd geeft het volgende beeld:

OMSCHRIJVING RISICO'S	Bruto risico	Kans	Risico	S/I
Hogere bouwkosten door inflatie/claims aannemer	2.000.000	50%	1.000.000	S
Koersrisico's (verhouding euro/dollar)	20.000.000	5%	1.000.000	S
Huisvesting en arbo-aspecten. Kantoren voldoen niet aan de eisen. Onveilige situaties kunnen hierdoor ontstaan. Risico op hoger ziekteverzuim	4.500.000	10%	450.000	S
Cyberisico, hacks en datalekken. Grote gevolgen voor bedrijfsvoering/imagoschade	8.000.000	15%	1.200.000	S
Voor bedrijfsongevallen van personeel tijdens het werk is het OLB niet verzekerd	200.000	10%	20.000	S
Staat van onderhoud overheidsgebouwen wegens ontbreken meerjarenonderhoudsplan	1.000.000	50%	500.000	I
Brandschade overheidsgebouwen	5.000.000	20%	1.000.000	I
Verwerking van afgewerkte olie	2.000.000	50%	1.000.000	S
Schade aan haven en infrastructuur rondom de haven	3.000.000	25%	750.000	I
Schadeclaims door onterecht handelen	750.000	25%	187.500	S
Claims door inschattingsfout Veterinaire afdeling	100.000	25%	25.000	S
Opruimen dode dieren door dierziekte	100.000	25%	25.000	S
Schade aan wegen door forse regenval	750.000	50%	375.000	S
Optreden grootschalige infectieziekte	1.000.000	25%	250.000	S
Optreden grootschalige milieuverontreiniging (olielekkages, branden, illegale stort etc.)	1.000.000	25%	250.000	S
Brand en rampenbeveiliging archief Burgerzaken	350.000	20%	70.000	I
Niet voldoen aan eisen voor kinderopvang etc.	500.000	40%	200.000	I
Staat van onderhoud sportaccommodaties wegens ontbreken meerjarenonderhoudsplan	2.000.000	30%	600.000	I
Schade aan gebouwen en sportlocaties als gevolg van natuurrampen (deels risico NL)	5.000.000	20%	1.000.000	S
Tekort aan schoolgebouwen als gevolg van bevolkingsgroei (deels risico NL)	10.000.000	10%	1.000.000	I
Het OLB is, boven het gestort kapitaal, verantwoordelijk voor verliezen van overheids NV's en dochterondernemingen	25.000.000	10%	2.500.000	I
Borgstelling TCB inzake garantiecontracten airlines	2.650.000	50%	1.325.000	I
Diverse fiscale risico's	800.000	25%	200.000	I
Diverse juridische kwesties en/of claims op het gebied van belastingen en civiele zaken	1.500.000	20%	300.000	I
TOTAAL			15.227.500	

Relatie risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor géén maatregelen zijn getroffen in relatie tot de financiële positie. Dit verband is in onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting en de financiële positie van het OLB is. Dit is van belang wanneer zich financiële tegenvallers voordoen.

Weerstandsratio per ultimo 2024

In onderstaande tabel wordt een nadere duiding gegeven van de weerstandscapaciteit, de geïdentificeerde risico's en de daaruit voortvloeiende ratio weerstandsvermogen van het OLB per ultimo 2024.

Ratio weerstandvermogen =	beschikbare weerstandscapaciteit (algemene reserve en onvoorzien)	=	30.486.852	=	2,0
	benodigde weerstandscapaciteit (totaal van de risico's)		15.227.500		

Beoordeling weerstandsvermogen

Om nadere duiding aan de weerstandsratio te geven is aansluiting gezocht met de normeringssystematiek zoals die is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NARIS), hiervoor wordt verwezen naar de onderstaande tabel. Opgemerkt wordt dat, hoewel het OLB zich als bijzondere gemeente van Nederland niet 1 op 1 kan vergelijken met een normeringssystematiek die is opgesteld voor Nederlandse gemeenten, deze normeringssystematiek wel degelijk een goede indicatie geeft van het weerstandsvermogen van het OLB. Het OLB streeft naar een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,5 en 2,0. Wanneer de weerstandsratio op structurele basis hoger ligt dan 1,5, dan betekent dit dat dit gedeelte van de weerstandscapaciteit (lees: de algemene reserve) anders kan worden bestemd. Dit beleid is in de eilandsraad van 13 juni 2022 vastgesteld.

Klasse	Ratio weerstandsvormogen	Conclusie weerstandsvormogen
A	hoger dan 2,0	Uitstekend
B	tussen 1,4 en 2,0	Ruim voldoende
C	tussen 1,0 en 1,4	Voldoende
D	tussen 0,8 en 1,0	Matig
E	tussen 0,6 en 0,8	Onvoldoende
F	kleiner dan 0,6	Ruim onvoldoende

Duiding weerstandsratio OLB

De weerstandsratio van het OLB per ultimo 2024 bedraagt 2,0. Dit betekent dat het OLB in staat is om, met inzet van de beschikbare weerstandscapaciteit, 2,0 keer de geïdentificeerde risico's te dragen wanneer deze zich allemaal tegelijkertijd zouden voordoen. Op basis van de systematiek zoals is beschreven in paragraaf kan worden geconcludeerd dat het weerstandsvormogen van het OLB op dit moment **ruim voldoende** is.

Weerstandscapaciteit in relatie tot de liquiditeitspositie

De weerstandscapaciteit van het OLB wordt met name gevormd door de aanwezige algemene reserve. De algemene reserve is ontstaan na de inrichting van het OLB per 10 oktober 2010, waarbij een zogenaamde openingsbalans is opgesteld. De algemene reserve fungeerde daarbij als tegenhanger voor de aanwezige vaste activa die destijds moesten worden gewaardeerd. In de loop der jaren is de algemene reserve aangevuld met voordelige jaarrekeningresultaten.

Om de aanwezige weerstandscapaciteit daadwerkelijk te kunnen inzetten in het geval zich risico's voordoen, is het voor het OLB van belang om over voldoende liquiditeiten te beschikken. Daar het voor het OLB op grond van artikel 11 van de Wet FinBES niet is toegestaan om zelfstandig de geldmarkten te betreden en bijvoorbeeld leningen bij commerciële partijen aan te gaan, is de beschikbaarheid van liquiditeiten beperkt en daarom altijd een belangrijk punt van aandacht.

Op grond van artikel 89 van de Wet FinBES bestaat voor het OLB echter wel de mogelijkheid om, door tussenkomst van het Cft, renteloze leningen voor het doen van investeringen ten behoeve van de publieke taak aan te vragen bij de Rijksoverheid. Voor een dergelijke lening is het wel van belang dat het OLB de kapitaallasten van de lening kan dragen in de reguliere begroting. Voor het OLB is het derhalve van groot belang om doorlopend te beschikken over een actuele liquiditeitsprognose én, indien zich risico's manifesteren, direct in contact te treden met het Cft en de Rijksoverheid. Hierbij wordt opgemerkt dat er geen lening kan worden aangevraagd ter financiering van exploitatiekosten.

Liquide maken van de algemene reserve

In de brief van de staatssecretaris van 28 februari 2024 aan het bestuurscollege is aangegeven dat een ratio van minimaal 1-op-1 moet worden gehanteerd voor de liquiditeit. Dit betekent dat de berekende benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de afgewogen risico's) volledig liquide dient te zijn of op korte termijn kan worden gemaakt. De beschikbare liquide middelen bedragen per 31 december 2024 USD 73,7 miljoen. De vooruit ontvangen liquide middelen ten behoeve van bijzondere uitkeringen bedragen USD 52,4 miljoen waardoor een vrij beschikbaar saldo resteert van USD 21,3 miljoen. Dit is hoger dan het saldo van de geïdentificeerde risico's ad USD 15,2 miljoen. Het OLB voldoet derhalve op 31 december 2024 aan de in februari 2024 geformuleerde eis van de staatssecretaris.

Daar het OLB geen externe financiering mag aantrekken, blijft de liquiditeitspositie doorlopend een punt van aandacht.

4.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen betreffen de investeringen die het OLB nodig heeft om diensten en goederen aan haar burgers te leveren en produceren. Het gaat in dit kader om investeringen van een zodanige omvang en met een hoge waarde die vaak meerdere jaren meegaan. De kapitaalgoederen van het OLB zijn gedeeltelijk direct verbonden met de wettelijke taken van het OLB, zoals het zorgen voor riolering en onderhoud van wegen. Het is belangrijk om het onderhoud hiervan goed te organiseren. Wanneer er sprake is van achterstallig onderhoud, dit kan leiden tot aansprakelijkheidsstelling. Daarnaast heeft de eilandsraad met deze paragraaf de mogelijkheid kaders te stellen voor onderhoud van infrastructuur, voorzieningen en gebouwen. Dat is belangrijk omdat:

- er veel geld mee is gemoeid en de kapitaalgoederen zo blijvend een groot beslag leggen op de begroting. Voor een goed inzicht in de financiële positie is het belangrijk dat er een zo volledig mogelijk overzicht van én onderbouwing voor deze kosten wordt gegeven;
- kapitaalgoederen nodig zijn om de beleidsdoelen te realiseren. Om bijvoorbeeld economische ontwikkeling te stimuleren is een goede bereikbaarheid van belang;
- kapitaalgoederen het ‘gezicht’ van het openbaar lichaam zijn. Gaten in het wegdek of kapotte lantaarnpalen zullen snel ergernis opwekken bij inwoners.

In deze paragraaf geven we een helder en volledig overzicht van onze kapitaalgoederen teneinde een goed inzicht in de financiële positie te kunnen verschaffen. Het openbaar lichaam is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Hieronder vallen onder andere de kapitaalgoederen: wegen, riolering, groenvoorzieningen en gebouwen.

In de begroting en jaarrekening zijn de volgende onderhoudskosten opgenomen:

Functie	Omschrijving Grootboeknummer	Omschrijving kostensoort	Begroot	Werkelijk
001 Bestuursorgaan	Ambtswoning gezaghebber	Onderhoud gebouwen	185.200	107.980
001 Bestuursorgaan	Eilandsraad en raadscommissies	Onderhoud airco's	-	-
001 Bestuursorgaan	Eilandsraad en raadscommissies	Onderhoud infrastructuur	10.000	4.322
001 Bestuursorgaan	Eilandsraad en raadscommissies	Onderhoud machines	-	-
001 Bestuursorgaan	Gezaghebber	Onderhoud infrastructuur	6.769	34.917
002 Bestuursapparaat	Centrale huisvesting	Onderhoud riolering en beerputten	-	-
002 Bestuursapparaat	Centrale vervoer	Onderhoud vervoermiddelen	-	-
002 Bestuursapparaat	Facilitaire Zaken	Onderhoud airco's	95.000	94.356
002 Bestuursapparaat	Facilitaire Zaken	Onderhoud riolering en beerputten	1.500	440
002 Bestuursapparaat	Facilitaire Zaken	Onderhoud vervoermiddelen	90.000	77.547
002 Bestuursapparaat	Informatie Communicatie Technologie	Onderhoud machines	25.000	22.843
002 Bestuursapparaat	Renovatie J.A.Abraham Blvd 27	Onderhoud gebouwen	-	-
002 Bestuursapparaat	Renovatie Passangrahan	Onderhoud infrastructuur	240.744	225.379
210 Wegen, straten en pleinen	Dotatie fondsen	Onderhoud gebouwen	-	864
210 Wegen, straten en pleinen	Dotatie fondsen	Onderhoud infrastructuur	2.525.000	1.330.870
210 Wegen, straten en pleinen	Onderhoud gebouwen	Onderhoud gebouwen	-	-
210 Wegen, straten en pleinen	Publieke voorzieningen	Onderhoud infrastructuur	25.000	22.973
210 Wegen, straten en pleinen	Renovatie Passangrahan	Onderhoud infrastructuur	-	-
210 Wegen, straten en pleinen	Renovatie project overheidsgebouwen 2024	Onderhoud gebouwen	90.690	27.899
210 Wegen, straten en pleinen	Wegen en ruimte onderhoud	Onderhoud infrastructuur	750.088	408.042

Functie	Omschrijving Grootboeknummer	Omschrijving kostensoort	Begroot	Werkelijk
222 Verkeersmaatregelen te water	Haven- en loodswegen algemeen beheer	Onderhoud infrastructuur	112.000	76.551
222 Verkeersmaatregelen te water	Haven- en loodswegen algemeen beheer	Onderhoud vervoermiddelen	45.000	43.463
222 Verkeersmaatregelen te water	Kaden, pieren, boeien en vaartuigen	Onderhoud vervoermiddelen	16.465	-
300 Economische Zaken	Handhaving Ruimte en Ontwikkeling	Onderhoud machines	2.000	-
341 Overige agrarische zaken, jacht en visserij	Beheer Openbare Werken-Uitvoering LVV	Onderhoud infrastructuur	125.000	68.963
341 Overige agrarische zaken, jacht en visserij	Beheer Openbare Werken-Uitvoering LVV	Onderhoud machines	10.000	2.296
480 Gemeenschappelijke uitg./ink. onderwijs	Bijdrage kinderopvang IKC de Pelikaan	Onderhoud sportaccommodatie	210.000	-
480 Gemeenschappelijke uitg./ink. onderwijs	Overige Onderwijs aangelegenheden	Onderhoud gebouwen	9.600	35.761
530 Sport	Buitensportaccommodaties	Onderhoud infrastructuur	442.390	340.809
530 Sport	Onderhoud van diversportaccommodaties & speeltuinen	Onderhoud sportaccommodatie	-	-
530 Sport	Realisatie Publiek Zwembad Bonaire	Onderhoud sportaccommodatie	-	10.260
530 Sport	Renovatie honk- & softballaccommodaties	Onderhoud sportaccommodatie	-	30.812
530 Sport	Sportfaciliteiten en Dragstrip	Onderhoud sportaccommodatie	168.028	92.244
530 Sport	Versterking Indebon 2022-2023	Onderhoud sportaccommodatie	-	27.174
560 Maatschappelijke leefbaarheid	Maatschap. leefbaarheid & openlucht recreatie	Onderhoud infrastructuur	204.680	197.771
560 Maatschappelijke leefbaarheid	Volksfeesten	Onderhoud infrastructuur	55.000	51.781
720 Slachthuizen	Slachthuizen	Onderhoud machines	-	-
822 Overige volkshuisvesting	Infrastructuur volkshuisvesting 2024	Onderhoud infrastructuur	-	-
822 Overige volkshuisvesting	Volkshuisvesting infrastructuur	Onderhoud infrastructuur	1.281.097	-
922 Algemene uitgaven/inkomsten	Algemene uitgaven/inkomsten	Onderhoud gebouwen	-	-
TOTAAL			6.726.251	3.336.319

Voor het groot onderhoud aan gebouwen en wegen zijn tot op heden nog geen onderhoudsplannen opgesteld en zijn geen (financiële) voorzieningen getroffen. Dit risico is in de risicoparagraaf opgenomen.

Wegen

Binnen het wegbeheer wordt onderscheid gemaakt tussen renovatie en onderhoud van bestaande wegen. In 2024 zijn, met financiering van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, vijf clusterprojecten afgerond, bestaande uit twaalf wegen. Daarnaast zijn vier nieuwe reconstructieprojecten van start gegaan, gefinancierd met middelen van het openbaar lichaam Bonaire.

Voor een structurele aanpak van de benodigde investering in het wegennet zijn een beheersplan en een beleidsnota opgesteld. Deze documenten geven, op basis van de huidige situatie, inzicht in de financiële middelen die nodig zijn om via een meerjarige aanpak de bestaande achterstanden weg te werken. Het onderhoud aan het wegennet vindt plaats op basis van beschikbare gegevens en middelen, waarbij per situatie de meest geschikte onderhoudsmaatregel wordt bepaald. In 2024 zijn voor verharde wegen maatregelen uitgevoerd zoals het vullen van gaten en reparatievakken. Tevens is onderhoud uitgevoerd aan de onverharde wegen in alle woonwijken.

Groen

In 2024 is de herbebossing en herbeplanting van het Nationaal Park (WSNP), de mangroves en koralen doorgezet. Een probleem voor de herbebossing en herbeplanting in Nationaal Park en de mangroven is de aanwezigheid van geiten. In 2020 is met de ondersteuning van het Rijk op zowel deskundig als financieel gebied een aanvang gemaakt met de aanpak van deze geitenproblematiek, de zogenaamde duurzame geitenhouderij. In 2024 is LVV hiermee verder gegaan, door het geven van trainingen. Dit zal een effectieve herbebossing en herbeplanting faciliteren.

Openbare verlichting

In opdracht van het openbaar lichaam heeft WEB in de overgelopen jaren veel nieuwe (LED) lichtpunten geplaatst. Om de openbare verlichting op Bonaire structureel te beheren en onderhouden, is een beheersplan voor de straatverlichting opgesteld. Het beheersplan geldt voor de periode 2023 – 2027. Om de vijf jaar wordt het beheersplan geëvalueerd en herzien. Het primaire doel van het beheersplan voor de straatverlichting is het waarborgen van de verkeersveiligheid. Tevens draagt een goede straatverlichting bij aan de gevoelens van sociale veiligheid. Het beheersplan geeft inzicht in de manier waarop de openbare verlichting (OVL) in Bonaire duurzaam in stand wordt gehouden. Het beschrijft:

- de visie van het OLB met betrekking tot straatverlichting;
- huidige situatie: omvang en kwaliteit van de te beheren gebieden;
- de gewenste kwaliteit;
- de noodzakelijke maatregelen om de gewenste kwaliteit te realiseren;
- de (financiële) middelen die daarvoor nodig zijn.

Riolering

Het rioleringssysteem gaat in beheer overgedragen worden aan het WEB. Het OLB zal structureel bijdragen aan deze exploitatie van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). Het OLB spant zich samen met het WEB en het Ministerie van I&W in om voor het eind van 2025 een structurele oplossing te hebben voor een duurzaam onderhoud en beheer van de riolering.

Water

Bonaire zal de komende jaren worden geconfronteerd met de gevolgen van de stijging van de zeespiegel ten gevolge van klimaatverandering. Hierover worden de eerste rapporten inmiddels uitgebracht.

Daarnaast is een structurele oplossing voor de hemelwaterafvoer nodig. Bonaire heeft op dit moment geen structureel afwateringsstelsel en watermanagement. In samenwerking met de waterschappen wordt aan een plan gewerkt. Dit plan moet dienen om tot concrete acties te komen voor het oplossen van de hemelwater afvoer. Eén van de grootste hemelwater afvoerstelsels (Salinja di Vlijt) zal hierbij aangepakt worden.

Er is een plan opgesteld voor het inhalen van het achterstallig onderhoud van dammen, rooien en afvoerkanalen. Ook is het de bedoeling om een drietal dammen aan te leggen. Er is een financieringsaanvraag gedaan bij het ministerie van LNV in het kader van het Milieu en Natuurprogramma voor de BES- eilanden.

Gebouwen

In 2023 is een opname gedaan van alle overheidsgebouwen. Er is rekening gehouden met eigendomstaat en kadastrale gegevens en omvang van de gebouwen. Veel van deze kapitaalgoederen kennen geen kadastrale registratie omdat ze op een domeingrond liggen. Hiervan is het moederperceel wel bekend, maar er bestaat geen registratie per gebouw. Om dit goed te organiseren moeten alle kapitaalgoederen geregistreerd worden door een erfpachtperceel aan deze kapitaalgoederen toe te kennen en deze op te nemen in de kadastrale registratie. Verder vallen enkele van deze gebouwen onder monumenten: deze moeten wettelijk verplicht ook opgenomen worden in de monumentenregistratie. Vervolgens zal per gebouw een onderhoudsplan moeten worden opgesteld. Na het begin van de registratie van de kapitaalgoederen, zal per gebouw een structureel onderhoudsplan moeten worden opgesteld. Daarvoor moet een voorziening in de begroting worden opgenomen.

Sportaccommodaties

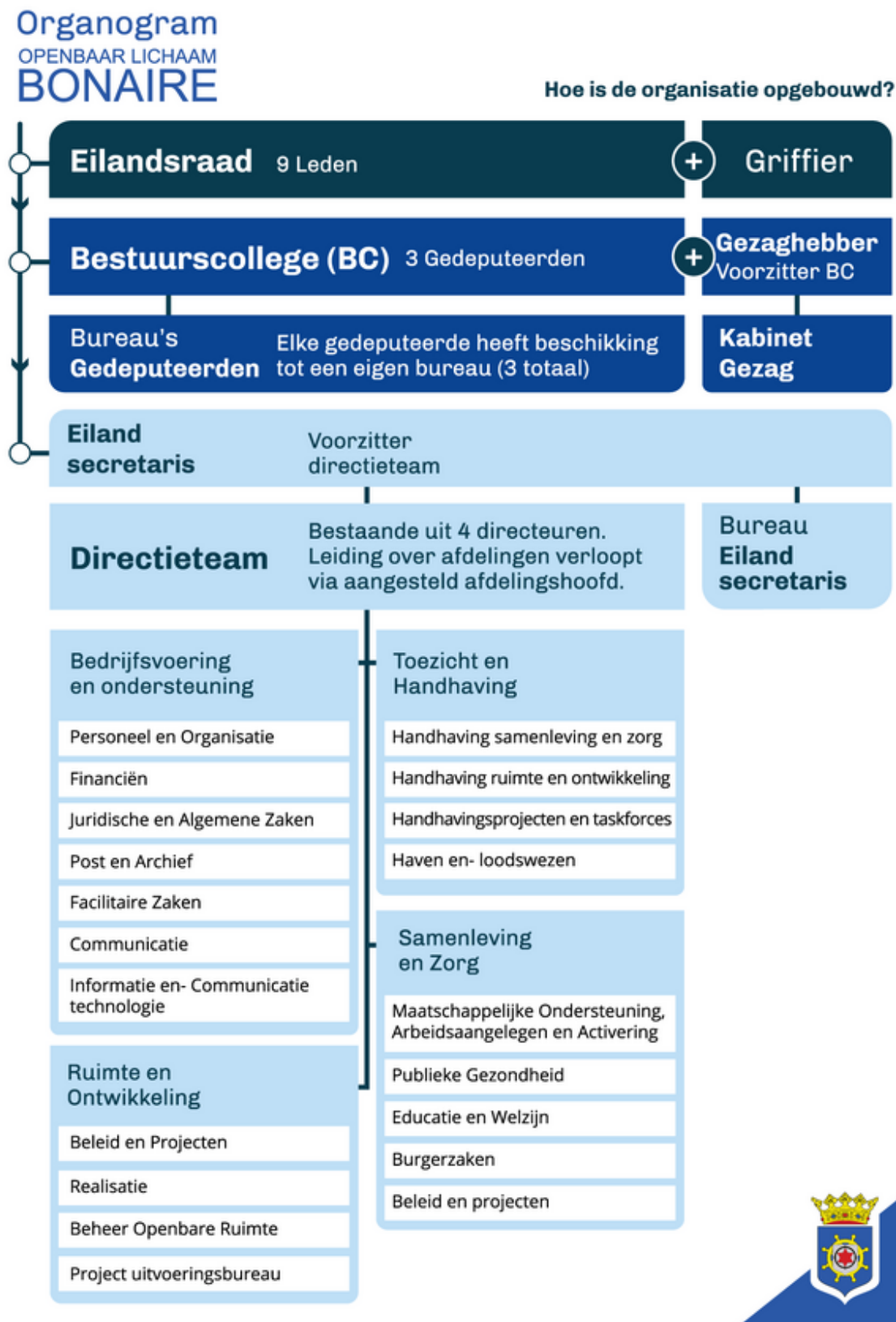
De afgelopen jaren worden, met behulp van bijzondere uitkeringen vanuit VWS, veel sportaccommodaties aangelegd. De reservering van middelen voor het toekomstige onderhoud hiervan blijft een punt van zorg en aandacht.

Onderwijshuisvesting

In 2020 is het Convenant Onderwijshuisvesting Bonaire gesloten tussen het ministerie van OCW en het OLB. In dit convenant is afgesproken dat het OLB haar taken op het gebied van renovatie en onderhoud van schoolgebouwen onderbrengt bij Fundashon Propiedat Inmobil Boneiru (FPIB). De scholen op Bonaire krijgen vanuit OCW jaarlijks een 'lumpsum' uitgekeerd. OCW geeft aan dat de kosten voor het beheer en onderhoud van de schoolgebouwen hierin verwerkt zijn.

4.2.4 Bedrijfsvoering

Het organigram van het OLB zag er als volgt uit in 2024:

In 2024 heeft de Directie Bedrijfsvoering en Ondersteuning (B&O) zich met volle inzet gericht op de voortgang en realisatie van de strategische prioriteiten uit het bestuursprogramma "Het Verschil – JAARSTUKKEN OLB 2024

Rechtvaardig en Duurzaam" (2023-2027). Dit programma vormt de leidraad voor de verdere professionalisering van de organisatie en de versterking van de uitvoeringskracht van het ambtelijk apparaat. Tijdens de werksessie gedurende de heidagen zijn de fundamentele prioriteiten vastgesteld die noodzakelijk zijn om als OLB en als directie effectief te kunnen functioneren.

Gedurende het jaar zijn significante stappen gezet om het personeelsbestand op orde te brengen, onder meer door het invullen van sleutelposities, het aanpakken van vacatures en tijdelijke inhuur, en het versterken van het wervings- en selectieproces. Tegelijkertijd is er gewerkt aan de voorbereidingen voor de invoering van de Algemene Bestuursdienst (ABD), die een verdere professionalisering en structurering van het ambtelijk apparaat beoogt. Daarnaast is fors geïnvesteerd in de kwaliteit van management en medewerkers, met een focus op goed werkgeverschap. Dit kwam tot uiting in initiatieven gericht op opleiding en werkgeluk.

Een belangrijke pijler in 2024 was de kwaliteit van zowel interne als externe dienstverlening. Er is gewerkt aan het verbeteren van de interne en externe dienstverlening door digitalisering, procesoptimalisatie en herinrichting van werkplekken. Belangrijke stappen zijn gezet in de modernisering van de ICT-infrastructuur, waaronder de migratie naar SaaS-diensten, verbetering van cyberbeveiliging en implementatie van een Business Intelligence-omgeving voor betere financiële rapportages. Tegelijkertijd zijn archiefdigitalisering en interne verhuizingen verder doorgevoerd om de efficiëntie binnen de organisatie te verhogen. Tevens zijn er maatregelen genomen ten behoeve van de bescherming van persoonsgegevens binnen de organisatie.

In lijn met het bestuursakkoord heeft de directie een actieve rol gespeeld in de uitvoering van beleidsprioriteiten zoals het toepassen van het sociaal minimum in het overheidsbeleid, het versterken van de regionale samenwerking en het ondersteunen van het reorganisatietraject van het bestuurlijk apparaat. Daarnaast is er gewerkt aan de ontwikkeling van een modern inkoop- en aanbestedingsbeleid en de herziening van de Algemene Politie Keur naar een Algemene Plaatselijke Verordening.

De resultaten van 2024 tonen aan dat de Directie B&O zich succesvol heeft ingezet voor een sterkere, efficiëntere en toekomstbestendige organisatie. Hoewel er uitdagingen blijven, zoals de structurele invulling van essentiële managementfuncties en verdere procesoptimalisatie, is de basis gelegd voor verdere groei en ontwikkeling in de komende jaren. De ingezette koers zal worden voortgezet om het OLB verder te versterken en de ambities van het bestuursprogramma doelgericht te realiseren.

4.2.5 Deelnemingen

Een deelneming is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het openbaar lichaam een bestuurlijk en of een financieel belang heeft. Een financieel belang is een aan de deelneming ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de deelneming failliet gaat, onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de deelneming haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, wat tot uiting wordt gebracht in de Algemene Vergadering voor Aandeelhouders en het Bestuurscollege in geval van stichtingen.

De deelnemingen zijn ingedeeld in de volgende *vennootschappen en stichtingen*: (zie ook toelichting)

Vennootschappen		
Naam	Beleidsveld	Vastgestelde jaarrekening
Bonaire Holding Maatschappij *	Algemene middelen	2015 (in afwachting van dochter-NV's)
Bonaire Overheidsgebouwen N.V. *	Beheer en ontwikkeling	2022
Tourism Corporation Bonaire N.V. (TCB) *	Toerisme	2022
Bonaire Laboratorium N.V. (BonLab)	Volksgezondheid	2022
Servicio di Limpiesa Bonairiano N.V. (Selibon) *	Afvalstoffenketenbeheer	2019
Telefonia Bonairiano N.V. (Telbo)	Telecommunicatiediensten	2019
Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen	Economische ontwikk.	2022
Bonaire International Airport N.V. (BIA)	Vervoer	2024
Oil Trading Bonaire N.V. (OTB)	Nutsvoorziening	2022
Water en Energiebedrijf Bonaire N.V. (WEB)	Nutsvoorziening	2023

Stichtingen		
Naam	Beleidsveld	Vastgestelde jaarrekening
Fundashon Wega di Number	Loterij Sport, cultuur, /onderwijs	2022
Stichting Openbaar Onderwijs Bonaire *	Onderwijs	2022
Stichting Beheer Kompleho Deportivo Bonaire	Sport	2021: vanaf november/ december 2022 inactief
St.Kadaster en Openbare Registers Bonaire	Openbare registers	Het proces van ontbinding en vereffing is begin 2024 aangevangen.
Fundashon Sedrebo	Sport * 	Het proces van ontbinding en vereffing wordt in de eerste helft van 2024 afgerond.
Stichting Bonaire International Sailing Regatta	Sport	Inactief
Stichting Monumentenfonds	Gebouwen	Inactief

Visie op deelnemingen

Het OLB werkt sinds een aantal jaar aan de vormgeving van haar beleid ten aanzien van deelnemingen en het oprichten van good governance op een correcte manier. Het onderzoeksrapport van crmLiNK dat in samenwerking met het Ministerie van Binnenlandse Zaken in september 2019 is gepresenteerd, biedt hiertoe veel praktische aanknopingspunten. Een belangrijk onderdeel hierbij is 'de basis op orde maken'. Professionalisering, samenwerking en een zuivere rolverdeling staan bij de uitwerking hiervan centraal. Het einddoel is hierbij om op een goede manier om te gaan met de publieke belangen van deelnemingen, zodat inwoners en bedrijven op Bonaire optimaal gebruik kunnen blijven maken van deze belangrijke voorzieningen.

Het Bestuurscollege is trots op het resultaat dat tot nu toe is bereikt. In de afgelopen drie jaren hebben we gewerkt aan het op orde brengen van de Raden van Commissarissen, een nieuw openbaar wervingsproces voor directie en RvC-leden, kaders opgesteld middels een nieuw beloningsbeleid, opdracht gegeven om te komen tot een nieuwe Code Corporate Governance en nog tal van andere activiteiten. Er is een werving- en selectie-uitvoeringskader Deelnemingen opgesteld waarbij openbare werving van kandidaten de norm is en de voorkeur ligt bij kandidaten uit de regio. De profielschetsen

voor leden van de Raad van Commissarissen zijn flink vernieuwd zodat het selectieproces verbeterd is en de resultaten leiden tot een hogere kwaliteit. Hiermee is de achterstand ingehaald van diverse benoemingen. Het merendeel van vacatures bij de Raad van Commissarissen en directies zijn inmiddels gevuld.. Er is voortdurende aansporing richting de deelnemingen die onder BHM vallen om de jaarrekeningen snel op orde te maken daar waar er sprake is van een achterstand. De aandeelhouder voert hierover voortdurend gesprekken met de Raden van Commissarissen.

Het proces om te komen tot opheffing van BHM NV en daarmee de dochters direct onder de aandeelhouder te plaatsen, gaat verder door. De stuurgroep Deelnemingen, waarin ook het ministerie van BZK is vertegenwoordigd, wordt regelmatig op de hoogte gebracht van de vorderingen en gebruikt om te sparren over de betreffende thema's.

De voorbereidingen voor de opzet van het nieuwe Bureau Deelnemingen met de adviserende rol richting de AvA en de deelnemingen zijn nog niet afgerond. Het doel is om op een goede en verantwoorde wijze te sturen op de NV's en overheidsstichtingen zodat deze op een adequate wijze kunnen functioneren. Door middel van onze overheidsdeelname worden maatschappelijke doelstellingen bereikt. Het gehele jaar 2025 wordt gewijd aan het behouden van reeds behaalde successen en de verdere ontwikkelingen van de goede ingeslagen werkwijze, en de afronding van de meeste van de resterende aanbevelingen uit het onderzoeksrapport 'Naar een actief aandeelhouderschap'. Voor het jaar 2025 zijn er financiële middelen nodig om nog een aantal projecten uit te voeren en om Bureau Deelnemingen te ondersteunen.

Naamloze Vennootschappen en Stichtingen

Hieronder wordt per naamloze vennootschap en stichting de relevante onderdelen benoemd die conform de BBV BES gerapporteerd dienen te worden.

Bonaire Holding Maatschappij NV (BHM NV)

Openbaar belang:

BHM NV heeft ten doel om deel te nemen in en beheren van vennootschappen. Hieronder vallen Bonaire Overheidsgebouwen NV, Tourism Corporation Bonaire NV, Bonaire Laboratorium NV, Telefonía Bonairiano NV en Servizio di Limpiesa Bonairiano NV.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

Het OLB is volledig aandeelhouder van BHM NV en daarmee 100% stemrecht in de AvA.

Beleidsvoornemens omtrent de deelneming:

In het onderzoeksrapport "Naar een actief aandeelhouderschap" wordt geadviseerd BHM NV op te heffen omdat de situatie vanuit governance perspectief onwenselijk is, de toegevoegde waarde van de BHM-constructie niet door iedereen onderkend wordt, uitoefening van stemrecht leidt tot stagnatie en dienstverlening aan de dochtermaatschappijen niet goed uit de verf komt. Daarnaast is er een onlogische financiële relatie met de dochters en geen verband te leggen tussen de gedane betaling en geleverde diensten. Het OLB heeft in de rol als aandeelhouder de opdracht verstrekt aan de RvC van BHM NV en directie om een plan van aanpak te maken voor het opheffen van BHM NV en overdracht van de taken / dochters. BHM NV voert momenteel het plan uit en werkt aan de opheffing van deze deelneming.

In het jaar 2024 zijn de navolgende jaarrekeningen opgesteld met accountantsverklaringen:

- Bonaire Overheidsgebouwen N.V. 2023 gecontroleerd; niet vastgesteld
- Bonaire Laboratorium N.V. 2023 gecontroleerd; niet vastgesteld
- Bonaire Holding Maatschappij N.V. 2016 en 2017 gecontroleerd; niet vastgesteld
- Servizio di Limpiesa Bonairiano N.V. 2020 en 2021 gecontroleerd; niet vastgesteld
- Tourism Corporation Bonaire N.V. 2023 gecontroleerd; niet vastgesteld

Bonaire Overheidsgebouwen NV (BOG NV)

Openbaar belang:

BOG NV heeft ten doel om (woeste) gronden te ontwikkelen tot woon- appartementencomplexen, winkel- en kantorencentra, hotels, recreatiegebieden en het aanleggen van infrastructuur.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

BHM NV is de aandeelhouder van BOG NV in een moeder-dochter constructie. Het OLB heeft middels stemrecht via BHM NV 100% zeggenschap in de AvA.

Tourism Corporation Bonaire NV (TCB NV)

Openbaar belang:

TCB NV heeft als belangrijkste doel om de ontwikkeling van toerisme op Bonaire te bevorderen. Dat gebeurt door o.a. ontwikkelingsplannen te maken voor toerisme op Bonaire, activiteiten ter motivering van de Bonaireaanse gemeenschap tot samenwerking, planning en individuele beleidsvorming en beleidsvoering op het gebied van toerisme.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

BHM NV is de aandeelhouder van TCB NV in een moeder-dochter constructie. Het OLB heeft middels stemrecht via BHM NV 100% zeggenschap in de AvA.

Bonaire Laboratorium NV (BONLAB NV)

Openbaar belang:

BonLab NV exploiteert een laboratorium en zorgt voor de import, export, groot- en commissiehandel in instrumentarium en benodigdheden voor een laboratorium.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

BHM NV is de aandeelhouder van BonLab NV in een moeder-dochter constructie. Het OLB heeft middels stemrecht via BHM NV 100% zeggenschap in de AvA.

Servizio di Limpiesa Bonairiano NV (SELIBON NV)

Openbaar belang:

Selibon NV heeft ten doel om een integraal afvalstoffenketenbeheer op Bonaire te verzorgen op bedrijfseconomische grondslagen met inachtneming van maatschappelijke en economische belangen. De afvalstoffenplannen, verordeningen en besluiten van het OLB zijn hierbij leidend.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

BHM NV is de aandeelhouder van Selibon NV in een moeder-dochter constructie. Het OLB heeft middels stemrecht via BHM NV 100% zeggenschap in de AvA.

Telefonia Bonairiano NV (TELBO NV)

Openbaar belang:

Telbo NV dient te zorgen voor de aanleg, het onderhoud en de exploitatie van het openbare telefoonnet op Bonaire met de andere telecommunicatiediensten die nodig zijn. Hierbij dient het maatschappelijk belang nadrukkelijk meegewogen te worden.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

BHM NV is de aandeelhouder van Telbo NV in een moeder-dochter constructie. Het OLB heeft middels stemrecht via BHM NV 100% zeggenschap in de AvA.

Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen

Openbaar belang:

De Bank heeft ten doel om de totstandkoming van projecten te bevorderen die van belang zijn voor de economische ontwikkeling en te streven naar een evenwichtige ontwikkeling van de eilanden.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

Het OLB heeft ten tijde van de oprichting 1500 aandelen in OBNA genomen. Dit is 10% procent van het totaal van de aandelen.

Beleidsvoornemens omtrent de deelneming:

Het proces om voor Bonaire een commissaris te benoemen in de raad van commissarissen van de OBNA is opgestart.

Bonaire International Airport NV (BIA NV)

Openbaar belang:

BIA NV draagt zorg voor de uitoefening van het luchthavenbedrijf, waaronder met name de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling en de exploitatie van het luchtvaartterrein op de Flamingo luchthaven.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

Het OLB is volledig aandeelhouder van BIA NV en daarmee 100% stemrecht in de AvA. De Raad van Commissarissen wordt door de AvA benoemd nadat de Eilandsraad is gehoord.

Oil Trading Bonaire NV (OTB NV)

Openbaar belang:

OTB NV draagt als petroleumbedrijf zorg voor het opsporen en winnen van aardolie en andere bitumineuze stoffen, de handel en opslag ervan en de bereiding van de daaruit te winnen producten. Het exploiteren van schepen en andere manieren van vervoer behoort ook tot de oorspronkelijke taken van OTB NV.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

Het OLB is volledig aandeelhouder van OTB NV en heeft daarmee 100% stemrecht in de AvA. De Raad van Commissarissen wordt door de AvA benoemd nadat de Eilandsraad is gehoord.

Water en Energiebedrijf Bonaire NV (WEB NV)

Openbaar belang:

WEB NV zorgt voor de productie en distributie van (drink)water, inzameling en behandeling van afvalwater en de productie en distributie van elektriciteit.

Belang dat het OLB in de deelneming heeft:

Het OLB is volledig aandeelhouder van WEB NV en daarmee 100% stemrecht in de AvA. De leden van de Raad van Commissarissen bestaat in ieder geval uit één commissaris die wordt voorgedragen door de ministeries van EZK, LNV en I&W. De andere commissarissen worden voorgedragen door het OLB.

Fundashon Wega di number Bonaire (FWNB)

Openbaar belang:

Het doel van de stichting is het verwerven van gelden door middel van het organiseren van Wega di Number en in opdracht van het Bestuurscollege uitbetalen aan instellingen op het gebied van sport, cultuur, charitatief werk en onderwijs. Daarnaast adviseert de fundashon het BC over loterij-zaken. De loterijverordening Bonaire en daaraan verleende vergunningen zijn leidend.

Belang dat het OLB in de stichting heeft:

De stichting is opgericht door het OLB waarbij de leden van het bestuur worden benoemd en ontslagen door het Bestuurscollege.

Stichting Openbaar Onderwijs Bonaire

Openbaar belang:

De stichting zorgt voor de instandhouding van één of meerdere openbare scholen, al dan niet tezamen met openbare scholen voor voortgezet onderwijs en geeft onderwijs aan die scholen.

Belang dat het OLB in de stichting heeft:

De leden van de Raad van toezicht worden benoemd door de eilandsraad. De Raad van toezicht is na goedkeuring van de eilandsraad bevoegd de stichting te ontbinden.

Stichting Beheer Kompleho Deportivo Bonaire

Openbaar belang:

De stichting zorgt voor het beheren en exploiteren van de sport- en recreatiehal en organiseert, bevordert en stimuleert sport. Activiteiten worden in samenwerking met andere organisaties georganiseerd. Ook schoolsport maakt hier onderdeel van uit inclusief het sportfonds en een goed opgeleid kader en vrijwilligers.

Belang dat het OLB in de stichting heeft:

De leden van het bestuur worden benoemd door het Bestuurscollege. Voor een aantal zaken is er goedkeuring nodig van Bonaire Overheidsgebouwen NV.

De collectieve sector

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in het jaar 2020 onderzocht welke instellingen tot de collectieve sector van Bonaire gerekend moeten worden. Op basis hiervan is de lijst van de collectieve sector uit december 2013 geactualiseerd.

Entiteiten worden tot de collectie sector gerekend als deze voldoen indien deze:

- wordt gecontroleerd door de overheid. In dit geval kan de overheid het algemene beleid van de instelling bepalen, staat de entiteit onder zeggenschap van de overheid;
- geen marktproducent is. Dit betekent dat de entiteit goederen produceert en/of diensten levert, die niet tegen economisch significante prijzen worden verkocht.

Aan de hand van deze definitie heeft het CBS 20 deelnemingen aangewezen die tot de collectieve sector van Bonaire behoren. Hiervan zijn er 7 actief, waarvan er 2 niet onder de zeggenschap van het OLB vallen. In de tabel met een overzicht van deelnemingen zijn de actieve deelnemingen die deel uitmaken van de collectieve sector van Bonaire gemarkeerd met ‘ ’. De volgende twee instellingen behoren tot de collectieve sector, maar staan niet onder zeggenschap van het OLB:

- instellingen bijzonder onderwijs (onder zeggenschap van de minister van OCW);
- Stichting Kadaster en Hypotheekwezen (onder zeggenschap van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties)

4.2.6 Grondbeleid

Het jaar 2024 heeft in het teken gestaan van het organiseren uitvoeren van de Woondeal die in juni 2023 werd getekend met het Rijk. Hierin zijn de contouren en randvoorwaarden vastgelegd voor de realisatie van 2100 betaalbare woningen op Bonaire. Het Proyecto Bibienda Pagabel/de Woondeal is gebaseerd op het door de Eilandraad vastgesteld Grondbeleid van Bonaire.

Aanwijzing exploitatiegebieden

In 2024 heeft de Eilandsraad conform de Nota Grondbeleid 2022 – 2025 en op voordracht van het Bestuurscollege de gebieden Dawari & Rincon Pariba aangewezen als exploitatiegebieden. De aanwijzing van exploitatiegebieden is een vereiste van de nota Grondbeleid en is door de Eilandsraad goedgekeurd. Deze exploitatiegebieden (Dawari en Rincon Pariba) fungeren als een eerste pilot voor Bonaire in het kader van gebiedsontwikkeling en woningbouw.

Natuur inclusieve aanpak

Deze gebieden zullen worden ontwikkeld op basis van natuur inclusieve gebiedsontwikkeling en stedenbouwkundige principes. In 2024 is een definitief plan van aanpak opgesteld, waarin staat hoe de natuur in de twee gebieden aangepakt zal worden. Daarnaast zijn ook de infrastructuur en nutsplannen in voorbereiding.

Invoering Grondexploitatie

Bonaire heeft in het verleden nimmer gewerkt met grondexploitaties. Inmiddels heeft de grondexploitatie zijn intrede gedaan op Bonaire en er liggen nu grondexploitaties voor de twee genoemde exploitatiegebieden.

Verdere Implementatie Grondbeleid en een doorkijk naar 2026

We hebben belangrijke instrumentaria ingevoerd in het kader van het Grondbeleid. Nu werken we aan de volgende instrumenten voor de verdere implementatie van het Grondbeleid:

- Modernisering uitgifte erfpachtgronden
- Verordening Grondexploitatie
- Opstellen deelnota Kunukubeleid

We verwachten dat deze instrumenten eind 2025 aan de Eilandsraad kunnen worden aangeboden.

4.2.7 Begrotingsrechtmatigheid

Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de eilandsraad geautoriseerde begroting van exploitatie- en investeringsbedragen en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen.

De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de eilandsraad is geautoriseerd. Volgens de financiële verordening Financieel beheer is dat op het totaal van de baten en lasten per functie (artikel 7). Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal door de eilandsraad beschikbaar gestelde investeringsbudget.

Als blijkt dat de gerealiseerde lasten zoals weergegeven in de jaarrekening hoger zijn dan de geraamde bedragen met inbegrip van de laatste begrotingswijziging is – voorzover het de begrotingsoverschrijdingen betreft – mogelijk sprake van onrechtmatige uitgaven.

De overschrijding kan namelijk in strijd zijn met het budgetrecht van de Eilandsraad zoals vastgesteld in de Wet Wol-BES en de Wet FIN-BES. Voor de afsluitende oordeelsvorming is van belang in hoeverre de begrotingsoverschrijding past binnen het door de Eilandsraad geformuleerde beleid en/of wordt gecompenseerd door aan de lasten gerelateerde hogere inkomsten. Het bepalen of respectievelijk welke begrotingsoverschrijdingen al dan niet verwijtbaar zijn, is voorbehouden aan de Eilandsraad. In voorkomende gevallen zijn onderstaande begrotingsafwijkingen als onrechtmatig te bestempelen, maar hoeven niet te worden meegewogen in het accountantsoordeel:

- a. Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendekkende omzet;
- b. Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd. Bijvoorbeeld vanwege een open einde (subsidie)regeling;
- c. Kostenoverschrijdingen inzake activiteiten die na het verantwoordingsjaar als onrechtmatig moeten worden beschouwd, omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of toezichthouder blijkt. Het gaat hier in de praktijk veelal om interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen.

Onder de tabellen van het onderdeel 'Wat heeft het gekost?' wordt een melding gemaakt over de afwijkingen ten opzichte van de begroting.

In bijgaande tabel presenteren we de begrotingsafwijkingen op functieniveau en lichten we de afwijkingen toe in het kader van de rechtmatigheid (in geval van overschrijdingen groter dan USD 50.000).

De toelichtingen zijn in dit deel van de jaarstukken samengevoegd. Een totaaloverzicht van budgetafwijkingen is in onderstaande tabel opgenomen. Hierbij is aangegeven welk deel meetelt bij het rechtmatigheidsoordeel.

Ook is een tabel opgenomen voor budgetafwijkingen bij investeringen. Daarbij wordt aangegeven welk deel meetelt bij het rechtmatigheidsoordeel.

De eilandsraad heeft in het controleprotocol voor de accountantscontrole van de jaarstukken 2024 voor fouten een tolerantiegrens vastgesteld van 1% van het totaal van de lasten. De accountant heeft de tolerantiegrens vastgesteld op USD 1.655.000. Blijft het totaal van de financiële onrechtmatigheden binnen dit bedrag dan kan een goedkeurende controleverklaring op de financiële rechtmatigheid door de accountant worden afgegeven.

Exploitatie

FUNCTIE	LASTEN			BATEN			bedragen x USD 1.000
	Begroot	Werkelijk	Restant	Begroot	Werkelijk	Restant	
001 Bestuursorgaan	6.446	5.747	699	1.620	1.022	-598	
002 Bestuursapparaat	38.408	33.450	4.958	6.336	4.343	-1.993	
003 Burgerzaken	1.072	1.039	33	266	513	247	
020 Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd	1.592	1.578	14	3.419	2.513	-906	
130 Rampenbestrijding	263	208	55	307	188	-119	
140 Overige beschermende maatregelen	748	773	-25	-	-	-	
210 Wegen, straten en pleinen	20.107	19.186	921	6.357	5.173	-1.184	
211 Verkeersmaatregelen te land	557	86	471	377	127	-250	
220 Zeehavens	50	-	50	-	-	-	
222 Verkeersmaatregelen te water	2.193	1.945	248	1.973	1.315	-658	
300 Economische Zaken	9.103	10.163	-1.060	52	280	228	
310 Handel en Industrie	170	-	170	270	-	-270	
341 Overige agrarische zaken, jacht en visserij	2.008	1.774	234	290	224	-66	
400 Algemeen beheer Onderwijs	1.015	951	64	-	-	-	
480 Gemeenschappelijke uitg./ink. onderwijs	12.073	11.884	189	10.644	9.447	-1.197	
482 Volwasseneneducatie	733	659	74	-	-	-	
510 Openbaar bibliotheekwerk	3.174	1.337	1.837	2.017	394	-1.623	
530 Sport	6.001	6.989	-988	2.842	3.725	883	
540 Kunst	2.609	1.975	634	485	108	-377	
541 Oudheidkunde/musea	252	250	2	-	-	-	
560 Maatschappelijke leefbaarheid	530	617	-87	1	1	-	
600 Alg. beheer soc. voorz. en maatsch. dienstverl	17.344	15.676	1.668	20.571	18.917	-1.654	
611 Werkgelegenheid	1.661	514	1.147	1.661	514	-1.147	
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	50	38	12	-	-	-	
630 Sociaal-cultureel werk / jeugd en jongerenwerk	10.479	9.049	1.430	6.376	2.686	-3.690	
640 Bejaardenzorg	104	28	76	38	-	-38	
650 Kinderopvang	5.513	4.464	1.049	5.959	3.869	-2.090	
651 Dagopvang gehandicapten	634	639	-5	628	628	-	
700 Algemeen beheer volksgezondheid	4.522	4.712	-190	3.959	3.640	-319	
710 Preventieve en curatieve gezondheidszorg	1.058	704	354	546	546	-	
720 Slachthuizen	392	289	103	180	249	69	
721 Reiniging	3.476	4.280	-804	1.400	2.203	803	
722 Riolering en Waterzuivering	2.706	2.166	540	-268	600	868	
723 Milieubeheer	11.588	8.190	3.398	10.890	5.441	-5.449	
725 Overige openbare hygiene	330	324	6	-	-	-	
730 Overige volksgezondheid	50	-	50	-	-	-	
810 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	50	-	50	-	-	-	
822 Overige volkshuisvesting	8.725	2.549	6.176	7.269	1.807	-5.462	
911 Geldleningen	-	-	-	-	-	-	
920 Belastingen	717	926	-209	26.568	28.759	2.191	
921 Algemene uitkeringen	-	-	-	63.732	64.737	1.005	
922 Algemene uitgaven/inkomsten	7.445	10.311	-2.866	1.064	2.764	1.700	
992 Saldo gewone dienst	1.877	-	1.877	-	-	-	

Toelichting:

Op functie 560 is sprake van hogere uitgaven dan was begroot als gevolg van uitgaven voor activiteiten en onderhoud van sportaccommodaties. Deze overschrijding weegt mee in het rechtmatigheidsoordeel.

In de 3^e begrotingswijziging heeft een afroming van budgetten plaatsgevonden die naar verwachting niet meer in 2024 konden worden ingezet. Voor functie 700 geldt dat er aan het einde van het boekjaar 2024 toch meer uitgaven zijn gedaan dan was verwacht. Deze overschrijding weegt mee in het rechtmatigheidsoordeel.

De reinigingsrechten (functie 721) zijn geraamd op USD 1,4 miljoen. In werkelijkheid is door WEB ruim USD 2,2 miljoen in rekening gebracht en afgedragen aan Selibon. De hogere lasten worden door hogere baten gecompenseerd. Daarom weegt deze overschrijding niet mee in het rechtmatigheidsoordeel.

De forse onderschrijding op de lasten en de batenzijde op functie 723 heeft betrekking op het feit dat de ontvangen middelen via de Vrije Uitkering voor het Natuur- en Milieubeleidsplan niet geheel zijn besteed.

Extra capaciteit is ingezet om de inning van de Visitor Entry Tax te kunnen waarborgen. Deze hogere kosten op functie 920 worden gecompenseerd door hogere baten uit deze Visitor Entry Tax. Hierdoor wordt deze overschrijding als rechtmatig beschouwd.

Investeringskredieten

De toets op de begrotingsrechtmatigheid van de kredieten houdt in dat een overschrijding van kredieten moet worden gerapporteerd indien de afwijking groter is dan USD 25.000. In de bijlage Staat van kredieten 2024 zijn alle beschikbaar gestelde kredieten opgenomen. Voor zover er kredietoverschrijdingen zijn is via een indemniteitsprocedure hiervoor goedkeuring verzocht van de Eilandsraad. De tabel waarin de stand van de investeringskredieten is opgenomen staat onder de staat van activa.

5 JAARREKENING

5.1 De balans

Waarderingsgrondslagen

De onderstaande uiteenzetting van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling is bedoeld als een leidraad voor een juiste interpretatie van de in deze jaarrekening gepresenteerde financiële gegevens.

De jaarrekening wordt gelijk aan de begroting van het OLB opgesteld met in achtneming van de bepalingen zoals opgenomen in de wet FinBES, BBV BES en Regeling functionele indeling BES.

Op grond van de legesverordening moeten bouwleges worden voldaan voordat een aanvraag voor een vergunning in behandeling wordt genomen. De opbrengsten worden daarom verantwoord op het moment dat de aanvraag voor het verlenen van een vergunning in behandeling is genomen, aangezien dan de prestatie is geleverd.

Het wel of niet verstrekken van een vergunning leidt namelijk niet tot een restitutie van de bouwleges. Alleen ingetrokken aanvragen leiden tot een restitutie. Er zijn geen aanwijzingen dat aanvragen zijn ingetrokken, mede gebaseerd op het historisch zeer beperkte aantal restituties. Op basis hiervan zijn de ontvangen bouwleges in 2024 voor een aanvraag volledig toegerekend aan het boekjaar 2024.

De in de jaarrekening 2024 genoemde bedragen zijn, tenzij anders vermeld, opgenomen in US-dollars. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Presentatie balans

In de balans zijn twee afzonderlijke kolommen opgenomen. De kolom '31 december 2023' sluit aan met de door de eilandsraad goedgekeurde en vastgestelde jaarrekening 2023.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de historische kosten, verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

Ter voorkoming van onnodige administratieve lastendruk, worden investeringen (met uitzondering van gronden en terreinen) kleiner dan USD 10.000 niet geactiveerd, maar worden deze investeringen direct ten laste van de exploitatie gebracht. Identieke activa die binnen een boekjaar op verschillende momenten worden aangeschaft en gezamenlijk de vastgestelde ondergrens van USD 10.000 overschrijden worden als cluster geactiveerd.

De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire methode, gebaseerd op de verwachte levens- of nuttigheidsduur, zoals geregeld in artikel 11 van de Eilandsverordening Financieel Beheer Bonaire. Afschrijvingen geschieden daarnaast onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt. Duurzame waardeverminderingen worden in het boekjaar waarin deze verwachting zich openbaart in aanmerking genomen.

Waardering erfpachtgronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen een registratiewaarde van USD 1 per 100m².

Financiële vaste activa

De deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde. Kapitaalverstrekkingen, overige langlopende leningen en overige uitzettingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele aflossingen en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.

Vlottende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

De vooruitbetalingen hebben betrekking op goederen die nog niet fysiek aanwezig zijn, maar waar al wel voor is betaald. Deze zijn, voor zover van toepassing, tegen de laatst bekende inkooprijzen gewaardeerd.

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

De post eigen vermogen wordt onderscheiden in:

Reserves, gespecificeerd naar Algemene reserve, Bestemmingsreserves en rekeningresultaat

Reserves

Reserves worden omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van de eilandsraad. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de eilandsraad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het de algemene reserve genoemd.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van het openbaar lichaam. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen.

Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde (beheerplannen) of het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd indien sprake is van:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt opgenomen tegen de actuariële berekende waarde. Voor de toepassing van de rekenrente wordt aansluiting gezocht met de door PCN gehanteerde rekenrente. Per ultimo 2024 bedraagt deze 3.78%.

Vaste schulden met een rente typische looptijd langer dan twee jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van twee jaar of langer.

Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan twee jaar

De netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan twee jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva

De overlopende passiva wordt onderscheiden in:

- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen;
- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor bijzondere uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen. De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij bij de desbetreffende post anders is vermeld.

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Behalve in de balans opgenomen verplichtingen, kunnen er ook verplichtingen bestaan die naar hun aard (nog) niet voor opname in de balans in aanmerking komen. Hierbij kan gedacht worden aan langlopende huur- en leasecontracten, aanspraken personeel op vakantiegeld en vakantiedagen, voorwaardelijke verplichtingen, bijvoorbeeld uit hoofde van verstrekte garanties aan derden (bijv. garantstellingsrente en aflossing van aangeane geldleningen door derden).

Gebeurtenissen na balansdatum

Alle ten tijde van het opmaken van de jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt. Er hebben zich na het opmaken van de jaarrekening geen gebeurtenissen van betekenis voorgedaan die nadere informatie geven over de feitelijke situatie op balansdatum.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Onder baten worden verstaan de baten die rechtstreeks aan het jaar zijn toe te rekenen en die in het jaar als gerealiseerd kunnen worden beschouwd. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd, c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Resultaatbestemming

Het saldo van de exploitatierekening 2024 is gestort in de reserve 'Rekeningsaldo te bestemmen' en is afzonderlijk opgenomen op de balans onder het eigen vermogen.

BALANS

ACTIVA		31-12-2024	31-12-2023
Vaste activa		116.147.866	99.719.809
1 Materiële vaste activa		87.374.122	72.247.554
	Gronden en terreinen	2.176.068	2.176.067
	Woonruimten en bedrijfsgebouwen	4.140.809	1.557.232
	Huisvesting Scholen	18.814.073	13.729.250
	Vervoermiddelen	1.373.605	934.048
	Automatiseringsmiddelen	3.442.357	2.335.179
	Sportaccomodaties	3.433.751	2.772.288
	Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	36.677.821	33.169.613
	Overige duurzame bedrijfsmiddelen	4.112.372	2.370.612
	Activa in bestelling	13.203.267	13.203.267
2 Financiële vaste activa		28.773.744	27.472.255
	Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	28.701.950	27.400.461
	Leningen aan deelnemingen	71.794	71.794
Vlottende Activa		99.076.824	61.394.753
3 Vorderingen op korte termijn		18.150.791	16.754.732
	Vorderingen met een looptijd korter dan twee jaar	18.150.791	16.754.732
4 Liquide middelen		73.735.356	38.072.080
5 Overlopende activa		7.190.677	6.567.941
TOTALE ACTIVA		215.224.690	161.114.562

PASSIVA		31-12-2024	31-12-2023
	Vaste passiva	133.672.500	112.333.095
	6 Eigen vermogen	115.785.578	91.174.420
	Algemene reserve	30.486.852	27.573.516
	Bestemmingsreserve	84.035.655	66.953.604
	Rekeningresultaat	1.263.071	-3.352.700
	7 Voorzieningen	5.273.045	5.395.424
	8 Vaste schulden	12.613.877	15.763.251
	Vaste schulden met een looptijd langer dan twee jaar	12.037.252	15.183.548
	9 Overige vaste schulden		
	Waarborgsommen	576.625	579.702
	Vlottende passiva	81.552.190	48.781.467
	10 Schulden op korte termijn	22.754.580	13.316.436
	Schulden met een looptijd korter dan twee jaar	22.754.580	13.316.436
	11 Overlopende passiva	58.797.610	35.465.031
	TOTALE PASSIVA	215.224.690	161.114.562

Toelichting op de balans

Hoofdingdeling balans	Boekwaarde 31-12- 2024	Boekwaarde 31-12- 2023	Vershil
<u>Vaste activa</u>			
Materiële vaste activa	87.374.122	72.247.554	15.126.568
Financiële vaste activa	28.773.744	27.472.255	1.301.489
<u>Vlottende activa</u>			
Vorderingen op korte termijn	18.150.791	16.754.732	1.396.059
Liquide middelen	73.735.356	38.072.080	35.663.276
Overlopende activa	7.190.677	6.567.941	622.736
TOTAAL ACTIVA	215.224.690	161.114.562	54.110.128
<u>Vaste passiva</u>			
Eigen vermogen	115.785.578	91.174.420	24.611.158
Voorzieningen	5.273.045	5.395.424	-122.379
Vaste schulden	12.613.877	15.763.251	-3.149.374
<u>Vlottende passiva</u>			
Schulden op korte termijn	22.754.580	13.316.436	9.438.144
Overlopende passiva	58.797.610	35.465.031	23.332.579
TOTAAL PASSIVA	215.224.690	161.114.562	54.110.128

Het balanstotaal van (OLB) is met USD 54,1 miljoen toegenomen.

Aan de debetzijde van de balans is een aanzienlijke toename in de investeringen in materiële vaste activa zichtbaar. De toename is allereerst het gevolg van de voortgang in de infrastructuurprojecten en investeringen in huisvesting van scholen. Daarnaast is er een toename in de financiële vaste activa, die het gevolg is van het resultaat van 2024 van BIA. De vaste activa zijn gedurende het jaar met USD 16,5 miljoen gestegen.

De liquide middelen zijn eveneens fors gestegen, met USD 35,6 miljoen. Deze stijging is te verklaren door de stortingen uit projecten met bijzondere uitkering die in 2024 zijn bijgevoegd.

De creditzijde van de balans toont een toename van het eigen vermogen.

Het eigen vermogen is gedurende het jaar toegenomen met ruim USD 24, 6 miljoen.

De overlopende passiva vertonen eveneens een toename van USD 23,3 miljoen. Dit is het gevolg van de verwerving van projecten uit bijzondere uitkeringen.

Samenvattend is de toename van het balanstotaal voornamelijk het resultaat van de significante investeringen in materiële vaste activa, die met name betrekking hebben op infrastructuurprojecten en huisvesting voor scholen. De stijging van bijna USD 16,5 miljoen in vaste activa weerspiegelt de voortgang van deze projecten. Daarnaast heeft de toename van de liquide middelen met USD 35,6 miljoen te maken met de stortingen uit bijzondere uitkeringen voor specifieke projecten, waarvoor in 2024 geen bestedingen zijn gedaan.

ACTIVA

De activa omvatten alle bezittingen van OLB. De activa worden onderverdeeld in vaste activa en vlottende activa.

Vaste activa zijn bezittingen van OLB die voor langere tijd dienstbaar zijn aan de bedrijfsvoering; in het algemeen kan worden gesteld dat indien de bezittingen voor langer dan 1 jaar dienstbaar zijn, deze als vaste activa worden beschouwd.

Het begrip vlottende activa wordt gehanteerd voor alle bezittingen welke over het algemeen korter dan 1 jaar dienstbaar zijn aan de bedrijfsvoering.

Materiële vaste activa

Het verloopoverzicht van de materiële vaste activa (MVA's) kan als volgt worden weergegeven:

Investerings	Boekwaarde 31-12-2023	Investering	Desinvestering	Activa uit bijdrage van derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2024
Gronden en terreinen	2.176.067	-	-	-	-	2.176.067
Woonruimten en bedrijfsgebouwen	1.557.232	3.027.807	-	323.535	120.697	4.140.808
Huisvesting Scholen	13.729.250	5.543.799	-	48.224	410.749	18.814.076
Vervoermiddelen	934.048	535.933	-	-	96.377	1.373.604
Automatiseringsmiddelen	2.335.179	1.578.691	-	-	471.513	3.442.357
Sportaccommodaties	2.772.288	1.863.217	-	817.619	384.137	3.433.749
Grond-, weg- waterbouwk.werken	33.169.613	9.252.372	-	4.217.680	1.526.479	36.677.826
Overige duurzame bedrijfsmiddelen	2.370.612	2.046.600	-	69.329	235.515	4.112.368
Activa in bestelling	13.203.267	-	-	-	-	13.203.267
Totaal	72.247.556	23.848.419	-	5.476.386	3.245.467	87.374.122

Investering

Vanaf het moment van gereed melding van de investering wordt gestart met afschrijven op 1 januari van het jaar na gereed melding. In 2024 is USD 23,7 miljoen geïnvesteerd, waarvan USD 5,4 miljoen bijdragen van derden betreft. Zie voor een nadere specificatie bijlage 2.

Gronden en terreinen

In 2024 hebben er geen investeringen plaatsgevonden.

Woonruimten en bedrijfsgebouwen

In 2024 zijn diverse investeringen gedaan en renovaties uitgevoerd op het gebied van woonruimten en bedrijfsgebouwen:

- voor de opzet en inrichting van het klantcontactcentrum van het OLB is een bedrag van USD 217.000 besteed;
- de ontwikkeling van een nieuwe bibliotheek heeft geleid tot een investering van USD 1,8 miljoen. Het doel hiervan is het bevorderen van educatie, cultuur en gemeenschapsontwikkeling;
- de renovatie van het Passangrahan gebouw is afgerond in 2024 en heeft USD 225.000 gekost.

Daarnaast zijn er meerdere renovatiewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder:

- USD 141.000 voor de renovatie van de slachthuizen;
- USD 108.000 voor de ambtswoning van de gezaghebber;
- USD 154.000 voor overige renovaties aan overheidsgebouwen en faciliteiten.

Voor het project Woningverbetering is een bedrag van USD 31.000 onttrokken uit de Algemene Reserve en gedoteerd aan de bestemmingsreserve afschrijvingen. Deze middelen zijn ingezet voor de

aanschaf van zes noodcontainerwoningen, bedoeld voor kansarme gezinnen die dringend behoefte hebben aan tijdelijke huisvesting.

Huisvesting scholen

In het verslagjaar zijn diverse investeringen gedaan ter verbetering van de onderwijshuisvesting en infrastructuur:

- een bedrag van USD 4,9 miljoen is beschikbaar gesteld voor de inrichting van terreinen en parkeerfaciliteiten rondom de Pelikaan en SGB/MBO. Deze investering is gericht op het verbeteren van de toegankelijkheid en veiligheid van de schoollocaties;
- daarnaast is USD 526.000 geïnvesteerd in de realisatie van extra leslokalen ten behoeve van Liseo Boneriano, om tegemoet te komen aan de groeiende capaciteitsbehoefte van de school.

Vervoermiddelen

De toename in deze post betreft investeringen in zowel functionele dienstvoertuigen als landbouwmaterieel:

- een bedrag van USD 101.000 is besteed aan de aanschaf van een dienstwagen en bijbehorende materialen, ter ondersteuning van de operationele werkzaamheden van het OLB;
- daarnaast is USD 434.000 geïnvesteerd in landbouwvoertuigen, ten behoeve van de verdere ontwikkeling en ondersteuning van de agrarische sector op Bonaire.

Automatiseringsmiddelen

De toename kan als volgt worden gespecificeerd:

- USD 447.000 voor de aanschaf van diverse ICT-apparatuur en software, waaronder ook een Catalyst Network Advantage;
- USD 691.000 voor de uitbreiding en borging van digitaliseringstrajecten, waaronder:
 - USD 84.000 voor algemene digitalisering;
 - USD 197.000 voor ondersteuning bij digitaliseringsvraagstukken;
 - USD 74.000 voor de aanschaf van Readspeak (digitale toegankelijkheid);
 - USD 19.000 voor aanvullende ICT-voorzieningen;
 - USD 389.000 voor de aanpassing van PIVA / basisregistratie / business intelligence.
- USD 152.000 voor de implementatie van digitale oplossingen bij sportfaciliteiten, bestaande uit:
 - USD 120.000 voor de automatisering van sportveldverlichting;
 - USD 4.000 voor een reserveringssysteem;
 - USD 28.000 voor de plaatsing van bewakingscamera's bij Indebon.
- USD 73.000 voor de aanschaf van telefoons, ter vervanging en modernisering van de communicatieapparatuur;
- USD 41.000 voor het inrichten van een Business Continuity- en Disaster Recovery-plan, ten behoeve van de continuïteit en veerkracht van kritieke IT-systemen;
- USD 23.000 voor de aanschaf en installatie van audiovisuele apparatuur voor vergaderingen van de Eilandsraad en raadscommissies;
- USD 40.000 voor de opzet van een digitale archiefbewaarplaats voor veilig en duurzaam informatiebeheer;
- USD 19.000 voor de implementatie van E-governance, ter bevordering van transparantie en digitale participatie;
- USD 12.000 voor de automatisering van het theorie-examen, gericht op een efficiënter examineringstraject.

Sportaccommodaties

De toename kan als volgt worden gespecificeerd:

- USD 60.000 voor de verbetering en uitbreiding van sportfaciliteiten en de dragstrip;

- USD 6.000 voor de ontwikkeling van recreatiefaciliteiten binnen verschillende wijken, ter verbetering van de toegankelijkheid en kwaliteit van lokale recreatieopties;
- USD 75.000 voor de uitbreiding van buitensportaccommodaties, inclusief sportvelden en andere openluchtfaciliteiten;
- USD 99.000 voor projecten die de maatschappelijke leefbaarheid en openlucht recreatie bevorderen, met als doel de gezondheid en het welzijn van de gemeenschap te verbeteren;
- USD 23.000 voor de uitbreiding van voorzieningen voor kinderopvang, om veilige en stimulerende omgevingen voor jonge kinderen te creëren;
- USD 751.000 voor de ontwikkeling en verbetering van Sabal Palm Park, een belangrijk natuur- en recreatiegebied;
- Diverse investeringen uit de bijzondere uitkeringen:
 - USD 573.000 voor de renovatie van honk- en softbalaccommodaties, met het oog op het verbeteren van faciliteiten voor sportevenementen en dagelijks gebruik;
 - USD 23.000 voor de realisatie van het Publieke Zwembad Bonaire, een belangrijke voorziening voor zwemactiviteiten en waterveiligheid;
 - USD 324.000 voor het wegwerken van achterstanden in de aanleg en renovatie van speeltuinen, ter verbetering van de speelomgevingen voor kinderen;
 - USD 7.000 voor de uitbreiding van het naschoolse activiteitenaanbod door Indebon, ter bevordering van educatie en recreatie voor jongeren.
 - USD 256.000 voor de integrale wijkontwikkeling, gericht op het verbeteren van de infrastructuur en openbare voorzieningen in de buurten.

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken

De toename op deze post wordt veroorzaakt door de investering van in totaal USD 1,2 miljoen voor de bekostiging van de benodigde infrastructuur voor de nieuwbouw van 500 sociale huurwoningen door Fundashon Cas Boneriano.

Overige duurzame middelen

De toename kan als volgt worden gespecificeerd:

- USD 635.000 voor de aanschaf van meubilair en soortgelijke items;
- USD 480.000 voor de vervanging en installatie van nieuwe lichtpunten;
- USD 192.000 voor de aanschaf van materialen voor bibliotheken en leesalen;
- USD 191.000 voor het beheer van Openbare Werken en uitvoering van LVV;
- USD 140.000 voor de bouw van veestallen;
- USD 63.000 voor de Impulsregeling Masterplan 2024;
- USD 49.000 voor het opzetten en inrichten van het klantcontactcentrum van OLB;
- USD 48.000 voor de aanschaf van multifunctionele landbouwvoertuigen;
- USD 46.000 voor de aanschaf van telefoons;
- USD 50.000 voor de aanschaf van Fish Attracting Devices (vislocatieapparatuur);
- USD 32.000 voor de aanschaf en installatie van een generator;
- USD 24.000 voor materialen voor haven- en loodswezen;
- USD 10.000 voor elektra en netwerk voor het nieuwe pand van de Directie en Staf Toezicht en Handhaving;
- USD 14.000 voor de verbetering van buitensportaccommodaties.

Activa in bestelling

De activa in bestelling betreffen investeringen die volgens het 'Onderwijshuisvestingsplan 2012-2017' gedurende de periode 2012 tot en met 2019 zijn gepleegd. In het jaar van oplevering van te onderscheiden deelprojecten worden de hiermee gepaard gaande investeringen overgeboekt naar de desbetreffende activarekening 'Huisvesting scholen'. Met ingang van 2020 is de renovatie en de

nieuwbouw van de schoolgebouwen ondergebracht in de rechtspersoon Fundashon Propiedat Inmobil Boneiru. Hiervoor is een convenant getekend. Er zijn geen opleveringen van gebouwen geweest in 2024. Voor verdere informatie wordt u verwezen naar de staat van activa in bijlage 2.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan per ultimo december uit:

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	Boekwaarde 31-12- 2024	Boekwaarde 31-12- 2023	Vershil
Bonaire Holding Maatschappij N.V., aandeel 100%	3.486.034	3.486.034	-
WEB N.V., aandeel 100%	1.675.978	1.675.978	-
Oil Trading Bonaire N.V., aandeel 100%	251.397	251.397	-
Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen	837.989	837.989	-
Bonaire Int.Airport,aandeel 100%-geheel voorzien	22.450.552	21.149.063	1.301.489
Leningen aan deelnemingen	71.794	71.794	-
Totaal	28.773.744	27.472.255	1.301.489

De deelneming in Bonaire Holding Maatschappij N.V. is als volgt te specificeren:

Oorspronkelijk aandelenkapitaal	27.934
In 1996 en 1997 zijn de volgende aandelenkapitalen voor ANG 1 overgedragen aan Bonaire Holding Maatschappij N.V. Per 30 juni 1999 werd alsnog de omwisseling van de aandelen gewijzigd in de verhouding 1 : 1	
- omwisseling aandelen Bonaire Overheidsgebouwen N.V.	2.681.564
- omwisseling aandelen TCB N.V.	22.346
Per 30 juni 1999 zijn eveneens de volgende aandelen omgewisseld tegen aandelen van Bonaire Holding Maatschappij N.V. in de verhouding 1 :1	
- omwisseling aandelen Telbo N.V.	418.994
- omwisseling aandelen Selibon N.V.	335.196
Totaal	3.486.034
Leningen aan deelnemingen	
Bonaire Holding Maatschappij N.V.	71.794

Bonaire International Airport N.V.(BIA)

De deelneming BIA is opgehoogd met het jaarrekeningresultaat 2024 met USD 1,3 miljoen.

Vlottende activa

Binnen de post vlottende activa zijn onder andere de volgende posten verantwoord:

Vlottende activa	Boekwaarde 31-12- 2024	Boekwaarde 31-12- 2023	Vershil
Vordering met een looptijd korter dan twee jaar	18.150.791	16.754.732	1.396.059
Liquide middelen	73.735.356	38.072.080	35.663.276
Overlopende activa	7.190.677	6.567.941	622.736
Totaal	99.076.824	61.394.753	37.682.071

Vordering met een looptijd korter dan twee jaar

Vordering met een looptijd korter dan twee jaar	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Debiteuren	15.093.513	16.625.636	-1.532.123
Overige vorderingen	3.057.278	129.096	2.928.182
Totaal	18.150.791	16.754.732	1.396.059

Debiteuren

Binnen de post debiteuren zijn onder andere de volgende posten verantwoord:

Debiteuren	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Debiteuren	911.691	5.166.304	-4.254.612
Debiteuren m.b.t. belastingen	22.737.319	26.204.902	-3.467.582
Voorziening debiteuren	-8.555.498	-14.745.570	6.190.072
Totaal	15.093.513	16.625.636	-1.532.123

Belastingdebiteuren

Wegens verwachte oninbaarheid zijn de debiteuren met betrekking tot motorrijtuigen-, grond-, vastgoed-, toeristenbelasting, autoverhuurdersbelasting, havengelden en erfpacht opgenomen ter hoogte van het bedrag van de opgelegde aanslagen verminderd met een voorzieningsbedrag.

Voorziening debiteuren

De invordering van openstaande debiteuren verloopt beter en heeft aanzienlijk bijgedragen aan de daling van de openstaande debiteuren. Hierdoor is een vrijval van USD 6,2 miljoen geboekt, voornamelijk op aanslagen voor de logeergastenbelasting en de motorrijtuigenbelasting.

Overige vorderingen

Binnen de post overige vorderingen zijn onder andere de volgende posten verantwoord:

Overige vorderingen	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Overige waarborgsommen	176.617	122.064	54.554
Overige vorderingen	2.880.661	7.032	2.873.629
Totaal	3.057.278	129.096	2.928.182

Overige waarborgsommen

Dit betreft betaalde waarborgsommen voor een aantal gehuurde panden, inclusief borg voor water en elektriciteit.

Overige vorderingen

Dit betreft met name de nog te ontvangen vrije uitkering voor 2024.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten:

Liquide middelen	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Maduro & Curiëls Bank N.V. - CFT	69.600.248	36.094.998	33.505.250
BNG Bank	2.433.353	371.174	2.062.179
Maduro & Curiëls Bank Bonaire N.V. - Uitgaven	1.500.000	605.925	894.075
Depot College Financieel Toezicht	199.145	981.438	-782.292
Maduro & Curiëls Bank Bonaire N.V. - TB	-	15.935	-
Kas Bevolking	2.610	2.610	-
Totaal	73.735.356	38.072.080	35.679.211

Het saldo van liquide middelen 2024 is inclusief een bedrag van USD 73,7 miljoen geormerkte middelen (Bijzondere uitkering) die niet vrij besteedbaar zijn door het Openbaar Lichaam Bonaire. Verdere informatie over het verloop van de Bijzondere Uitkering projecten gedurende het boekjaar staat in het overzicht Bijzondere uitkeringen.

Maduro & Curiël's Bank N.V.-CFT

De forse stijging van de middelen wordt grotendeels veroorzaakt door BU gelden die in 2024 zijn gestort, en in 2024 niet zijn besteed.

BNG Bank

Op deze rekening worden de betalingen van de toeristenbelasting via iDEAL ontvangen.

Overlopende activa

Binnen de post overlopende activa zijn de volgende posten verantwoord:

Overlopende activa	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Verschil
Vooruitbetaalde bedragen t.l.v.volgende jaren	735.136	241.331	493.805
Nog te ontvangen bedragen	6.455.541	6.326.610	128.931
Totaal	7.190.677	6.567.941	622.736

Vooruit betaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingjaren komen

De vooruitbetaalde bedragen hebben betrekking op een voorschot zorgcontract, aanbetaling aankoop auto en brandverzekering.

Nog te ontvangen bedragen

Deze post omvat de volgende nog te ontvangen bedragen:

- afrekening Belastingdienst Caribisch Nederland (BCN) over de maand december 2024 USD 820.000. Dit bedrag is in januari 2025 volledig ontvangen;
- casino rechten over de jaren 2017 tot 2022 voor een totaal van USD 699.000;
- diverse casino rechten over 2024 USD 366.000;
- opcenten vastgoedbelasting over de maand december 2024 USD 160.000. Dit bedrag is in januari 2025 volledig ontvangen;
- keurloon diverse bedrijven USD 173.000;
- eindafrekening Subsidie elektriciteitsstarieven '22 USD 468.000;
- loterijvergunning december 2024 USD 58.000;
- nog te ontvangen diverse bedragen totaal USD 19.969;
- Fundashon Wega di Number totaal USD 1.239.572
- WEB USD 1.993.000;
- vordering STINAPA subsidie USD 260.000;
- afrekening FINEB USD 113.000;
- nog op te leggen aanslagen grondbelasting USD 86.000.

PASSIVA

Eigen vermogen

Eigen vermogen	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Verschil
Algemene reserve	30.486.852	27.573.516	2.913.336
Bestemmingsreserves	84.035.655	66.953.604	17.082.051
Rekeningresultaat	1.263.071	-3.352.700	4.615.771
Totaal	115.785.578	91.174.420	24.611.158

Algemene reserve

De algemene reserve zijn als volgt opgebouwd:

Algemene reserve	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Saldo per 1 januari	27.573.513	32.154.260	-4.580.747
Onttrekking uit Algemene reserve	-992.321	-3.089.092	2.096.771
Naar bestemmingsreserve risicodekking BONLAB	-	-2.500.000	2.500.000
Naar Egalisatie reserve afvalwater	-300.000	-600.000	300.000
Naar bestemmingsreserve afschrijvingen	-318.634	-910.273	591.639
Dotatie uit bestemmingsreserves	-	322.277	-322.277
Storting in reserve	7.877.000	-	7.877.000
Bij: rekeningresultaat voorgaand boekjaar	-3.352.706	2.196.344	-5.549.050
Saldo per 31 december	30.486.852	27.573.516	2.913.336

Onttrekking uit Algemene Reserve

Zoals blijkt uit het bovenstaande verloopoverzicht van de 'algemene reserves' is deze reserve ten opzichte van 2023 met USD 2,9 miljoen toegenomen, waarbij het resultaat van 2023 is gecompenseerd. De onttrekkingen uit de Algemene Reserve van totaal USD 318.000 hebben betrekking op investeringen die geactiveerd zijn. Deze investeringen betreffen USD 287.000 voor het onderhoud van diverse wegen en dammen en USD 30.000 voor het project woningverbetering waarbij 6 noodcontainerwoningen voor kansarme gezinnen zijn aanbetaald. De bestemmingsreserve afschrijving is vermeerderd met dit bedrag. De toekomstige afschrijvingen worden overeenkomstig de gebruiksduur ten laste van de bestemmingsreserve afschrijvingen geboekt.

Het OLB is met de CFT overeengekomen dat de Algemene Reserve aangezuiverd zou worden in 2024, ter compensatie van het tekort van 2023 vanuit de begroting 2024. Hierdoor is er een storting van USD 3.3 miljoen gemaakt vanuit de exploitatie.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn reserves waaraan door de Eilandsraad een bepaalde bestemming is gegeven. De precieze doelstelling per reserve staat beschreven in de notitie 'Reserves en Voorzieningen'.

Bestemmingsreserve	Boekwaarde 31-12-2023	Stortingen	Onttrekkingen	Herallocatie	Vrijval naar Algemene Reserve	Boekwaarde 31-12-2024
Advies, Controle & Onderzoek	57.795	-	-8.800	-	-	48.995
Natuur- en Milieubeleidsplan	1.622.630	2.464.832	-344.065	-41.553	-	3.701.844
Huisvesting	187.546	-	-	-	-	187.546
Bestemmingsreserve Sport	-	1.239.572	-	-	-	1.239.572
Risico dekking BONLAB	2.151.418	-	-2.151.418	-	-	-
Versterking uitvoeringskracht ES	469.200	-	-85.019	-	-	384.181
Egalisatie reserve afvalwater	-	300.000	-300.000	-	-	-
Huisvesting scholen	40.600	-	-40.600	-	-	-
Afschrijving	27.445.605	3.707.883	-976.521	1.664.207	-	31.841.174
Deelnemingen	21.149.063	1.301.490	-	-	-	22.450.553
Fineb leningen	419.647	-	-419.647	-	-	-
Budgetoverhevelingen	13.410.100	3.225.418	-7.040.764	-1.622.654	-	7.972.100
Bestemmingsreserve Minima	-	9.022.490	-9.000.000	-	-	22.490
Bestemmingsreserve Erfgoed	-	1.021.200	-	-	-	1.021.200
Bestemmingsreserve Bestuursakkoord	-	666.000	-	-	-	666.000
Bestemmingsreserve Investeringsfonds	-	9.000.000	-	-	-	9.000.000
Raadsonderzoeken	-	500.000	-	-	-	500.000
Energiezekerheid	-	2.500.000	-	-	-	2.500.000
Duurzame Ontwikkeling	-	2.500.000	-	-	-	2.500.000
Totaal	66.953.604	37.448.885	-20.366.833	-	-	84.035.655

De stortingen betreffen in 2024 ingestelde reserves en overhevelingen, waaronder de bestemmingsreserve Minima van 4,6 miljoen, bestemmingsreserve erfgoed van USD 1 miljoen, bestemmingsreserve bestuursakkoord van USD 666.000, Energiezekerheid van USD 2,5 miljoen, Duurzame ontwikkeling van USD 2,5 miljoen, bestemmingsreserve Natuur- en Milieubeleidsplan van USD 2,4 miljoen en bestemmingsreserve budgetoverhevelingen van USD 3,3 miljoen. De bestemmingsreserve Investeringsfonds is ingesteld middels interne overhevelingen. Het totaal van de stortingen en overhevelingen bedraagt USD 37,4 miljoen.

Investerings uit de reserves zijn geactiveerd op de balans. Het bedrag bestaat uit de som van de onttrekkingen voor investeringen uit de Algemene Reserve (USD 318.000) en de exploitatie (USD 2 miljoen) van in totaal USD 2,3 miljoen. Dit bedrag is gestort in de bestemmingsreserve afschrijvingen ter dekking van de toekomstige afschrijvingskosten. Ter dekking van de toekomstige afschrijvingskosten van investeringen uit de bestemmingsreserve Natuur- en Milieubeleidsplan (USD 41.000) en de bestemmingsreserve budgetoverhevelingen (USD 1,5 miljoen) is in totaal USD 1,6 miljoen geheralloceerd naar de bestemmingsreserve afschrijvingen.

Uit de Algemene Reserve is in totaal USD 1 miljoen onttrokken. Uit de bestemmingsreserves is totaal USD 20,3 miljoen onttrokken. Ter dekking van de toekomstige afschrijvingskosten van investeringen uit de bestemmingsreserve Natuur- en Milieubeleidsplan (USD 41.000) en de bestemmingsreserve budgetoverhevelingen (USD 1,5 miljoen) is in totaal USD 1,6 miljoen onttrokken en geheralloceerd naar de bestemmingsreserve afschrijvingen.

Bestemmingsreserve Sport

Deze fondsen worden centraal beheerd door het Bestuur in het kader van het stimuleren van publieke sportbeoefening.

Bestemmingsreserve Advies, controle en onderzoek

Vanuit de bestemmingsreserve Implementatie van het Masterplan 2030 is USD 8800 besteed aan een cursus Bonaire in depth guiding skills door FORMA.

Bestemmingsreserve Natuur- en Milieubeleidsplan Bonaire 2020-2030

USD 169.000 is uitgegeven voor de uitvoering van het communicatieplan NMBP. De monitoring(zee) water kwaliteit kostte dit jaar USD 76.000. De kosten voor de projectleider natuurherstel bedroegen USD 71.000. Daarnaast is er voor het project groente productie voedselbank USD 28.000 besteed. Vervolgens is er USD 41.000 geheralloceerd naar de bestemmingsreserve afschrijvingen.

Bestemmingsreserve huisvesting

Er was geen onttrekking uit de bestemmingsreserve monumentenfonds.

Bestemmingsreserve Risico dekking BONLAB

Dit bedrag is betaald aan BONLAB conform het ER besluit van 27 februari 2024.

Bestemmingsreserve versterking uitvoeringskracht ES

Voor de inhuur personeel en verhuiskosten van uit het buitenland in dienst getreden nieuwe personeelsleden is USD 85.000 ingezet.

Bestemmingsreserve Huisvesting scholen

Dit bedrag is vooruitbetaald aan Fundashon Propiedad Inmobil Boneiru in verband met onderwijshuisvesting Het Koraal.

Bestemmingsreserve Afschrijvingen

De stortingen in de bestemmingsreserve afschrijvingen houden verband met de USD 318.000 aan investeringen ten laste van de Algemene Reserve en USD 2 miljoen investeringen ten laste van de exploitatie; dit ter dekking van toekomstige afschrijvingskosten. Ten laste van deze bestemmingsreserve is voor USD 1,0 miljoen aan afschrijvingskosten verwerkt. Vanuit de bestemmingsreserves budgetoverhevelingen en bestemmingsreserve natuur- en milieubeleidsplan is USD 1.6 miljoen geheralloceerd naar de bestemmingsreserve Afschrijvingen.

Bestemmingsreserve Deelnemingen

Er was geen onttrekking uit deze bestemmingsreserve. De dotatie betreft het resultaat van de deelneming in BIA.

Bestemmingsreserve Fineb leningen

Het Bestuurscollege van het OLB heeft begin 2024 aan de minister van OCW een verzoek gedaan tot kwijtschelding van de openstaande FINEB-studieschulden. In dit verzoek vraagt het Bestuurscollege aandacht voor deze studieschulden, omdat zij de situatie rondom het terugbetalen van deze studieleningen zorgelijk achtte. De minister van OCW heeft het besluit genomen om de nog openstaande FINEB-studieschulden per 1 januari 2025 kwijt te schelden. Hiermee is de inning van de FINEB-studieschulden definitief beëindigd en voeren RCN-studiefinanciering en DUO verder geen werkzaamheden meer uit omtrent dit onderwerp.

De (bruto)vordering FINEB per 31 december 2024 ad 4.196.474 USD is onder vermindering van de reeds getroffen voorziening voor oninbaarheid van 90% van de bruto vordering, in casu 3.776.827 USD ten

laste gebracht van de BR FINEB. Hiervoor is de BR FINEB ook bedoeld en wegens de kwijtschelding van de FINEB-schulden door de Minister van OCW is deze BR FINEB dan ook opgeheven. De afronding van de FINEB-leningen per 1 januari 2025 heeft geen resultaatteffect tot gevolg gehad.

Bestemmingsreserve budgettaire overhevelingen

Het doel van deze bestemmingsreserve is het beschikbaar stellen in 2025 van de aanvullende middelen die zijn verkregen via de vrije uitkering. In de 3de begrotingswijziging 2024 is USD 3.3 miljoen aan niet bestede middelen in deze bestemmingsreserve gestort.

Er is voor USD 3,6 miljoen onttrokken uit deze reserve. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

- USD 238.000 voor de ondersteuning van digitaliseringsvraagstukken;
- USD 220.000 voor het wegwerken eilandelijke achterstanden;
- USD 28.000 voor renovatie project overheidsgebouwen,
- USD 31.000 voor bestuursafspraken Papiaments;
- USD 31.000 voor impulsregeling masterplan;
- USD 18.000 voor herdenking slavernijverleden;
- USD 1.180.000 voor tegemoetkoming energielasten;
- USD 428.000 voor ondersteuning welvaartsprogramma;
- USD 35.000 voor opzetten maatwerkbudget Bonaire;
- USD 168.000 voor gebiedsgericht natuurherstel;
- USD 36.000 voor professionalisering slachthuis;
- USD 907.000 voor exploitatie rioolwaterzuiveringsinstallatie;
- USD 318.000 voor inhuur personeel.

Er is vervolgens USD 1,6 miljoen geheralloceerd naar de bestemmingsreserve afschrijvingen.

Bestemmingsreserve Minima, Bestemmingsreserve Erfgoed, Bestemmingsreserve Bestuursakkoord, Bestemmingsreserve Investeringsfonds, Bestemmingsreserve Raadsonderzoeken, Bestemmingsreserve Energiezekerheid, Bestemmingsreserve Duurzame ontwikkeling

Deze bestemmingsreserves zijn de nieuwe in 2024 ingestelde bestemmingsreserves voor de middelen verkregen via de aanvullende vrije uitkering. Via de 3de begrotingswijziging 2024 is USD 15.7 miljoen in deze bestemmingsreserves gestort. In 2025 zullen deze budgetten beschikbaar worden gesteld.

Voorzieningen

Het totaal van de voorzieningen betreft:

Voorzieningen	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Pensioenen gezagdragers	3.273.672	3.282.645	-8.973
Pensioenen werklieden Bonaire	1.999.373	2.112.779	-113.406
Totaal	5.273.045	5.395.424	-122.379

Voorziening Pensioenen gezagdragers

Het verloop van de voorziening in 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Pensioenen gezagdragers	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2023	Vershil
Saldo per 1 januari	3.282.645	2.970.609	312.037
Toevoegingen	89.044	417.535	-328.491
Vrijgevallen bedragen		-	-
Aanwendingen	-98.018	-105.499	7.481
Saldo per 31 december	3.273.672	3.282.645	-8.973

De voorziening betreft toekomstige pensioen uitkeringen van voormalige en huidige gezagdragers. De voorziening van 2024 is berekend op basis van een actuariële berekening per 31 december 2024. Ten opzichte van de vorige waardering is de rekenrente verlaagd met .22% naar 3.78%. Hierdoor is de voorziening afgenomen.

Voorziening Pensioenen werklieden Bonaire

Het verloop van de voorziening in 2024 wordt in onderstaand overzicht weergegeven:

Pensioenen werklieden Bonaire	Saldo per 31-12-2024	Saldo per 31-12-2023	Vershil
Saldo per 1 januari	2.112.779	2.143.345	-30.566
Toevoegingen	164.162	118.180	45.982
Vrijgevallen bedragen	-	-	-
Aanwendingen	-277.568	-148.746	-128.822
Saldo per 31 december	1.999.373	2.112.779	-113.406

Het OLB heeft de portefeuille van de opgebouwde schulden van de werklieden eilandgebied Bonaire en Selibon N.V. tot 31 december 2018 per 1 januari 2019 overgenomen. De voorziening betreft toekomstige pensioen uitkeringen van voormalige werklieden eilandgebied Bonaire en Selibon N.V. De voorziening van 2024 is berekend op basis van een actuariële berekening per 31 december 2024. Ten opzichte van de vorige waardering is de rekenrente verlaagd met ca .22% naar 3.78%.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

In het onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de langlopende schulden over het jaar 2024. Voor een nadere specificatie wordt verwezen naar de staat van opgenomen langlopende leningen.

Vaste schulden	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Lening onderwijshuisvestingsplan	10.926.318	11.931.581	-1.005.263
Langlopend deel Seniorenregeling	811.357	2.877.496	-2.066.139
Langlopend deel onderwijshuisvesting SGB	299.578	374.472	-74.895
Ontvangen waarborgsommen	576.625	579.702	-3.077
Totaal	12.613.877	15.763.250	-3.149.374

Lening Onderwijshuisvestingsplan

Op grond van een tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het OLB gesloten convenant 'Onderwijshuisvestingsplan Bonaire 2012-2017' inzake de verbetering van de huisvesting van diverse onderwijsinstellingen op Bonaire, heeft het OLB een renteloze lening van genoemd ministerie ontvangen ten bedrage van USD 19.100.000. Op 4 april 2017 heeft de eilandsraad een aanvraag voor verhoging van de bestaande renteloze lening aan het Cft verstuurd. Het gaat hierbij om een additioneel bedrag van USD 5,9 miljoen. Het totaalbedrag van de renteloze lening aan het OLB werd als gevolg van deze verhoging USD 25 miljoen. Deze lening wordt in 19 termijnen van USD 1.005.263 afgelost, voor het eerst in 2013, middels jaarlijkse verrekening van de aflossing met de door

het OLB te ontvangen Vrije Uitkering. Het bedrag van de lening inclusief het kortlopende gedeelte van de aflossingsverplichting bedraagt ultimo 2023 USD 13.942.107 en ultimo 2024 USD 12.936.844.

Langlopend deel Seniorenregeling

Het seniorenbeleid maakt deel uit van de ingezette revitalisering van het ambtelijk apparaat. Hierbij wordt aan medewerkers de gelegenheid geboden om vóór het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd met pensioen te gaan. De seniorenregeling wordt van 2023 tot aan 2027 gefaseerd uitgevoerd. De compensatie bestaat uit de doorbetaling van de pensioenpremie naar rato én de Algemene Ouderdomsverzekering (AOV) tot aan het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Aan medewerkers, die hiervoor in aanmerking komen, wordt de mogelijkheid geboden om in 3 groepen in de navolgende perioden uit te stromen. De langlopende verplichting betreft de reservering van de compensatie kosten van groep 3 2027 voor het totaal bedrag van USD 811.000.

Onderwijshuisvesting Schuld SGB

Het OLB heeft de kosten voor huisvesting van de Scholengemeenschap Bonaire (SGB) uit 2019 op zich genomen. De restant schuld zal in 7 jaarlijkse termijnen worden ingelost. Het bedrag van de lening inclusief het kortlopende gedeelte bedraagt ultimo 2023 USD 524.261.

Waarborgsommen

Dit betreft ontvangen waarborgsommen van houders van erfpacht gronden

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva zijn de schulden op korte termijn en de overlopende passiva verantwoord.

Vlottende passiva	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Verschil
Schulden met een looptijd korter dan twee jaar	22.754.580	13.316.436	9.438.144
Overlopende passiva	58.797.610	35.465.031	23.332.579
Totaal	81.552.190	48.781.467	32.770.723

Schulden met een looptijd korter dan twee jaar.

Dit zijn schulden met een looptijd korter dan twee jaar aan andere publiekrechtelijke lichamen.

Schulden met een looptijd korter dan twee jaar	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Verschil
Kortlopend deel lening onderwijshuisvestingsplan	2.010.526	2.010.526	-
Kortlopend deel Seniorenregeling	3.383.469	4.049.280	-665.811
Kortlopend deel onderwijshuisvesting SGB	149.789	149.789	-
Overige kortlopende schulden	17.210.796	7.106.841	10.103.955
Totaal	22.754.580	13.316.436	9.438.144

Kortlopend deel lening onderwijshuisvestingplan

Het kortlopende gedeelte van de aflossingsverplichting (aflossing over de jaren 2025 en 2026) is onder de schulden op korte termijn opgenomen op de balans.

Kortlopend deel Seniorenregeling

Het kortlopende gedeelte van de aflossingsverplichting (aflossing over de jaren 2025 en 2026) is onder de schulden op korte termijn opgenomen op de balans.

Overige kortlopende schulden

De specificatie van de post overige kortlopende schulden is als volgt:

Overige kortlopende schulden	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Crediteuren algemeen	15.898.454	7.106.190	8.792.263
Overlopende posten	1.312.343	651	1.311.692
Totaal	17.210.796	7.106.841	10.103.955

Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	Boekwaarde 31-12-2024	Boekwaarde 31-12-2023	Vershil
Nog te besteden doeluitkeringen	52.425.428	29.678.712	22.746.716
Vooruit ontvangen bedragen tlv. volgende begrotingsjaren	173.301	148.254	25.047
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in volgend begrotingsjaar tot betaling komen	6.198.881	5.638.065	560.816
Totaal	58.797.610	35.465.031	23.332.579

De overlopende passiva wordt onderscheiden in:

- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen;
- De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor bijzondere uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;
- Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.

Nog te besteden doeluitkeringen

Voor verdere informatie wordt u verwezen naar het overzicht van Bijzondere uitkeringen in paragraaf 5.3.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De niet uit de balans blijkende verplichtingen hebben betrekking op een aantal meerjarige overeenkomsten waarvoor wij reeds de verplichting zijn aangegaan. Deze overeenkomsten hebben betrekking op huur- en inhuurovereenkomsten met een waarde van USD 4,2 miljoen tot en met 2027 en de inhuurovereenkomsten tot en met 2025 van bijna USD 3,0 miljoen.

Conform een overeenkomst met BIA stelt het OLB een totaalbedrag van USD 6,6 miljoen euro ter beschikking voor de aanleg van nieuwe platformen. Deze bijdrage zal worden opgenomen in de reguliere begroting en in de meerjarenbegroting van OLB. Deze bijdrage zal in vier gelijke delen jaarlijks beschikbaar komen, beginnend in 2026 en eindigend in 2029.

In december 2021 is een vaststellingsovereenkomst afgesloten tussen het OLB en Fundashon Wega Di Number (FWDN) ad \$ 4,1 miljoen. Dit bedrag had betrekking op de gereserveerde gelden tot en met 2021 door FWDN voor de financiering van de renovatie, verbetering, uitbreiding en onderhoud van sportfaciliteiten. Het OLB heeft middels een uitvoeringsconvenant van juli 2022 het financieel beheer van deze gelden overgedragen aan Bonaire Onroerend Goed N.V.(BOG) – een 100% deelneming van de Bonaire Holding Maatschappij N.V.

Conform artikel 15 van het uitvoeringsconvenant heeft het OLB het recht om twee jaar na ondertekening van het uitvoeringsconvenant, het niet bestede bedrag terug te laten storten aan het OLB. Het OLB heeft tot en met mei 2025 een dergelijk besluit niet genomen, derhalve is in de jaarrekening 2024 geen vordering op BOG N.V. opgenomen voor het resterende bedrag aan niet bestede gelden.

5.2 Overzicht van baten en lasten

bedragen x USD 1.000

BATEN - Hoofdfunctie / functie		Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024
0	Algemeen bestuur	8.623	4.632	11.641	8.391
001	Bestuursorganen	538	12	1.620	1.022
002	Bestuursapparaat	4.413	1.000	6.336	4.343
003	Burgerzaken	346	266	266	513
020	Eigendom niet voor openbare dienst	3.326	3.354	3.419	2.513
1	Openbare orde en veiligheid	1.019	117	307	188
130	Rampenbestrijding	337	117	307	188
140	Overige beschermende maatregelen	682	-	-	-
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	13.230	5.515	8.707	6.615
210	Wegen, straten en pleinen	12.108	3.860	6.357	5.173
211	Verkeersmaatregelen te land	139	96	377	127
220	Zeehavens	-	-	-	-
222	Verkeersmaatregelen te water	983	1.559	1.973	1.315
3	Economische zaken	1.352	277	612	504
300	Dienst economische zaken	158	100	52	280
310	Handel en industrie	295	150	270	-
341	Overige agrarische zaken, jacht, visserij	899	27	290	224
4	Onderwijs	11.166	99	10.644	9.447
400	Algemeen beheer onderwijs	-	-	-	-
480	Gemeenschap. uitg/inkomst onderwijs	11.166	99	10.644	9.447
482	Volwasseneneducatie	-	-	-	-
5	Cultuur en recreatie	4.147	287	5.345	4.228
510	Openbaar bibliotheekwerk	383	-	2.017	394
530	Sport	3.420	286	2.842	3.725
540	Kunst	342	-	485	108
541	Oudheidkunde / musea	-	-	-	-
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	2	1	1	1
6	Sociale voorzien/maatschapp.werk	14.044	2.266	35.233	26.614
600	Algemeen beheer sociale voorzieningen	7.589	500	20.571	18.917
611	Werkgelegenheid	443	-	1.661	514
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	-	-	-	-
630	Sociaal-cultureel werk & jeugd/jong.werk	1.610	566	6.376	2.686
640	Bejaardenzorg	-	-	38	-
650	Kinderopvang	3.852	1.200	5.959	3.869
651	Dagopvang gehandicapten	550	-	628	628
7	Volksgezondheid	13.940	5.698	16.707	12.679
700	Algemeen beheer volksgezondheid	4.276	718	3.959	3.640
710	Preventieve,curatieve gezondheidszorg	518	-	546	546
720	Slachthuizen	225	180	180	249
721	Reiniging	2.130	1.400	1.400	2.203
722	Riolering en waterzuivering	1.338	-	-268	600
723	Milieu en natuurbelasting	5.453	3.400	10.890	5.441
725	Overige openbare hygiëne	-	-	-	-
730	Overige volksgezondheid	-	-	-	-
8	Ruimte.ordering,volkshuisvesting	4.393	1.137	7.269	1.807
810	Ruimtelijke ordering en volkshuisvesting	-	-	-	-
822	Overige volkshuisvesting	4.393	1.137	7.269	1.807
9	Financiering/alg.dekkingsmiddelen	80.276	68.415	91.364	96.260
911	Geldleningen	-	-	-	-
920	Belastingen	25.742	24.367	26.568	28.759
921	Algemene uitkeringen	53.230	43.986	63.732	64.737
922	Algemene uitgaven / inkomsten	1.304	62	1.064	2.764
992	Saldo gewone dienst	-	-	-	-
TOTAAL BATEN		152.190	88.443	187.829	166.733

LASTEN - Hoofdfunctie / functie		Rekening 2023	Begroting 2024	Begr.2024 na wijz.	Rekening 2024
0	Algemeen bestuur	37.447	37.820	47.518	41.814
001	Bestuursorganen	3.628	4.213	6.446	5.747
002	Bestuursapparaat	31.520	31.276	38.408	33.450
003	Burgerzaken	970	918	1.072	1.039
020	Eigendom niet voor openbare dienst	1.329	1.413	1.592	1.578
1	Openbare orde en veiligheid	887	929	1.011	981
130	Rampenbestrijding	343	177	263	208
140	Overige beschermende maatregelen	544	752	748	773
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	18.131	9.645	22.907	21.217
210	Wegen, straten en pleinen	16.058	7.666	20.107	19.186
211	Verkeersmaatregelen te land	158	82	557	86
220	Zeehavens	-	-	50	-
222	Verkeersmaatregelen te water	1.915	1.897	2.193	1.945
3	Economische zaken	5.795	6.048	11.281	11.937
300	Dienst economische zaken	3.674	4.014	9.103	10.163
310	Handel en industrie	154	-	170	-
341	Overige agrarische zaken, jacht, visserij	1.967	2.034	2.008	1.774
4	Onderwijs	13.844	3.042	13.821	13.494
400	Algemeen beheer onderwijs	794	987	1.015	951
480	Gemeenschap. uitg/inkomst onderwijs	12.391	1.322	12.073	11.884
482	Volwasseneneducatie	659	733	733	659
5	Cultuur en recreatie	8.909	6.950	12.566	11.168
510	Openbaar bibliotheekwerk	693	675	3.174	1.337
530	Sport	5.822	3.713	6.001	6.989
540	Kunst	1.903	2.135	2.609	1.975
541	Oudheidkunde / musea	251	252	252	250
560	Maatsch.leefbaarheid en openluchtrecre.	240	175	530	617
6	Sociale voorzien/maatschapp.werk	21.206	10.076	35.785	30.408
600	Algemeen beheer sociale voorzieningen	8.656	1.734	17.344	15.676
611	Werkgelegenheid	443	-	1.661	514
620	Maatschappelijke begeleiding en advies	-	-	50	38
630	Sociaal-cultureel werk & jeugd/jong.werk	6.994	6.465	10.479	9.049
640	Bejaardenzorg	41	66	104	28
650	Kinderopvang	4.502	1.787	5.513	4.464
651	Dagopvang gehandicapten	570	24	634	639
7	Volksgezondheid	23.979	10.762	24.122	20.665
700	Algemeen beheer volksgezondheid	5.388	1.531	4.522	4.712
710	Preventieve,curatieve gezondheidszorg	628	129	1.058	704
720	Slachthuizen	283	451	392	289
721	Reiniging	4.219	3.477	3.476	4.280
722	Riolering en waterzuivering	4.858	900	2.706	2.166
723	Milieu en natuurbeheer	8.300	3.762	11.588	8.190
725	Overige openbare hygiëne	303	512	330	324
730	Overige volksgezondheid	-	-	50	-
8	Ruimte.ordering,volkshuisvesting	6.230	2.194	8.775	2.549
810	Ruimtelijke ordering en volkshuisvesting	-	-	50	-
822	Overige volkshuisvesting	6.230	2.194	8.725	2.549
9	Financiering/alg.dekkingsmiddelen	19.114	977	10.039	11.237
911	Geldleningen	-	-	-	-
920	Belastingen	957	717	717	926
921	Algemene uitkeringen	12.096	-	-	-
922	Algemene uitgaven / inkomsten	6.061	260	7.445	10.311
992	Saldo gewone dienst	-	-	1.877	-
TOTAAL LASTEN		155.542	88.443	187.825	165.470

De toelichting van de afwijkingen tussen de begroting en de realisatie is opgenomen onder de tabel 'wat heeft het gekost' in het hoofdstuk 'jaarslag'.

5.3 Overzicht bijzondere uitkeringen inclusief toelichting voortgang

Toelichting

Het jaar 2024 is gestart met een totaal bedrag van USD 29,6 miljoen aan Bijzondere Uitkeringen. Dit bedrag is gelijk aan de eindstand van de Bijzondere Uitkeringen zoals vermeld in de jaarrekening 2023. In 2024 is in totaal bedrag USD 55,7 miljoen aan BU's ontvangen en is er voor USD 32,1 miljoen uitgegeven.

Het overzicht van de lopende BU's gedurende 2024 is als volgt:

Projectnr	Omschrijving	Saldo per 01-01-2024	Inkomsten	Uitgaven	Saldo per 31-12-2024	Einddatum Project
60019007	Opzetten RIEC CN 2022-2024	1.175.883	562.378	696.470	1.041.791	31-12-2024
60019020	Integriteitsprogramma BOBB	-	-	0	-	
60019021	Voortzetting programma BOBB	-	127.630	93.177	34.453	31-12-2026
TOTAAL FUNCTIE 001		1.175.883	690.008	789.646	1.076.244	
60022008	Ontwikkelpennen	-	-	-	-	
60022019	Revitalisatie directie Samenleving & Zorg	32.324	-	30.917	1.407	31-12-2021
60022020	Invulling hoofd Burgerzaken	35.348	-	-	35.348	31-12-2021
60022023	Mobiliteit medewerkers ambtelijk apparaat	10.860	-	10.860	-	31-12-2021
60022030	Opzet en ontwikkeling rekenkamer OLB	31.179	-	20.836	10.342	31-12-2021
60022034	Versterking Bureau ES en Bureau Gezaghebber	33.154	-	28.625	4.529	31-12-2023
60022035	Bestuurskracht versterken via digitalisering	23.288	-	-	23.288	31-12-2023
60022038	Dashboard bestuurlijke planning en dashboard	20.000	-	-	20.000	31-12-2023
60022041	Deregulering werving- en selectieproces	55.000	-	-	55.000	31-12-2023
60022043	Inhuur TOPtrainees: 1 P&O en 2 S&Z	30.000	-	5.943	24.057	31-12-2023
60022047	Verbetering Financieel Beheer 2022	13.651	-	13.651	-	31-12-2022
60022048	Jeugdparticipatie	68.016	-	25.413	42.604	31-12-2023
60022050	Versterking Juridische advisering	313.686	-	105.691	207.995	31-12-2023
60022051	Werving NL/ABC	76.851	-	12.533	64.319	31-12-2023
60022054	Projectmatig Werken	12.238	-	-	12.238	31-12-2023
60022055	Deel VerbeterPlan R&O	90.882	-	-	90.882	31-12-2023
60022056	Mobiliteit	152.294	-	152.294	-	31-12-2023
60022059	Boven Plankostenscan	35.400	-	-	35.400	31-12-2023
60022060	Hunt Talenten ABC & ENL	165.200	-	77.866	87.334	31-12-2023
60022061	Twinning Gemeentes NL & BES	85.631	-	4.437	81.194	31-12-2023
60022062	Bestuurlijke Ondersteuning Gezag "TaskForce"	109.074	-	-	109.074	31-12-2023
60022072	Versterking uitvoeringskracht ES	255.000	-	39.949	215.051	31-12-2024
TOTAAL FUNCTIE 002		1.649.077	-	529.016	1.120.062	
60201011	Modernisering erfpacht 2023-2024	65.280	-	-	65.280	31-12-2024
TOTAAL FUNCTIE 020		65.280	-	-	65.280	
61300005	Rampenbestrijding	149.976	-	149.976	-	31-12-2023
61300010	Geneeskundige Hulpverlening Rampen & Crisis CN	40.000	-	38.323	1.677	31-12-2023
TOTAAL FUNCTIE 130		189.976	-	188.299	1.677	
62100013	Eenmalig impuls wegen	223.587	-	-	223.587	31-12-2021
62100014	Meerjarig uitvoeringsprogramma wegen fase 2	401.195	-	349.363	51.832	31-12-2023
62100015	Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen Bonaire '20-'23	336.894	-	260.214	76.681	31-12-2023
62100018	Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen 2023-2027	3.772.340	-	3.301.790	470.549	31-12-2025
72100025	Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen 2024-2027	-	6.084.588	-	6.084.588	
TOTAAL FUNCTIE 210		4.734.016	6.084.588	3.911.367	6.907.237	
62220007	Showcase Hato	914.640	-	-	914.640	30-6-2025
TOTAAL FUNCTIE 222		914.640	-	-	914.640	

Projectnr	Omschrijving	Saldo per 01-01-2024	Inkomsten	Uitgaven	Saldo per 31-12-2024	Einddatum Project
63000006	Illegale stortenplaatsen	-	-	-	-	
	TOTAAL FUNCTIE 300	-	-	-	-	
63410005	Landbouw ontwikkeling incl slachthuis	167.170	-	165.744	1.426	31-12-2023
63410006	Greenhouses in de wijken	23.397	-	-	23.397	31-12-2024
	TOTAAL FUNCTIE 341	190.567	-	165.744	24.824	
64800018	Bijdrage kinderopvang IKC de Pelikaan	-	2.465.000	-	2.465.000	
64800019	Bijdrage OCW Onderwijs huisvesting Overheadkosten FP	-	12.145.433	8.852.000	3.293.433	
64805002	Huurkosten Het Koraal	-	37.780	-	37.780	
	TOTAAL FUNCTIE 480	-	14.648.213	8.852.000	5.796.213	
65100001	Project Bibliotheek Digitale inclusie	12.075	-	10.149	1.926	31-12-2022
65100006	Bibliotheek Bonaire BU	127.864	-	127.864	-	31-12-2024
65100009	BU Doorontwikkeling bibliotheek 2023-2024	130.763	515.444	162.284	483.923	31-12-2024
65100011	BU Tijdelijke huisvesting bibliotheek	-	1.075.269	-	1.075.269	
65100012	Huisvestingslasten Bibliotheek	-	76.560	-	76.560	
	TOTAAL FUNCTIE 510	270.702	1.667.273	300.297	1.637.678	
65300008	Versterking Indebon 2022-2023	149.849	409.000	558.787	62	31-12-2023
65300011	Renovatie honk- & softball accommodaties	533.444	-	526.963	6.481	31-12-2023
65300012	Renovatie Sporthal (Kompleho Deportivo) J.Nicolaas	37.203	-	36.019	1.184	31-12-2023
65300013	Realisatie Publiek Zwembad Bonaire	2.258.763	4.997.500	74.422	7.181.840	31-12-2023
65300015	Inkoop advies,ontwerp,projectman,bouwbegeleiding	154.975	-	154.975	-1	31-12-2023
65300016	Naschoolse sport-en beweegaanbod Indebon	5.431	-	2.767	2.664	31-12-2024
65300018	Wegwerken achterstanden speeltuinen	500.000	-	498.838	1.162	31-12-2024
65300019	Naschoolse activiteitenaanbod Indebon 2024	-	630.000	608.429	21.571	
	TOTAAL FUNCTIE 530	3.639.665	6.036.500	2.461.200	7.214.965	
65400005	Ondersteuning Cultuurorganisaties Bonaire	57.616	-	52.188	5.428	31-12-2024
65400008	Cultuurcoaches 2023-2025	164.190	234.791	29.635	369.346	31-12-2025
	TOTAAL FUNCTIE 540	221.806	234.791	81.823	374.774	
66000044	De Integratie Wijkontwikkeling 2022	347.200	-	307.899	39.300	31-12-2023
66001023	Loonkostensubsidie BBL	340.615	-	142.758	197.858	31-12-2023
66001027	Bijdrage Huurlasten in de particuliere sector	480	-	-296	776	31-12-2021
66001029	Implementatie MDT(Maatschappelijke DienstTijd)	-	343.480	135.239	208.241	31-12-2024
66001032	Energiekosten Bonaire	979.171	-	539.143	440.028	30-6-2024
66001033	Sociale Agenda "Kansen voor Allen"	201.912	-	195.330	6.582	31-12-2023
66001035	Aanpak energiearmoede Bonaire	441.236	-	120.656	320.580	31-12-2024
66001036	Ondersteuning armoedebeleid 2023-2024	93.495	-	92.885	610	31-12-2024
66001037	Project groenten en fruit voedselbank 2023-2024	63.727	-	-	63.727	31-12-2024
66001038	Ondersteuning Centraal Dialoog 2023-2024	54.223	-	22.395	31.828	31-12-2024
66001039	Verlenging pilot BPV 2023	29.622	-	25.993	3.628	31-12-2024
66001041	Verlenging pilot BPV 2024	538.298	2.090.050	2.342.783	285.564	31-12-2024
66001045	Verlenging pilot BPV 2025	-	261.050	-	261.050	
	TOTAAL FUNCTIE 600	3.089.978	2.694.580	3.924.786	1.859.772	
66110022	Krachten bundelen	63.766	-	-	63.766	31-12-2022
66110023	Job programs	22.974	-	-	22.974	31-12-2021
66110025	Krachten bundelen 2	75.330	-	-	75.330	31-12-2022
66110026	Job programs 2	74.317	-	-	74.317	31-12-2022
66110028	Bonaire Mobile Carwash 2023-2024	93.158	89.000	143.937	38.221	31-12-2024
66110029	Forma Brug naar werk 2023-2024	257.058	-	-	257.058	31-12-2024
66110030	Loonkostensubsidie WMEB 2023-2024	256.921	672.000	365.963	562.957	31-12-2024
66110031	Jobprograms 2023-2024	56.625	-	3.604	53.021	31-12-2024
	TOTAAL FUNCTIE 611	900.148	761.000	513.504	1.147.644	
66300003	Sociale Kanstraject Jongeren(SKJ)	-	-	-	-	1-7-2023
66300036	Inter (eilandelijke) opvang slachtoffers	9.400	-	3.999	5.401	31-12-2024
66300040	Youth Policy Programme - EU	2.568.019	1.494.930	300.596	3.762.353	31-12-2020
66300043	Werkplan HGKM 2021-2024	109.065	990.000	1.012.605	86.460	31-12-2024
66300045	Tijdelijke impuls schoolmaaltijden	121.000	-	8.109	112.891	31-12-2023
66300046	Sociale Kanstrajecten Jongeren 2023	489.781	-	-	489.781	31-12-2024
66300047	Schoolmaaltijden Bonaire 2023	355.350	-	99.912	255.438	31-12-2023
66300049	Sociale Kanstrajecten Jongeren 2024	-	713.376	604.828	108.548	31-12-2024
66301003	Sentro Akseso	-	656.100	656.100	-	31-12-2024
	TOTAAL FUNCTIE 630	3.652.615	3.854.406	2.686.150	4.820.872	

Projectnr	Omschrijving	Saldo per 01-01-2024	Inkomsten	Uitgaven	Saldo per 31-12-2024	Einddatum Project
66400006	Programmamanager Ouderenbeleid	-	37.500	-	37.500	31-12-2024
	TOTAAL FUNCTIE 640	-	37.500	-	37.500	
66500012	BES(t)4Kids- programmaplan	1.400.621	-	-	1.400.621	
66500014	BES(t)4Kids 2022	65.017	-	64.058	958	31-12-2023
66500015	BES(t)4Kids 2023	978.641	-	793.842	184.799	31-12-2024
66500016	BES(t)4Kids 2024	-	3.939.891	3.010.896	928.995	31-12-2026
66500017	Opstart ondersteuningstructuur BES(t)4kids	-	1.292.000	-	1.292.000	
	TOTAAL FUNCTIE 650	2.444.279	5.231.891	3.868.796	3.807.374	
66510008	Implementatie VN Verdrag Handicap	-	-	-	-	
66510010	Krusada Warda Mi Rin 2023 -2024	-	628.000	628.000	-	31-12-2024
	TOTAAL FUNCTIE 651	-	628.000	628.000	-	
67000005	Publieke gezondheidszorg	488.295	718.000	1.153.310	52.985	1-1-2026
67000012	Covidkosten 2023	186.157	-	131.475	54.682	31-12-2024
67000014	Projectleider Schoolmaaltijden	-	47.835	-	47.835	
67000015	Covidkosten 2024	-	367.365	204.199	163.166	
67000016	Schoolmaaltijden	-	756.000	-	756.000	
	TOTAAL FUNCTIE 700	674.452	1.889.200	1.488.984	1.074.668	
67100015	Krusada Inloophuis & Centrum Walk In	-	546.216	546.216	-	31-12-2023
	TOTAAL FUNCTIE 710	-	546.216	546.216	-	
67220005	Riolering en Watervoorziening	32.063	-	-	32.063	niet aangegeven
	TOTAAL FUNCTIE 722	32.063	-	-	32.063	
67230017	Opruimactie zwerfasbest	14.130	-	-	14.130	31-12-2019
67230018	Aanpak Plastics	19.298	-	-	19.298	31-12-2023
67230020	Gecombineerde Milieuprojecten	256.126	-	-	256.126	31-12-2023
67230021	Visie Afvalwater	-	18.597	-	18.597	
67230022	Project Watercircles	152.078	81.361	50.353	183.086	31-12-2023
67230023	Project Watercircles	-	283.546	260.000	23.546	
67230024	Reorganisatie LVV	90.610	-	89.918	693	31-12-2023
67230025	Natuurherstel Bonaire	-	63.000	-	63.000	
67230026	Natuurherstel Bonaire	-	167.000	-	167.000	
67230027	Afvalbeheer op maat 2021	1.440.678	-	-	1.440.678	31-12-2024
67230030	Afvalbeheer op maat 2022	372.171	-	-	372.171	31-12-2024
67230045	Secretaris klimaat Tafel	102.000	-	41.241	60.759	31-12-2024
67230057	Klimaat Tafel	-	258.610	1.982	256.628	
	TOTAAL FUNCTIE 723	2.447.091	872.114	443.494	2.875.711	
68221007	Verhuurderssubsidie 2021	-	258.336	258.336	-	31-12-2021
68221011	Woningbouwprojecten 2023-2024	51.000	152.980	-	203.980	31-12-2024
68221012	Opstellen woon/zorg visie 2023-2024	69.360	-	-	69.360	31-12-2024
68221013	Herstructureringsprojecten 2023-2024	69.360	-	-	69.360	31-12-2024
68221014	Verhuurderssubsidie 2024	-	2.300.000	-	2.300.000	31-12-2024
68221015	Aanloopkosten woondeal 2023-2025	-	657.765	418.239	239.526	31-12-2025
68221016	Bijdrage woondeal Dawari 2023-2030	3.060.000	-	-	3.060.000	31-12-2030
68221019	Bijdrage woondeal Dawari 2024	-	2.220.000	-	2.220.000	
68221020	Verhuurderssubsidie 2025	-	682.980	-	682.980	
68222045	Plv. Voorzitter Huurcommissie	17.347	-	13.450	3.897	31-12-2023
68221026	Volkshuisvestingsfonds (VHF) 2024	-	2.949.596	-	2.949.596	
68222068	Bijdrage huurcommissie 2023-2024	119.406	76.500	40.401	155.505	31-12-2024
	TOTAAL FUNCTIE 822	3.386.473	9.298.157	730.426	11.954.205	
69100005	Nader te bepalen BU	-	586.215	-	586.215	
	TOTAAL BIJZONDERE UITKERINGEN	29.678.712	55.760.653	32.109.748	53.329.618	

De verantwoording van de activiteiten die verantwoord zijn vanuit de desbetreffende BU treft u hieronder aan.

FUNCTIE 001 Bestuursorganen

60019007 - Opzetten RIEC CN 2022-2024 \$1.041.791

Het team van het RIEC CN heeft ook in het tweede kwartaal aandacht besteed aan de bewustwording op de BES-eilanden, van zowel partners van het RIEC CN als andere partijen over wat ondermijning is en hoe het onze samenleving aantast, en wat de rol van elke partner is om hiertegen op te treden en weerbaarder te worden. Dit is een continuproces, waaraan gedurende het hele jaar aandacht wordt besteed.

60019021 - Voortzetting programma BOBB \$34.453

De basisopleiding Integriteit is verzorgd en er is gewerkt aan een leidraad voor vertrouwenspersonen.

FUNCTIE 002 Bestuursapparaat

60022019 - Revitalisatie directie Samenleving & Zorg	\$1.407
Er zijn in 2024 diverse activiteiten georganiseerd zoals teambuilding en E Muhe i su logro nan. In verband met de uitvoering van het Werken aan Welvaart en Welzijn (WWW) programma is een beleidsadviseur naar NL gegaan voor het vergaren van informatie omtrent het opzetten van een volkskredietbank/schuldhulpverlening.	
60022020 - Invulling hoofd Burgerzaken	\$35.348
De middelen zullen in 2025 worden ingezet voor de kosten voor een nieuw afdelingshoofd.	
60022030 - Opzet en ontwikkeling rekenkamer OLB	\$10.342
De middelen zijn benut voor het bijwonen van de Governance week.	
60022034 - Versterking Bureau ES en Bureau Gezaghebber	\$4.529
De BU Organisatie Ontwikkeling OLB is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022035 - Bestuurskracht versterken via digitalisering	\$23.288
De BU Organisatie Ontwikkeling OLB is vastgesteld door de ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022038 - Dashboard bestuurlijke planning en dashboard	\$20.000
De BU Organisatie Ontwikkeling OLB is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022041 - Deregulering werving- en selectieproces	\$55.000
De BU Organisatie Ontwikkeling OLB is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022043 - Inhuur TOPtrainees: 1 P&O en 2 S&Z	\$24.057
De BU Organisatie Ontwikkeling OLB is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	

60022048 - Jeugdparticipatie	\$42.604
De middelen zijn ingezet voor programma's op het gebied van versterking van de jeugdparticipatie. De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022050 - Versterking Juridische advisering	\$207.995
De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022051 - Werving NL/ABC	\$64.319
De middelen zijn ingezet voor wervingsactiviteiten in Europees Nederland en de ABC-eilanden. De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022054 - Projectmatig Werken	\$12.238
De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022055 - Deel VerbeterPlan R&O	\$90.882
Headhunting voor een nieuwe trekker van het deelverbeterplan R&O is nog steeds gaande. Gesprekken met potentiële kandidaten zijn gevoerd zonder een positief resultaat. De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022059 - Boven Plankostenscan	\$35.400
De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022060 - Hunt Talenten ABC & ENL	\$87.334
De middelen zijn ingezet voor wervingsactiviteiten in Europees Nederland. De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022061 - Twinning Gemeentes NL & BES	\$81.194
De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	

60022062 - Bestuurlijke Ondersteuning Gezag "TaskForce"	\$109.074
De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
60022072 - Versterking uitvoeringskracht ES	\$215.051
Deze middelen zijn ingezet voor het inhuren van een bedrijf dat coaching trajecten verzorgt.	

FUNCTIE 020 Eigendommen niet voor openbare dienst bestemd

60201011 - Modernisering erfpacht 2023-2024	\$65.280
Om de transparantie voor de klant bij de toewijzing van percelen te verbeteren, is het essentieel om een betrouwbaar systeem te gebruiken. In het eerste en tweede kwartaal zijn meerdere gesprekken gevoerd met de softwareontwikkelaar om de behoeften van de directie duidelijk te maken. Met het oog op de uitgifte van percelen in 2024, is ernaar gestreefd om het systeem uiterlijk in het derde kwartaal in gebruik te nemen. Het project heeft momenteel vertraging opgelopen.	

FUNCTIE 130 Rampenbestrijding

61300010 - Geneeskundige Hulpverlening Rampen & Crisis CN	\$1.677
De middelen zijn ingezet voor nascholing Witte kolom.	

FUNCTIE 210 Wegen straten en pleinen

62100013 - Eenmalig impuls wegen	\$223.587
De reactie op het uitstel verzoek is per d.d. 5 Juni 2024 ontvangen. Deze middelen worden ingezet om de voorbereidingen te bekostigen en de project aanbesteding klaar te maken.	
62100014 - Meerjarig uitvoeringprogramma wegen fase 2	\$51.832
In het tweede kwartaal zijn de lopende projecten hervat. De resterende middelen zullen worden ingezet om wegenprojecten uit te voeren volgens de beschikking. De einddatum van het project is: 31 december 2025	
62100015 - Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen Bonaire '20-'23	\$76.681
Projecten zijn uitgevoerd en afgerond. De einddatum van het project is: 31 december 2025.	
62100018 - Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen 2023-2027	\$470.549
Deze projecten lopen gestaag. Van de 5 lopende percelen zijn er 2 afgerond en opgeleverd. De resterende 3 zouden in het derde kwartaal worden opgeleverd. Het resterende bedrag, dat ongeveer 10% is van het gestorte bedrag, zal worden ingezet als overhead ten behoeve van de voorbereiding van de volgende fase. De middelen hiervoor zullen in het derde kwartaal worden aangevraagd bij het ministerie van I & W.	
72100025 - Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen 2024-2027	\$6.084.588

FUNCTIE 222 Verkeersmaatregelen te water

62220007 - Showcase Hato	\$914.640
Dit project is momenteel gepauzeerd in afwachting van de aanstelling van programmamanagers. Er worden gesprekken gevoerd met zowel interne als externe programmamanagers om bij te dragen aan dit proces.	

FUNCTIE 341 Overige Agrarische Zaken, jacht en Visserij

63410005 - Landbouw ontwikkeling incl slachthuis	\$1.426
Het slachthuis is opgeleverd. Enkele onderhoudspunten moesten worden afgerond.	
63410006 - Greenhouses in de wijken	\$23.397
Op het LVV-terrein is het eerste greenhouse gebouwd. Bij Nos Mes Hofito in Rincon zijn twee greenhouses in aanbouw.	

FUNCTIE 480 Gemeenschappelijke uitgaven van het Onderwijs

64800018 - Bijdrage kinderopvang IKC de Pelikaan	\$2.465.000
64800019 - Bijdrage OCW Onderwijshuisvesting Overheadkosten FP	\$3.293.433
Deze middelen worden volgens het onderwijshuisvestingsplan overgemaakt naar de uitvoeringsorganisatie voor het realiseren van de nieuwbouw van schoolgebouwen in het primair en voortgezet onderwijs.	
64805002 - Huurkosten Het Koraal	\$37.780
Middelen worden in 2025 ingezet voor betaling huurkosten Het Koraal.	

FUNCTIE 510 openbaar Bibliotheekwerk

65100001 - Project Bibliotheek Digitale inclusie	\$1.926
Diverse cursussen voor de bevordering van digitale geletterdheid zijn verzorgd.	
65100009 - BU Doorontwikkeling bibliotheek 2023-2024	\$483.923
De middelen zijn besteed voor de bekostiging van werkzaamheden van de kwartiermaker. De volgende werkzaamheden zijn verricht: het regelen van tijdelijke huisvesting; ontwerp van de bibliotheek; organisatie designweek; het samenstellen van het bouwteam met uitvoeringspartijen; bijwonen van bouw overleggen; opstellen van begrotingen en de planning gereedmaken voor uitvoering. Verder heeft de kwartiermaker de ontvlechting en verzelfstandiging, organogram/ functiehuis/ functieprofielen ontworpen, statuten, directiereglement en reglement RvT opgesteld, informatie bij KvK en jurist opgehaald, mogelijk 1e RvT lid bereid gevonden, planning gemaakt, en een MJ-begroting opgesteld. Voor de doorontwikkeling van de organisatie zijn werving en selectieprocedures ontworpen om te komen tot professionalisering en uitbreiding van de bibliotheek volgens het functiehuis. Daarnaast is het afdelingshoofd geadviseerd bij keuze/prioriteiten/opbouw van het plan van aanpak en planning voor de komende jaren.	
65100011 - BU Tijdelijke huisvesting bibliotheek	\$1.075.269

FUNCTIE 530 Sport**65300008 - Versterking Indebon 2022-2023****\$62**

Vanuit deze BU zijn diverse uitgaven gedaan ter ondersteuning van sport- en recreatieactiviteiten op Bonaire. Zo zijn de dienstreiskosten vergoed voor medewerkers die hebben deelgenomen aan het Interinsulaire Schoolsporttoernooi op Aruba en Curaçao. Daarnaast zijn kosten gemaakt voor de organisatie en uitvoering van het Interinsulaire Schoolsporttoernooi op Bonaire, waaronder uitgaven voor accommodatie, catering, consumpties, muziek, decoratie en transport.

65300011 - Renovatie honk- & softball accommodaties**\$6.481**

Het vervangen van de verroeste conventionele lichtmasten op honkbalveld Julio Angela was een essentiële investering ter waarborging van de veiligheid, speelkwaliteit en duurzaamheid van de sportaccommodatie. De keuze voor nieuwe, weerbestendige masten met energiezuinige verlichting draagt niet alleen bij aan een verhoogde veiligheid, maar ook aan een verbeterde gebruikswaarde van het veld en een verlaging van de operationele kosten. Door tijdige vervanging worden onnodige risico's voorkomen en wordt bijgedragen aan een moderne en goed functionerende sportinfrastructuur.

65300012 - Renovatie Sporthal (Kompleho Deportivo) J.Nicolaas**\$1.184**

De verplaatsing van de oude lichtmasten, de uitvoering van elektrische werkzaamheden ten behoeve van de verlichting op de Beach tennisvelden, en de vervanging van sanitaire voorzieningen bij Stadion Rincon zijn essentiële maatregelen ter verbetering van de sportinfrastructuur. Daarnaast zijn schoonmaakwerkzaamheden rondom de sporthal uitgevoerd om de hygiëne en algemene uitstraling van de faciliteit te waarborgen.

65300013 - Realisatie Publiek Zwembad Bonaire**\$7.181.840**

Middelen zijn besteed voor het aanschaffen van inflatable tubes, starting blocks, zwemlijnen, turnboards en connectors voor het drijvende zwembad, reguliere en maandelijks schoonmaak van de floating pier.

65300016 - Naschoolse sport-en beweegaanbod Indebon**\$2.664**

Het faciliteren van entertainment tijdens sportactiviteiten en de aanschaf van trofeeën en plaquettes ten behoeve van de Interinsulaire Schoolsport dragen bij aan de bevordering van sportparticipatie en erkenning van sportprestaties.

65300018 - Wegwerken achterstanden speeltuinen**\$1.162**

Er zijn diverse schoonmaak-, onderhouds-, schilder- en bouwwerkzaamheden uitgevoerd bij verschillende sportfaciliteiten en speeltuinen, inclusief de nieuwe Beach courts bij Rudy Boezem. Daarnaast zijn meerdere verlichtingsinstallaties vervangen ter verbetering van de infrastructuur.

65300019 - Naschoolse activiteiten aanbod Indebon 2024

\$21.571

In het kader van sportontwikkeling en faciliteitenbeheer zijn diverse investeringen en betalingen verricht. Zo zijn uniformen aangeschaft voor deelname aan de Consude Spelen en zijn radioslots gefinancierd ter promotie van sportactiviteiten. Daarnaast zijn het internationale beachvolleybaltoernooi en de Kareda di Suit georganiseerd, evenals de Sports Federation Meeting.

FUNCTIE 540 Kunst**65400005 - Ondersteuning Cultuurorganisaties Bonaire**

\$5.428

In het 2e kwartaal is het "Arte di Palabra" festival uigeorganiseerd en is de deelname aan de ABC Arte di Palabra bekostigd. Een aanvullende subsidie van USD 7.040 is ook toegekend ter bekostiging van de afronding en het introduceren van de documentaire "Projecto Simadan 2.0 en Simadan Shon Cain.

65400008 - Cultuurcoaches 2023-2025

\$369.346

Werving vond plaats in het tweede kwartaal. Per 1 august 2024 is er een cultuurcoach begonnen. Een tweede heeft afgezegd waardoor de werving en selectie opnieuw is gestart.

FUNCTIE 600 Algemeen Beheer Soc Voorzieningen en maatschappelijk dienstverlening**66000044 - De Integrale Wijkontwikkeling 2022**

\$39.300

De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.

66001023 - Loonkostensubsidie BBL

\$197.858

Vanaf januari tot en met december 2024 zijn de loonkosten betaald voor de medewerker die aan dit project werkte. In totaal hebben 10 bedrijven gebruikgemaakt van de subsidie. Samen hebben zij 19 studenten ondersteund die werken en leren combineren. Tot een jaar geleden ontvingen bedrijven de subsidie achteraf. Dit gebeurde op basis van een overeenkomst en conform het beleid. Daarnaast hebben 3 nieuwe bedrijven zich aangemeld.

66001027 - Bijdrage Huurlasten in de particuliere sector

\$776

Uitkeren van huurbijdrage aan particuliere huurders en het betalen van personeel, externe adviseurs en operationele kosten.

66001029 - Implementatie MDT(Maatschappelijke DienstTijd)

\$208.241

Vorbereidingen werden getroffen voor de start van de nieuwe MDT-projecten. Twee vacatures zijn uitgezet (projectcoördinator en een uitvoerende projectmedewerker) om dit programma te dragen. Stichtingen die voldeden aan de MDT-eisen hebben subsidies ontvangen.

66001032 - Energielasten Bonaire	\$440.028
De koopkracht van de meest kwetsbare huishoudens van Bonaire is in 2024 opnieuw ondersteund door middel van de inzet van de energietoeslag. Een paar honderd huishoudens kregen de toeslag voor het eerst toegekend. Ook zijn er aanpassingen gedaan aan de regeling energietoeslag die in 2025 ingaat. Dit zal ervoor zorgen dat de regeling op een professionelere en effectiever manier uitgevoerd kan worden. Tevens is in 2024 geïnvesteerd in het aanschaffen van ICT-hulpmiddelen om meer wijkgericht te kunnen werken bij de uitvoering van de toeslag.	
66001033 - Sociale Agenda “Kansen voor Allen”	\$6.582
Middelen zijn besteed voor het inhuren van een bedrijf voor de uitvoering van het pilotproject ‘gespecialiseerde cliënten begeleiding’. Een totaal van 12 mensen (6 coaches, 2 personen uit het expertteam, 1 projectleider en 2 coördinator en 1 toegepaste psycholoog) werden betaald voor de begeleiding van 38 Licht Verstandelijke Beperkte personen (LVBers), waaronder doven om ze te ondersteunen in hun dagelijkse activiteiten en om hun sociale vaardigheden te vergroten en ze zelfredzamer te maken zodat ze beter in de maatschappij kunnen functioneren.	
66001035 - Aanpak energiearmoede Bonaire	\$320.580
In 2024 is een start gemaakt met de aanpak energiearmoede. Daarbij is ingezet op de preventieve aanpak. Daartoe is er een informatiemarkt georganiseerd waar inwoners meer konden leren over mogelijkheden voor het besparen van energie. Ook is er een projectleider Energiearmoede aangetrokken die aan de slag gaat met de meerjaren aanpak voor energiearmoede.	
66001036 - Ondersteuning armoedebeloid 2023-2024	\$610
In oktober 2024 is in samenwerking met de grootste branchevereniging voor schuldhulp en financiële dienstverlening een nulmeting uitgevoerd door het voeren van gesprekken met schuldeisers en dossier analyse van cliënten bij de uitvoerende organisatie op sociaal domein. Naar aanleiding van de bevindingen van de nulmeting zijn er richtlijnen op sociale data bepaald onder andere op Sociale incasso. In het laatste kwartaal werd de bewustwording campagne, onder de verschillende voortgezet en geïntensiveerd. Een van de doelstellingen van het plan van aanpak is de professionalisering van schuldhulpverlening. Om dit te bereiken, hebben de consulenten van de schuldhulpverlening van de uitvoerende organisatie op het sociaal domein, cursussen in ENL gevolgd en werkbezoeken bij gemeentes in ENL verricht. Er zijn 4 huizen van minder bedeelde mindervalide aangepast/verbeterd in 2024. Verder is er een bedrijf ingehuurd om de opnames en bouwkosten te berekenen van de woningen die aangepast/verbeterd moesten worden in 2024. Er is een bedrijf ingehuurd voor het organiseren van twee working sessies in verband met het WWW programma 2024.	
66001037 - Project groenten en fruit voedselbank 2023-2024	\$63.727
Het project wordt geëvalueerd waarbij de nodige bijsturing zal plaats vinden.	
66001038 - Ondersteuning Centraal Dialoog 2023-2024	\$31.828
Er is een 2de onderzoek gegund aan een extern bureau om in kaart te brengen op welke wijze de verdien capaciteit van Bonaire op een realistische en haalbare wijze kan worden vergroot. De doelstelling is voornamelijk gericht op investeringen. Onderzoek naar de verdien capaciteit van Bonaire is in Q3 afgerond. De rest middelen zullen in Q1 2025 besteed worden aan een vervolgonderzoek.	

66001039 - Verlenging pilot BPV 2023	\$3.628
Uitkeren van huurbijdrage aan particuliere huurders en het betalen van personeel, externe adviseurs en operationele kosten.	
66001041 - Verlenging pilot BPV 2024	\$285.564
Uitkeren van huurbijdrage aan particuliere huurders en het betalen van personeel, externe adviseurs en operationele kosten. Dit is een project dat sinds 2022 in uitvoering is. Mensen die een huurprijs hebben die voldoet aan de liberalisatiegrens en gestelde inkomensgrens krijgen een bijdrage voor de huurlasten conform de huurinkomenstabel. Er zijn in totaal 489 personen geholpen die een particulier huis huren.	
66001045 - Verlenging pilot BPV 2025	\$261.050
Bedrag zal ingezet worden in 2025.	

FUNCTIE 611 Werkgelegenheid

66110022 - Krachten bundelen	\$63.766
Het reeds gestarte traject loopt vanwege uitval van de deelnemers toch door. Dit geeft personen die eerder het traject hebben gevolgd de kans om dit alsnog met succes af te ronden. Dit betreft voornamelijk werkzoekenden die nog steeds werkloos zijn. Het gaat hier om 4 deelnemers. Na het gesprek met de uitvoerder kan beter bepaald worden hoe het project zich verder zal ontwikkelen.	
66110023 - Job programs	\$22.974
Het Job programma Schoonmaak dat gepland stond voor het tweede kwartaal is helaas niet gestart. Een onderzoek wordt gedaan om erachter te komen wat werkzoekende nodig zullen hebben om beter op de arbeidsmarkt geplaatst te kunnen worden. Hiermee kan gericht vanuit de aanbodkant bepaald worden welke job programma's georganiseerd moeten worden.	
66110025 - Krachten bundelen 2	\$75.330
Het reeds gestarte traject loopt vanwege uitval van de deelnemers toch door. Dit geeft personen die eerder het traject hebben gevolgd de kans om dit alsnog met succes af te ronden. Dit betreft voornamelijk werkzoekenden die nog steeds werkloos zijn. Het gaat hier om 4 deelnemers. Na het gesprek met de uitvoerder kan beter bepaald worden hoe het project zich verder zal ontwikkelen.	
66110026 - Job programs 2	\$74.317
Het Job programma Schoonmaak dat gepland stond voor het tweede kwartaal is helaas niet gestart. Een onderzoek wordt gedaan om erachter te komen wat werkzoekende nodig zullen hebben om beter op de arbeidsmarkt geplaatst te kunnen worden. Hiermee kan gericht vanuit de aanbodkant gezamenlijk bepaald worden welke job programma's georganiseerd moeten worden.	
66110028 - Bonaire Mobile Carwash 2023-2024	\$38.221
Een deel van het bedrag is gebruikt voor extra ondersteuning. Het doel was om de geplaatste werkzoekenden te begeleiden naar uitstroom en de werkgever te ondersteunen. In totaal hebben 10 werkzoekenden deelgenomen. Tussen de ondersteuner en de werkgever is een samenwerking beëindigd vanwege een gebrek aan vertrouwen in de werkgever. Er wordt gezocht naar een oplossing om de continuïteit van het project te waarborgen.	

66110029 - Forma Brug naar werk 2023-2024	\$257.058
In 2024 is het project besproken en georganiseerd. De uitvoering start in 2025. Per kwartaal nemen 8 deelnemers deel, wat betekent dat in een jaar 32 personen basiskennis ontvangen om het vinden van een passende baan makkelijker te maken. De subsidie is op verzoek verlengd.	
66110030 - Loonkostensubsidie WMEB 2023-2024	\$562.957
Op verzoek is de subsidie verlengd. In totaal hebben 25 bedrijven, 30 werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk geholpen met begeleiding. Daarnaast is een interne deskundigheidscursus gehouden over de doelgroep van dit project.	
66110031 - Jobprograms 2023-2024	\$53.021
Dit project is niet uitgevoerd. Door een forse onderbezetting was uitvoering niet mogelijk. De subsidie is op aanvraag verlengd. De uitvoering start in het eerste kwartaal van 2025.	

EUNCTIE 630 Sociaal cultureel werk en jeugd- en jongerenwerk

66300036 - Inter (eilandelijke) opvang slachtoffers	\$5.401
Middelen zijn gebruikt voor de maandelijkse betaling gratis telefoonnummer Advies- en meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.	
66300040 - Youth Policy Programme - EU	\$3.762.353
In het 2de kwartaal heeft de opdrachtverstrekking aan een stichting voor de aanbestedingsprocedure en de bouwbegeleiding van de bouw van drie gymzalen in het kader van de 11de EDF plaatsgevonden.	
66300043 - Werkplan HGKM 2021-2024	\$86.460
De financiële bijdrage voor de vrouwenopvang wordt per kwartaal overgemaakt aan de stichting.	
66300045 - Tijdelijke impuls schoolmaaltijden	\$112.891
Medio 2025 is betrokkenheid van PG/GGD Bonaire bij dit programma gestart, ministeries van OCW en VWS zijn betrokken in opgaveteam. Pilotproject is in november uitgevoerd op 2 scholen inclusief evaluatie. Daarnaast is gewerkt aan project aanpak, strategie, groeimodel korte en langere termijn. Resterende middelen zijn beschikbaar gemaakt voor 2025.	
66300046 - Sociale Kantrajecten Jongeren 2023	\$489.781
De middelen zijn van 2023 en dienen afgerekend te worden met het ministerie.	
66300047 - Schoolmaaltijden Bonaire 2023	\$255.438
Medio 2025 is betrokkenheid van PG/GGD Bonaire bij dit programma gestart, ministeries van OCW en VWS zijn betrokken in opgaveteam. Pilot project uitdelen van gezonde snacks gedurende twee weken in november is uitgevoerd bij school in Rincon en bij een tweetal samenwerkende scholen in Kralendijk, inclusief evaluatie. Daarnaast is gewerkt aan project aanpak, strategie, groeimodel korte en langere termijn.	
66300049 - Sociale Kantrajecten Jongeren 2024	\$108.548

FUNCTIE 640 Bejaardenzorg

66400006 - Programmamanager Ouderenbeleid	\$37.500
--	----------

De middelen worden ingezet voor betaling van de programma manager ouderenbeleid.

FUNCTIE 650 kinderopvang

66500012 - BES(t)4Kids- programmaplan	\$1.400.621
--	-------------

66500014 - BES(t)4Kids 2022	\$958
------------------------------------	-------

Middelen zijn besteed aan salarissen van team Best4kids. Deze BU zal middels de jaarrekening 2024 ter vaststelling worden aangeboden aan het desbetreffend ministerie.

66500015 - BES(t)4Kids 2023	\$184.799
------------------------------------	-----------

Drie opvangorganisaties doen mee aan het Pilot Project Zorgkinderen. Voor het begeleiden van 21 lerende eigenaren van een kinderopvang worden negen vliegende leermeesters ingezet omdat er binnen de organisaties zelf geen praktijkbegeleiders beschikbaar zijn. Dit traject heeft als doel dat alle pedagogische medewerkers over een mbo-diploma niveau 3 beschikken om zelfstandig op een groep te kunnen staan. Er is geïnventariseerd wat de wensen en behoeften van de werkgevers en werknemers met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden in de kinderopvangsector zijn en ook zijn de noodzakelijke randvoorwaarden voor het realiseren van de aanbevelingen uit het veld in kaart gebracht. Er is een dienstreis georganiseerd voor drie deelnemers van Bonaire om deel te nemen aan een werkbijeenkomst in verband met afspraken met de drie twinning partners in Nederland. Een externe kracht is ingezet specifiek gericht op advisering van de projectleider BES(t) 4 Kids ten aanzien van ingekomen stukken, met name de onderdelen wetgevingsconsultatie en ondersteuning bij onderzoeken, het ontwikkelen en uitvoeren van een programma voor voor- en vroegschoolse educatie. Tevens ter ondersteuning bij het kiezen van een observatie- en registratiesysteem dat zorgt voor een warme overdracht van de kinderopvang naar het primaire onderwijs.

66500016 - BES(t)4Kids 2024	\$928.995
------------------------------------	-----------

Het voortzetten van de werkzaamheden van "Twinning" met als doel dat kinderopvangorganisaties uit Europees Nederland kennis en ervaringen kunnen uitwisselen met organisaties op Bonaire (en omgekeerd) om op die manier de kwaliteit van de kinderopvang te verhogen. Een aantal van 69 kinderopvanglocaties doen mee aan de regeling om aanvullende vergoeding te krijgen, hiermee worden organisaties op korte termijn, gelet op de financiële noodsituaties van de organisaties geholpen in afwachting van beslissingen die in de Tweede Kamer genomen moeten worden. Subsidie wordt gegeven aan de organisatie voor sociale hulpverlening Bonaire met als doel om de kosten van de uitvoering in 2024 te dekken. Hierin zijn de kosten van de pedagogische coaches meegenomen (er wordt uitgegaan van 6 coaches) en inzet van het personeel team KvK. De middelen worden daarnaast ingezet voor verdere ontwikkeling van het VVE programma, deskundigheidsbevordering waaronder opleiding IMH (infant mental health), dienstreis & teambuilding voor het team en aanschaf van pedagogisch materiaal.

66500017 - Opstart ondersteuningstructuur BES(t)4kids	\$1.292.000
--	-------------

De middelen worden in 2025 ingezet.

FUNCTIE 700 Algemeen beheer Volksgezondheid

67000005 - Publieke gezondheidszorg	\$52.985
In 2024 is gewerkt aan het volgende:	
67000012 - Covidkosten 2023	\$54.682
· Resterende Covid middelen 2023 zijn in 2024 gebruikt voor de uitloop van covid campagne 2023, voor inhaalprikken en nakomende facturen (inzet personeel, inzet van materialen en locatiehuur. inzet specifieke expertise epidemiologie, medische supervisie, en externe projectleider.	
67000014 - Projectleider Schoolmaaltijden	\$47.835
Projectleiders kosten zijn vanuit regulier budget GGD uitgegeven. Resterende middelen vanuit deze post worden toegevoegd aan de te besteden middelen in 2025 voor grootschaligere uitrol van project gezonde schoolmaaltijden.	
67000015 - Covidkosten 2024	\$163.166
Uitvoering van covid campagne 2024; integrale vaccinatieronde voor zowel covid als griep, in samenwerking met de huisartsen uitgevoerd.	
67000016 - Schoolmaaltijden	\$756.000
Bedrag is onlangs ontvangen en zal ingezet worden in 2025	

FUNCTIE 722 Riolering en waterzuivering

67220005 - Riolering en Watervoorziening	\$32.063
Er moeten nog 2 reparaties (Hato en Playa pabou)uitgevoerd worden waarna deze BU uitgeput zal zijn. De werkzaamheden stonden gepland voor het 2de kwartaal en zijn door omstandigheden doorgeschoven.	

FUNCTIE 723 Milieu en natuurbeheer

67230017 - Opruimactie zwerfasbest	\$14.130
In het 1ste kwartaal zijn er geen opruimacties uitgevoerd op hotspots. De opslag van asbest bij Selibon was tijdelijk afgesloten in het 1ste kwartaal in verband met schoonmaakwerkzaamheden. Offertes werden opgevraagd in het 2de kwartaal en de sanering werd in opdracht gegeven voor uitvoering.	
67230018 - Aanpak Plastics	\$19.298
In het 1ste kwartaal zijn er geen werkzaamheden uitgevoerd. De nieuwe fase van dit project moet nog worden gestart, waarbij nieuwe producten aan het verbod worden toegevoegd. En ook het opzetten van een informatiecampaagne. Door omstandigheden zijn de werkzaamheden doorgeschoven.	
67230020 - Gecombineerde Milieuprojecten	\$256.126
In het 1ste kwartaal zijn er geen werkzaamheden uitgevoerd. Er is gesproken over een herverdeling van het budget voor de bedrijfseenheid (BU). Deze herverdeling en de verlenging van de bestedingstermijn is nog niet definitief. De brief hierover moet worden opgesteld en uitgestuurd. Door omstandigheden zijn de geplande werkzaamheden doorgeschoven.	
67230021 - Visie Afvalwater	\$18.597

67230022 - Project Watercircles	\$183.086
In het tweede kwartaal hebben gesprekken plaatsgevonden met de eigenaren van een tweetal pilot-locaties. Ook is er gewerkt aan de contractvorming en de samenwerkingsovereenkomst met WEB. Vanuit dit budget wordt op dit moment invulling gegeven aan het project.	
67230023 - Project Watercircles	\$23.546
67230024 - Reorganisatie LVV	\$693
Deze gelden zijn bestemd voor het opzetten van de afdeling visserij. Begin 2023 is er een projectleider visserij aangesteld. Deze heeft ondertussen haar ontslag genomen. Per 1 januari 2024, is de Data Monitoring Officer (DMO) aangesteld. De DMO heeft de vis die door de vissers wordt gevangen in kaart gebracht, met als doel de visstanden te bepalen en tot een breed gedragen visserijbeleid te komen. Dit project is momenteel gaande/lopend en het salaris van de DMO wordt bekostigd uit deze middelen.	
67230025 - Natuurherstel Bonaire	\$63.000
67230026 - Natuurherstel Bonaire	\$167.000
67230027 - Afvalbeheer op maat 2021	\$1.440.678
In het 1ste kwartaal zijn er geen werkzaamheden uitgevoerd. In afwachting van de herijking van het programma en de verantwoording van de bestede gelden door Selibon N.V. Afstemming met Financien over de stand van zaken ten aanzien van de verantwoording en taken/verantwoordelijkheden stond gepland voor het 2de kwartaal. Dit traject staat nu stil in afwachting op de afronding van de jaarrekeningen van Selibon.	
67230030 - Afvalbeheer op maat 2022	\$372.171
In het 1ste kwartaal zijn er geen werkzaamheden uitgevoerd, in afwachting van de herijking van het programma en de verantwoording van de bestede gelden door Selibon N.V. Afstemming met Financien over stand van zaken betreffende verantwoording en taken/verantwoordelijkheden in Q2. Staat stil, wachtend op afronding jaarrekeningen Selibon.	
67230045 - Secretaris klimaattafel	\$60.759
De nodige voorbereidingen c.q. offerteaanvragen zijn uitgevoerd voor het inrichten van het secretariaat van de Klimaattafel.	
67230057 - Klimaattafel	\$256.628

FUNCTIE 822 Overige volkshuisvesting

68221011 - Woningbouwprojecten 2023-2024	\$203.980
De beschikking van de BU Flexpool is laat in het jaar 2023 ontvangen. De middelen zijn toegekend voor de jaren 2023 en 2024.	

68221012 - Opstellen woon/zorg visie 2023-2024	\$69.360
De beschikking van de BU Flexpool is laat in het jaar 2023 ontvangen. De middelen zijn toegekend voor de jaren 2023 en 2024.	
68221013 - Herstructureringsprojecten 2023-2024	\$69.360
De middelen uit de BU Flexpool zijn laat in 2023 toegekend en ontvangen en zijn bestemd voor de jaren 2023 en 2024.	
68221014 - Verhuurderssubsidie 2024	\$2.300.000
De tweede tranche van de verhuurderssubsidie is ontvangen en zal overgemaakt naar de uitvoeringsorganisatie.	
68221015 - Aanloopkosten woondeal 2023-2025	\$239.526
De middelen zijn aangewend voor de inhuur van expertise voor de realisatie van de woondeal.	
68221016 - Bijdrage woondeal Dawari 2023-2030	\$3.060.000
De BU heeft nog een looptijd tot 31 december 2030. De middelen worden doorgeschoven naar het begrotingsjaar 2025.	
68221019 - Bijdrage woondeal Dawari 2024	\$2.220.000
68221020 - Verhuurderssubsidie 2025	\$682.980
Middelen zijn eind 2024 ontvangen en zullen in 2025 betaald worden aan de uitvoeringsorganisatie.	
68221026 - Volkshuisvestingfonds (VHF) 2024	\$2.949.596
Dit project heeft een doorlooptijd tot 2028 en middelen zullen ingezet worden voor o.a. woningverbeteringen en ingrepen in openbare ruimten.	
68222045 - Plv. Voorzitter Huurcommissie	\$3.897
De BU Bestuurlijke werkafspraken is vastgesteld door het ministerie en de restmiddelen zijn teruggevorderd. De middelen zijn vervolgens weer door het ministerie als BU toegekend ter uitvoering van de financiële paragraaf van het Bestuursakkoord 2024-2027.	
68222068 - Bijdrage huurcommissie 2023-2024	\$155.505
De middelen zijn ingezet voor ICT-ondersteuning aan de huurcommissie. Ook is de vergoeding voor deelname aan zittingen en vergaderingen door een lid van de huurcommissie uitbetaald.	

6 BIJLAGEN

1. Personeel

Gbr	Omschrijving Grootboeknummer	Rekening 2023	Begr.2024 na wijziging	Rekening 2024	BU	FTE's
001 Bestuursorgaan						
60011000	Eilandsraad en raadscommissies	115	106	128		11,0
60012500	Gezaghebber	201	276	270		3,0
60012501	Uitkering Gezagdragers	551	430	-		1,0
60013000	Gedeputeerden	121	-	-		-
60013002	Gedeputeerde A	105	144	154		2,0
60013003	Gedeputeerde B	121	169	169		1,0
60013004	Gedeputeerde C	118	143	144		1,0
60013000	Gedeputeerden	121	-	-		-
60016000	Bureau Griffier	304	617	597		8,0
60017000	Rekenkamer BES	33	-	38		3,0
60019007	Opzetten RIEC CN 2022-2024	75	-	250	BU	3,0
002 Bestuursapparaat						
60021001	Financien	1.259	1.417	1.416		26,0
60021002	Facilitaire Zaken	1.065	1.429	1.388		34,0
60021003	Communicatie	331	606	476		10,0
60021004	Post en Archief	706	870	858		18,0
60021005	Juridische en Algemene Zaken	814	1.115	1.037		12,0
60021006	Personeel en Organisatie	898	1.167	1.160		16,0
60021007	Informatie Communicatie Technologie	430	598	512		11,0
60021009	Bureau eilandsecretaris	583	695	612		6,0
60021010	Afdeling Deelnemingen	130	209	131		1,0
60021013	Kabinet Gezaghebber	582	689	613		7,0
60021014	Bureau Gedeputeerden	110	34	19		4,0
60021016	Directie en Staf Bedrijfsvoering en Ondersteuning	337	530	452		20,0
60021017	Directie en Staf Ruimte en Ontwikkeling	584	773	740		13,0
60021018	Beleid en projecten Ruimte en Ontwikkeling	1.376	1.738	1.611		19,0
60021019	Directie en Staf Samenleving en Zorg	515	828	772		11,0
60021020	Beleid en projecten Samenleving en Zorg	268	369	363		4,0
60021021	Directie en Staf Toezicht en Handhaving	322	413	357		6,0
60021022	Beleid en Advies Toezicht en Handhaving	127	169	164		2,0
60021023	TOP - Traineeship programma	270	87	87		5,0
60021024	Onderstand bij wijze van pensioen	1.366	2.374	1.454		
60021028	Frictie - en risico kosten 2018- 2019	51	-	-		-
60021030	Bureau Gedeputeerde A	186	330	317		5,0
60021031	Bureau Gedeputeerde B	224	333	421		6,0
60021032	Bureau Gedeputeerde C	294	344	373		9,0
60021038	Bestuurlijke samenwerking/raadsprogramma	-	-	3		2,0
60022023	Mobiliteit medewerkers ambtelijk apparaat	-	-	11	BU	-
60022040	Opstellen & uitvoeren mobiliteitplan en loopbaan	258	-	-	BU	2,0
60022050	Versterking Juridische advisering	118	-	106	BU	1,0
60022055	Deel VerbeterPlan R&O	16	-	-	BU	1,0
60022056	Mobiliteit	64	-	152	BU	2,0
60022064	Versterking ambtelijk apparaat	54	-	-		-
003 Burgerzaken						
60030001	Burgerzaken	658	793	725		14,0
020 Eigend. niet voor de openb. dienst bestemd						
60201010	Realisatie-Unit Grondzaken	555	805	819		14,0
60201015	Realisatie-Unit Vergunningen	421	455	527		7,0
140 Overige beschermende maatregelen						
61401000	Handhavingsprojecten en Taskforces	518	739	736		14,0

Gbr	Omschrijving Grootboeknummer	Rekening 2023	Begr.2024 na wijziging	Rekening 2024	BU	FTE's
210 Wegen, straten en pleinen						
62100018	Meerjarig Uitvoeringsprogramma wegen 2023-2027	30	-	7	BU	1,0
62101000	Beheer Openbare Werken-Onderhoud Openbare Werken	222	358	350		12,0
211 Verkeersmaatregelen te land						
62111000	Bureau Rijbewijzen	139	188	57		3,0
222 Verkeersmaatregelen te water						
62220001	Haven- en loodswezen algemeen beheer	876	770	791		13,0
300 Economische Zaken						
63000005	Handhaving Ruimte en Ontwikkeling	720	875	834		15,0
341 Overige agrarische zaken, jacht en visserij						
63411000	Beheer Openbare Werken-Uitvoering LVV	275	542	303		9,0
400 Algemeen beheer Onderwijs						
64001000	Educatie en Welzijn	466	708	662		10,0
510 Openbaar bibliotheekwerk						
65100000	Bibliotheken en leeszalen	184	314	303		5,0
65100006	Bibliotheek Bonaire BU	61	-	128	BU	5,0
65100010	Impulsregeling Masterplan 2024	-	-	14		-
530 Sport						
65300001	Instituto di Deporte Boneriano (Indebon)	727	830	798		13,0
65300008	Versterking Indebon 2022-2023	89	220	228	BU	3,0
540 Kunst						
65400001	Servicio di Kultura, Arte I Literatura (SKAL)	293	352	340		6,0
65400008	Cultuurcoaches 2023-2025	-	-	30	BU	2,0
600 Alg. beheer soc. voorz. en maatsch. dienstverl						
66000044	De Integrale Wijkontwikkeling 2022	15	-	33	BU	1,0
66001010	MOA	341	435	316		5,0
66001029	Implementatie MDT(Maatschappelijke DienstTijd)	50	90	-	BU	-
66001031	Bijdrage huurlasten particulier 2 (pilot VHS)	57	-	-	BU	1,0
66001032	Energielasten Bonaire	-	115	96	BU	3,0
66001041	Verlenging pilot BVP 2024	-	328	170	BU	4,0
66001042	Tegemoetkoming energielasten	-	-	32		1,0
650 Kinderopvang						
66500014	BES(t)4Kids 2022	265	-	64	BU	5,0
66500016	BES(t)4Kids 2024	-	222	265	BU	-
66501000	Voorzieningen kinderopvang	3	2	2		-
700 Algemeen beheer volksgezondheid						
67000005	Publieke Gezondheid (BU)	298	434	666	BU	10,0
67000012	Covid kosten 2023	-	-	13	BU	2,0
67000015	COVID-19 vaccinatie campagne 2024	-	-	25	BU	-
67001000	Publieke Gezondheidszorg	919	929	935		16,0
720 Slachthuizen						
67200000	Slachthuizen	255	334	248		5,0
723 Milieubeheer						
67230024	Reorganisatie LVV	105	-	90	BU	2,0
67231001	Commissie Natuurbeheer Bonaire	14	-	-		-
67230031	Projectleider natuurherstel 2023-2024	-	-	67		1,0
725 Overige openbare hygiene						
67250005	Handhaving Zorg en Samenleving	290	286	288		5,0
822 Overige volkshuisvesting						
68220011	Huurcommissie	91	90	101		1,0
922 Algemene Inkomsten en uitgaven						
69220007	Onderstand bij wijze van pensioen		6	7		2,0
69220017	Reservering Vakantie-uitkeringen	117	-	158		-
TOTAAL		24.257	30.222	28.584		497,0

Toelichting op staat van personeel

De werkelijke begroting voor 2024 ligt aanzienlijk hoger dan die van 2023. Dit is met name het gevolg van twee factoren: enerzijds de wijzigingen in de cao, en anderzijds de formatie-uitbreidingen binnen diverse diensten. Ook de personeelskosten in 2024 hoger zijn uitgevallen. Dit komt onder meer doordat de eerder beschikbare stelposten al vroeg in het jaar zijn uitgeput. Hierdoor zijn kostenposten zoals gratificaties en vergelijkbare vergoedingen direct op de reguliere personeelskosten geboekt.

2. Overzicht staat van activa

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerderingen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
Functie 001 Bestuursorganen				173.889	135.126	27.144	38.858	243.013	
2014	120	Gezag: Duurzame bedrijfsmiddelen ambtswoning	10	3.647			3.649	-1	
2015	120	Gezag: Meubilair	10	7.329			3.665	3.664	
2022	140	Audiovisueel apparatuur	5	152.531			30.506	122.025	
2023	120	Kerstversiering Passangrahan	10	10.381			1.038	9.343	
2024	120	VR Brillen	10		6.005	6.004		1	
2024	120	VR Brillen	10		21.141	21.140		1	
2024	110	Renovatie ambtswoning	25		107.980			107.980	
Functie 002 Bestuursapparaat				5.075.565	2.651.172	-	611.742	7.114.995	392.703
1994	100	Terrein	-	63.520			-	63.520	
1999	100	Aankoop Klein Bonaire	-	564.628			-	564.628	
2006	100	Terrein	-	139.665			-	139.665	
2014	100	Nikiboko	-	165.000			-	165.000	
2022	100	Diverse erfpachtgronden	-	182.299			-	182.299	
2017	120	Telefooncentrale	5	-				-	
2022	140	2x Schredder	5	9.440			2.360	7.080	-
2022	120	Meubilar 2022	10	17.914			1.990	15.923	1.990
2018	130	KIA Pikanto	5	-				-	
2021	130	Vervoermiddelen 2020	10	329.676			47.097	282.579	47.097
2021	130	Vervoermiddelen 2021	10	20.800			2.600	18.200	2.600
2024	130	Vervoermiddelen 2024	10		101.390			101.390	
2021	140	Diverse aanschaffingen laptops communicatie 2021	5	9.931			3.310	6.621	3.310
2018	140	Diverse aanschaffingen automatisering 2018	5	-				-	
2019	140	Diverse aanschaffingen automatisering 2019	5	38.695			38.695	-0	-
2020	140	Diverse aanschaffingen automatisering 2020	5	64.287			32.144	32.144	-
2021	140	ICT investeringen 2019	5	3.535			3.534	0	3.534
2021	140	ICT investeringen 2020	5	59.762			29.881	29.881	29.881
2021	140	ICT investeringen 2021	5	133.471			44.490	88.980	44.490
2021	140	Diverse aanschaffingen automatisering	5	420.000			140.000	280.000	140.000
2021	140	Diverse aanschaffingen automatisering	5	94.124			31.375	62.750	31.375
2022	140	Aanschaffen laptops&randapparturen - flex plek	5	53.171			13.293	39.878	
2022	140	Diverse aanschaffingen automatisering	5	126.274			31.569	94.706	31.569
2022	140	Laptop en tassen	5	61.585			15.396	46.189	15.396
2022	140	Digitalisering voor efficiënte dienstverlening	5	80.283			20.071	60.212	20.071
2023	120	Aanschaffen laptops/randapparturen - flex plek 2023	5	175.000			35.000	140.000	
2023	120	Aanschaf ICT middelen	5	141.877			28.375	113.501	
2023	120	Aanschaf Fortinet accesspoints/afronden wifi	5	30.000			6.000	24.000	
2023	120	Aanschaf telefoons 2023	5	46.432			9.286	37.146	
2024	120	Aanschaf telefoons 2024	5	-	46.036			46.036	
2024	140	Aanschaf telefoons 2024	5	-	73.123			73.123	
2023	140	Aanschaf computernetwerkbeveiligingssysteem	5	68.000			13.600	54.400	
2023	120	Meubilair en dergelijke(n)	10	150.750			15.075	135.675	
2023	140	Beeldbank afd. Communicatie	5	61.200			12.240	48.960	12.240
2023	120	Alarmsysteem R&O	5	15.148			3.030	12.118	3.030
2023	100	Te amo Beach		1				1	
2023	120	Alarmsysteem BC- Negenstraatjes	5	30.600			6.120	24.480	6.120
2022	140	Opzetten en inrichting klantcontact centrum OLB	5	74.200				74.200	
2024	110			-	217.167			217.167	
2024	120	Opzetten en inrichting klantcontact centrum OLB		-	49.342			49.342	
2023	120	Renovatie pand tot KSC	25	642.405				642.405	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerderingen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2022	140	Implementatie E-governance	5	419.273	19.022			438.295	
2021	140	ICT aanschaffingen BU		1				1	
2021	140	Bureau Deelnemingen BU (laptops)		1				1	
2021	140	Kabinet BU		1				1	
2022	110	Investering huurpand directie B&O	20	70.482			1.362	69.120	
2024	110	Investering huurpand ABVO-gebouw	10					-	
2024	110	Investering huurpand ABVO-gebouw	10		4.113			4.113	
2024	110	Investering huurpand ABVO-gebouw	10		50.922			50.922	
2024	110	Gebouw Rincon	10		76.700			76.700	
2022	120	Revitalisatie S&Z alarminstallatie (BU)		1				1	
2022	140	Digitalisering aanschaf implementatie JOIN (BU)		1				1	
2022	120	Opzet en inrichting KCS (BU)		1				1	
2022	140	Applicatie Aksezo (BU)		1				1	
2022	140	Aanschaf/installatie Key2 Data Distributie (BU)		1				1	
2023	140	Digitale archiefbewaarplaats	5	52.880	40.079			92.959	
2023	140	Digitalisering	5	307.284	84.401			391.685	
2023	110	Centraal overheidsgebouw	40	32.720				32.720	
2023	110	Voorbereidingskrediet renovatie Passangrahan	5	74.000			14.800	59.200	
2024	140	Aanschaf Azure Landing Zone	5		48.230			48.230	
2024	140	Readspeaker	5		74.922			74.922	
2024	140	Inrichten Business Continuity/disaster recovery	5		41.124			41.124	
2024	140	Aanpassing PIVA/basisregistratie/business intel.	5		398.692			398.692	
2024	140	Diverse aanschaffingen automatisering 2024	5		438.931			438.931	
2024	140	Software bouwvergunningen	5		92.807			92.807	
2024	140	Digitalisering aanschaf implementatie JOIN	5					-	
2024	140	Automatisering theorie-examen	5		12.986			12.986	
2024	140	Laptops 2024	5					-	
2024	140	Laptops 2024	5		43.173			43.173	
2024	140	Laptops 2024	5		56.290			56.290	
2024	140	6 Scanners 2024	5					-	
2024	140	Workstation en desktops 2024	5					-	
2024	120	Aanschaf en installatie generator	10		32.706			32.706	
2024	110	Werkzaamheden KSC	10		13.695			13.695	
2024	120	Aanschaf inventaris	10		635.324			635.324	
2023	140	Informatiesystemen Grondzaken	5	45.245			9.049	36.196	
Functie 140 Overige beschermende maatregelen			5	-	172.589	-	-	172.589	-
2023	120	Aanleg vuurwerkbunkers/veiligheidsmarkeringen	20	-				-	
2024	150	Uitbreiding Kruihuis Santa Clara (vuurwerkopslag)	25		172.589			172.589	
Functie 210 Wegen straten pleinen				20.896.840	8.285.819	3.700.679	1.507.835	23.974.144	526.708
2012	150	Diversen straten, wegen en pleinen	20	908.672			100.963	807.709	-
2013	150	Diversen straten, wegen en pleinen	20	2.426.094			242.610	2.183.484	-
2014	150	Diversen straten, wegen en pleinen	20	1.976.201			179.655	1.796.547	-
2021	150	Diverse wegenprojecten BU		-				-	
2014	110	Renovatie - Pasangrahan	20	63.278			42.184	21.094	-
2014	120	Meubilair - Pasangrahan	10	15.823			15.823	-0	-
2017	120	Straatnaam borden Elite Safety	5	-				-	
2018	120	Telefooncentrale	5	-				-	
2015	150	Diversen straten, wegen en pleinen	20	1.387.455			115.621	1.271.834	-
2017	150	Diversen straten, wegen en pleinen	20	665.951			47.568	618.383	-
2018	150	Diverse werkz w.o. Kaya Nikiboko Noord	20	681.284			45.419	635.865	-

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerderingen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2021	150	Wegen en straten 2019	20	1.043.336			65.209	978.127	65.209
2021	150	Wegen en straten 2020	20	1.031.181			60.658	970.523	60.658
2021	150	Wegen en straten 2021	20	461.625			25.646	435.979	25.646
2021	150	Diverse wegen	20	2.016.975			112.054	1.904.921	112.054
2021	110	Onderhoud gebouwen	20	107.113			5.951	101.162	5.951
2021	150	Infrastructuur nieuwbouw R&O	20	770.436			42.802	727.634	42.802
2022	110	Vissershuisje	40	48.438			1.242	47.196	1.242
2022	110	Bouw vuurwerkopslagplaats Kruithuis (BU)		1				1	
2022	120	Investering lichtpunten 2022	10	315.000			35.000	280.000	-
2024	120	Investering lichtpunten 2024	10		480.000			480.000	
2022	150	Wegen en ruimte onderhoud	20	272.749			14.355	258.394	14.355
2022	150	Kaya Gratiut	20	55.027			2.896	52.131	2.896
2022	150	Kaya Aruaco	20	76.760			3.838	72.922	-
2022	150	Kaya Soeur	20	1.204.776			63.409	1.141.366	63.409
2022	150	Kaya Amatista	20	161.641			8.082	153.559	
2022	150	Kibra Montanja	20	71.652			3.771	67.881	3.771
2022	150	Visserspier Sorobon	20	153.271			8.067	145.205	8.067
2022	150	Onderh.afwteringsysteem kaya Nikiboko Zuid	20	41.811			2.201	39.610	2.201
2022	150	Herinrichten Kaya Grandi	20	1.211.000			44.440	1.166.561	
2024	150	Herinrichten Kaya Grandi	20	-	15.397		-	15.397	
2022	150	Wegen Antriol en Santa Clara	20	82.004			4.316	77.688	4.316
2022	150	Brionplein	20	18.765			988	17.778	988
2022	150	Mamparia Kutu	20	89.213			4.695	84.517	4.695
2022	150	Woning project FCB	20	53.170			2.798	50.371	2.798
2022	150	Kaya Somuntuno	20	121.068			6.372	114.696	6.372
2022	150	Kaminda Bruchi Janga	20	46.523			2.449	44.075	2.449
2022	150	Kaya Berlin		1				1	
2022	150	Kaya Neerlandia		1				1	
2022	150	Kaya Crestian		1				1	
2022	150	Kaya Platina		1				1	
2022	150	Kaya Carlito A.Nicolaas		1				1	
2022	150	Kaya Piedra Precioso		1				1	
2022	150	Verkeersradars en detectie software		1				1	
2022	150	GISIB wegenprogramma Bonaire		1				1	
2022	150	Kaya Nikiboko Zuid & Kaya Corona		1				1	
2022	150	Kaya E.B.Sint Jago		1				1	
2022	150	Kaya Saturnus		1				1	
2022	150	Boulevard M.A. Pourier		1				1	
2022	150	Kaya Gobernador Debrot		1				1	
2022	150	Kaya Gavilan		1				1	
2022	150	Kaminda Djabou		1				1	
2022	150	Voorbereiding en management		1				1	
2023	100	Gronden gelegen in het National Park Washington		1				1	
2023	120	Investering lichtpunten 2023	10	480.000			48.000	432.000	
2023	150	Regenafvoer	20	46.245			2.312	43.932	
2023	150	Inrichting openbare ruimte	20	397.518			19.876	377.642	
2023	150	Bouw 4 afdakjes te Sorobon	20	61.511			3.076	58.435	
2023	150	Verharding Kaminda di Lac en Santa Clara	20	80.072			4.004	76.069	
2023	150	Realiseren nieuwe duikerbrug Cargill	20	256.940			12.847	244.093	
2023	110	Renovatie Passangrahan	25	245.256			9.810	235.446	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerde- ringen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2024	110	Renovatie Passangrahan	25	-	225.379			225.379	
2023	150	Kaya Rubi/Amatista	20	246.657			12.333	234.324	12.333
2023	150	Kaya Calixta	20	216.000			10.800	205.200	10.800
2023	150	Kaya Aruaco	20	58.373			2.919	55.454	2.919
2023	120	Inrichten hemelwaterafvoer te KSLB	10	27.766			2.777	24.989	2.777
2023	150	Frezen/overlagen rotonde Hato	20	105.236			5.262	99.974	5.262
2023	150	Kaya Aruaco	20	279.582			13.979	265.603	13.979
2023	150	Bestrating Parke Plaza Chikoe Goloe	20	118.377			5.919	112.458	5.919
2023	110	Vissershuisje Playa Frans	10	5.915			591	5.323	591
2023	110	Monumentale wand Tia Sani Rincon	10	15.565			1.557	14.009	1.557
2023	150	Verkeersborden-verkeersmaterieel	10	135.391			13.539	121.852	13.539
2023	110	Sentro Mediko Suit	10	45.552			4.555	40.997	4.555
2023	110	Renovatie havenkantoor	25	58.274			2.331	55.943	2.331
2023	110	Restauratie slavenhutjes witte pannen	25	57.890			2.316	55.574	2.316
2023	110	Restauratie slavenhutjes oranje pannen	25	57.630			2.305	55.325	2.305
2023	150	Visserspier Sorobon	20	99.312			4.966	94.346	4.966
2023	150	Kaya Aruaco	20	87.116			4.356	82.760	4.356
2023	150	Legoblokken rooi Rincon	20	23.468			1.173	22.295	1.173
2023	150	Conditiemeting wegen	20	63.802			3.190	60.612	3.190
2023	110	Fort Oranje toren en muur	25	49.067			1.963	47.104	1.963
2023	150	Kaya Piedra Precioso (BU)		1				1	
2023	150	Kaya Neerlandia (BU)		1				1	
2023	150	Herinrichting Kaya Grandi (BU)		1				1	
2023	150	Kaya Saturnus (BU)		1				1	
2023	150	Kaya E.B. Sint Jago (BU)		1				1	
2023	150	Boulevard M.A. Pourier (BU)		1				1	
2023	150	Kaya Korona (BU)		1				1	
2023	150	Kaya C.D. Crestian (BU)		1				1	
2023	150	Proefsleuven (BU)		1				1	
2023	150	Reconstructie Belnem (BU)		1				1	
2023	150	Reconstructie perceel 3 playa (BU)		1				1	
2023	150	Reconstructie perceel 2 (BU)		1				1	
2023	150	Kaya J.E. Nicolaas (BU)		1				1	
2023	150	Kaya Rubi (BU)		1				1	
2023	150	Kaya Rita (BU)		1				1	
2023	150	Wegen rondom scholen (BU)		1				1	
2024	150	Kaya J.E. Nicolaas	20					-	
2024	150	Kaya Tre	20		292.400			292.400	
2024	150	Herinrichting Brionplein	20		305.588			305.588	
2024	150	Tioletgebouw	20		28.728			28.728	
2024	150	Renovatie Malekon	20		22.676			22.676	
2024	150	Kaya Gob. N. Debrot	20		35.000			35.000	
2024	150	Kaya International	20		822.432			822.432	
2024	160	Sabal Palm Park Bonaire	20		751.731			751.731	
2024	150	Vangrail Seru Langu	20		58.609			58.609	
2024	150	Renovatie diverse wegen	20		615.019			615.019	
2024	150	Renovatie diverse wegen	20		186.172			186.172	
2024	150	Renovatie diverse wegen	20		227.180			227.180	
2024	150	Investerings afwatering	20		369.593			369.593	
2024	150	Investerings afwatering	10		66.502			66.502	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerde- ringen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2024	150	Diabaas voor project FCB Hato	20		82.680			82.680	
2024	150	Asfalteren Blvd. Gob. N. Debrot			150.499	150.498		1	
2024	150	Asfalteren Blvd. Gob. N. Debrot			31.975	31.974		1	
2024	150	Herinrichting Kaya Grandi			48.532	48.531		1	
2024	150	Herinrichting Kaya Grandi			7.575	7.574		1	
2024	150	Herinrichting Kaya Grandi			12.320	12.319		1	
2024	150	Herinrichting Kaya Grandi			42.245	42.244		1	
2024	150	Herinrichting Kaya Grandi			48.532	48.531		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Neerlandia			5.485	5.484		1	
2024	150	Vangrails Kaya Gob. N. Debrot			48.532	48.531		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Neerlandia			9.550	9.549		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			21.081	21.080		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			17.397	17.396		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			9.701	9.700		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			10.002	10.001		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			15.198	15.197		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			50.490	50.489		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			13.175	13.174		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Saturnus			28.879	28.878		1	
2024	150	Verbreden Kruising Kaya Dawari-Kaminda Djabou			39.550	39.549		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Haarlem, Den Haag en F.L. Clarinda			351.019	351.018		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Haarlem, Den Haag en F.L. Clarinda			210.176	210.175		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Haarlem, Den Haag en F.L. Clarinda			20.022	20.021		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Haarlem, Den Haag en F.L. Clarinda			50.859	50.858		1	
2024	150	Asfalteren Kaya J.E. Nicolaas			264.770	264.769		1	
2024	150	Asfalteren Kaya J.E. Nicolaas			141.124	141.123		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Julanda, Londres en Cyprus			212.859	212.858		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Julanda, Londres en Cyprus			113.079	113.078		1	
2024	150	Asfalteren Kaya Julanda, Londres en Cyprus			117.265	117.264		1	
2024	150	Herstraten Kaya Rita			50.859	50.858		1	
2024	150	Herstraten Kaya Rita			5.540	5.539		1	
2024	150	Herstraten Kaya Rita			50.859	50.858		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			11.254	11.253		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			14.172	14.171		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			23.897	23.896		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			23.078	23.077		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			30.123	30.122		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			13.503	13.502		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			9.325	9.324		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			15.272	15.271		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			10.494	10.493		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			15.522	15.521		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Rubi			7.216	7.215		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Venus			13.283	13.282		1	
2024	150	Reconstructie Kaya Uranus			28.454	28.453		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			11.907	11.906		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			12.631	12.630		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			81.767	81.766		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			48.532	48.531		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			178.208	178.207		1	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerde- ringen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2024	150	Diverse werkzaamheden			178.208	178.207		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			270.605	270.604		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			487.842	487.841		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			5.485	5.484		1	
2024	150	Diverse werkzaamheden			10.810	10.809		1	
		Functie 222 Verkeersmaatregelen te water		3.199.273	76.888	-	245.235	3.030.927	35.003
2004	150	Beveiliging haven	20	5.521			5.521	-0	
2008	150	Bolderproject haven	25	286.315			28.631	257.684	
2009	150	Bolderproject haven	25	942.413			85.674	856.739	
2010	150	Bolderproject haven	25	75.298			6.275	69.023	
2013	130	Loodsboot	20	350.036			35.003	315.033	35.003
2021	150	Havenfaciliteiten	25	925.095			42.050	883.046	
2022	130	Boot	20	233.536			11.677	221.859	
2022	120	Camera	10	132.906			9.725	123.181	
2021	150	Zuidpier BU		1				1	
2023	150	Vervanging waterleiding Noordpier	25	23.236			929	22.306	
2023	150	Hekken Haven	10	197.489			19.749	177.740	
2023	150	Voorbereidingskrediet Containerhaven	25	27.427	7.315			34.741	
2024	112	Renovatie scholen	10		69.574			69.574	
2024	150	Solar led lights zuid- en noordpier	10					-	
		Functie 341 Agrarische zaken, jacht en visserij		317.541	1.315.328	323.535	23.719	1.285.616	12.240
2013	110	Schuur	20	17.563			1.757	15.806	
2014	110	Schuur	20	74.062			6.733	67.329	
2021	150	Agrarische zaken	20	32.765			1.820	30.945	1.820
2021	150	LVV	20	79.172			4.398	74.774	4.398
2022	120	Landbouwmachines LVV	10	54.195			6.022	48.174	6.022
2022	110	Renovatie slachthuis (BU)		1				1	
2024	110	Renovatie slachthuis	25		141.772			141.772	
2024	120	Inventaris slachthuis	25					-	
2024	110	Renovatie slachthuis	10		8.659			8.659	
2022	110	Opzet greenhouses in de wijken (BU)		1				1	
2023	120	Schaduwhallen project voedselbank Bonaire	20	59.780			2.989	56.791	
2023	110	Tuinhuis Rincon en LVV (BU)		1				1	
2024	120	Watertank	10		28.701			28.701	
2024	120	tailored windscreens	10		14.321			14.321	
2024	120	Greenhouses, Hekwerk, terrein LVV	10		163.024			163.024	
2024	130	Agro 640 TU climahal fix	10		41.553			41.553	
2024	150	Greenhouses LVV	10		39.792			39.792	
2024	120	elektra en netwerk TH	10		10.329			10.329	
2024	120	Snippercombi Heizohack HM6	10					-	
2024	120	Multifunctionele landbouwvoertuigen	10		48.751			48.751	
2024	130	Multifunctionele landbouwvoertuigen	10		304.363			304.363	
2024	140	Multifunctionele landbouwvoertuigen	10		491			491	
2024	120	Veestallen	10		140.028			140.028	
2024	120	Fish Attracting Devices	10		50.000			50.000	
2024	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		19.494	19.493		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		53.572	53.571		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		54.228	54.227		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		3.869	3.868		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		2.735	2.734		1	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerderingen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		103.406	103.405		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		18.270	18.269		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		19.494	19.493		1	
	110	Verbouwing en uitbreiden slachthuizen	40		48.476	48.475		1	
		Functie 480 Uitgaven onderwijs		26.754.964	5.601.284	-	400.798	31.955.449	-12.700
2019	112	Huisvesting scholen 2019	40	1.430.000			-13.750	1.443.750	-13.750
2018	112	Renovatie Colegio Luis Betran	40	940.458			26.872	913.587	
2018	112	Uitbreiding school Liceo Boneriano	40	1.345.309			38.446	1.306.863	
2014	112	Renovatie collegio San Bernardo & Nieuwbouw Watapan	40	5.072.278			161.783	4.910.495	
2016	112	Reina Beatrix & Renovatie gymzalen	40	1.360.753			40.062	1.320.691	
	195	Onderwijshuisvesting (activa in bestelling)		13.203.267				13.203.267	
2022	112	Buurthuizen Family Justice Center	40	952.427			23.811	928.616	
2022	112	Civieltechnische werk nieuwbouw Pelikaan	40	225.000			5.625	219.375	
2023	112	Uitbreiding MBO	40	570.000			14.250	555.750	
2024	130	Multifunctionele landbouwvoertuigen	10		88.627			88.627	
2023	112	Onderwijshuisvesting SGB	10	524.261			74.894	449.367	
2023	112	Renovatie Kristu Bon Wardador	40	1.110.209			27.755	1.082.454	
2023	112	Parkeerterrein Skol San Luis Beltran (BU)	20	21.001			1.050	19.951	1.050
2024	112	Renovatie Watapanaschool	25					-	
2024	120	Diversen Onderwijs	10		61.741			61.741	
2024	120	Renovatie pieren	10		24.916			24.916	
2024	112	Liseo 6 noodlokalen	15		526.000			526.000	
2024	112	Inrichten terreinen/parkeren rondom Pelikaan	20		2.700.000			2.700.000	
2024	112	Inrichten terreinen/parkeren rondom SGB/MBO	20		2.200.000			2.200.000	
		Functie 510 Openbaar bibliotheekwerk		-	2.018.966	-	-	2.018.966	-
2024	110	Bibliotheek	40		863.087			863.087	
2024	110	Inventaris bibliotheek	10		963.829			963.829	
2024	120	Inventaris bibliotheek	10		192.050			192.050	
		Functie 530 Sport		2.766.325	1.359.217	886.993	384.126	2.854.423	23.773
2012	160	Diverse sportterreinen	15	368.315			92.079	276.236	
2013	160	Diverse sportterreinen	15	809.992			161.998	647.994	
2014	160	Diverse sportterreinen	15	17.981			2.997	14.984	
2015	160	Diverse sportterreinen	15	241.372			34.481	206.891	
2021	120	Sport (verlichting)	10	13.650			1.950	11.700	1.950
2021	160	Lichtmasten	15	267.954			20.612	247.342	20.612
2021	160	Sportvelden	15	15.076			1.211	13.865	1.211
2022	160	Sportfaciliteiten en Dragstrip	15	1.031.972			68.798	963.174	
2024	150	Sportfaciliteiten en Dragstrip			30.374			30.374	
2024	160	Sportfaciliteiten en Dragstrip			88.503			88.503	
2022	160	Kunstgras voetbalstadion Antonio Trenidad (BU)		1				1	
2023	160	Prowise en randapparatuur (BU)		1				1	
2023	160	Renovatie stadion Antonio Trenidad (BU)		1				1	
2023	160	Kunstgras voetbalstadion Jossy Boekhoudt ballpark (BU)		1				1	
2023	160	Stadion Pablo Kroon (BU)		1				1	
2023	160	Voetbalveld Elion Flores (BU)		1				1	
2023	160	Voetbalveld ATC (BU)		1				1	
2023	160	Beachpark Rudy Boezem (BU)		1				1	
2023	160	Stadion Playa (BU)		1				1	
2023	160	Lichtinstallatie atletiekbaan (BU)		1				1	
2023	160	Atletiekmaterialen (BU)		1				1	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerderingen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2023	160	Drijvend zwembad		1				1	
2024	160	Renovatie sportterreinen	10		198.906			198.906	
2024	160	Renovatie sportterreinen	10					-	
2024	160	Renovatie sportveld Pariba Rincon	25					-	
2024	160	Gymzalen Papa Cornes en Rayo di Solo (EDF-project)	25					-	
2024	140	Automatisering verlichting sportvelden	5		149.497			149.497	
2024	140	Bewakingscameras Indebon	10		4.925			4.925	
2024	160	Sport faciliteiten			47.707	47.706		1	
2024	160	Sport faciliteiten			39.122	39.121		1	
2024	160	Sport faciliteiten			31.739	31.738		1	
2024	160	Sport faciliteiten			11.912	11.911		1	
2024	160	Zwembad			12.336	12.335		1	
2024	160	Zwembad			10.830	10.829		1	
2024	160	Renovatie Multicourt Nikiboko			41.819	41.818		1	
2024	160	Speeltuinen			39.852	39.851		1	
2024	160	Speeltuinen			31.860	31.859		1	
2024	160	Speeltuinen			24.710	24.709		1	
2024	160	Speeltuinen			18.468	18.467		1	
2024	160	Speeltuinen			29.189	29.188		1	
2024	160	Speeltuinen			3.802	3.801		1	
2024	160	Speeltuinen			78.632	78.631		1	
2024	160	Footballveld Nort Saliña			7.857	7.856		1	
2024	150	Renovatie honk- & softball accommodaties			324.108	324.107		1	
2024	150	Renovatie honk- & softball accommodaties			47.707	47.706		1	
2024	150	Renovatie honk- & softball accommodaties			31.739	31.738		1	
2024	150	Renovatie honk- & softball accommodaties			39.122	39.121		1	
2024	150	Infrastructuur Speeltuinen			14.500	14.499		1	
Functie 600 Alg. beheer soc. voorz. en maatsch. dienstverl				7	196.703	196.698	-	12	-
2023	160	Parke Nemencio (BU)		1				1	
2023	110	Sentro di Bario Amboina (BU)		1				1	
2023	160	Speeltoestellen (BU)		1				1	
2023	120	Opzetten greenhouses (BU)		1				1	
2023	112	Parkeerterrein Colegio Strea Briante (BU)		1				1	
2023	112	Renovatie Watapana school Rincon (BU)		1				1	
2023	160	Parke Tului (BU)		1				1	
2024	160	Renovatie Sportveld SdB Amboina		-	22.296	22.295		1	
2024	112	Renovatie Watapanaschool		-	48.225	48.224		1	
2024	150	Verharden parkeerplekken Colegio Strea Briante		-	59.830	59.829		1	
2024	160	Sportfaciliteiten en Dragstrip		-	61.250	61.249		1	
2024	160	Sportfaciliteiten en Dragstrip		-	5.102	5.101		1	
Functie 630 Sociaal cultureel werk				6	588.411	341.338	-	247.079	-
2021	110	Buurthuizen Nikiboko BU		1				1	
2021	110	Opvang slachtoffer BU		1				1	
2021	110	Bes4kids BU		1				1	
2022	110	Bouw leslokaal/keuken Colegio San Luis Beltram		1				1	
2022	140	Aanschaf/implementatie kindplanner software		1				1	
2022	150	Aanleg loopbeugels en paden (BU)		1				1	
2024	150	Recreatiefaciliteiten wijken	10	-	240.630			240.630	
2024	160	Recreatiefaciliteiten wijken	10	-	6.439			6.439	
2024	160	Gymzalen Papa Cornes en Rayo di Solo (EDF-project)		-	73.193	73.192		1	

Jaar	bal. code	STAAT VAN ACTIVA	afs. per	Boekwaarde 01/01/2024	Vermeerderingen	Bijdrage derden	afsch. kosten	Boekwaarde 01/01/2025	dekking reserve afschr.
2024	160	Gymzalen Papa Cornes en Rayo di Solo (EDF-project)		-	225.962	225.961		1	
2024	120	Waterpunten		-	18.394	18.393		1	
2024	120	Waterpunten		-	23.794	23.793		1	
Functie 650 Kinderopvang				197.160	-	-	11.912	185.249	-
2023	160	Aanleg dak Sportveld Tera Kora	10	19.610			1.961	17.649	
2023	112	Ondergrond keuken Skol San Luis Beltran	10	21.465			2.147	19.319	
2023	112	KDV/NSO Noah	20	54.585			2.729	51.856	
2023	112	Renovatiewzh. Watapana School Rincon 16-Nov'2023	20	21.500			1.075	20.425	
2023	112	Renovatie en inrichting keuken Bon Kwido	20	80.000			4.000	76.000	
Functie 700 Volksgezondheid				1	-	-	-	1	-
2022	120	Apparatuur neonatale gehoorscreening PG (BU)		1				1	
Functie 723 Milieubeheer				4.677.231	-	-	-	4.677.231	-
2022	120	Aansluiting jachtafvalwatertank (BU)		1				1	
2022	120	Sargassum keerscherm (BU)		1				1	
2023	100	Plantage Fontein		1.060.954				1.060.954	
2023	150	Pompstation jachtafvalwater (NMBP)	20	112.083				112.083	
2023	150	Uitbreiding RWZI/Aansluiten vacuumputten (NMBP)	20	3.504.192				3.504.192	
2023	150	Rioolwaterzijveringsinstallatie SONA		1				1	
Functie 822 Overige volkshuisvesting				8.188.752	1.312.057	-	21.241	9.479.568	-2.569
2001	110	Volkswoningen nieuwbouw	40	185.718			23.810	161.908	
2021	110	Sociale woningbouw 2020	40	92.463			-2.569	95.032	-2.569
2023	110	Prefab Huizen	40	256.240			-	256.240	-
2024	110	Prefab Huizen	40	-	30.960		-	30.960	-
2023	150	Infrastructuur FCB	20	7.654.331				7.654.331	
2024	150	Infrastructuur nieuwbouw bijdrage OLB 2024	20	-	1.281.097			1.281.097	
Functie 920 Belastingen				-	134.860	-	-	134.860	-
2024	150	Smart E-gates			134.860			134.860	
Totaal-generaal				72.247.555	23.848.420	5.476.386	3.245.467	87.374.121	975.158
Recapitulatie naar balansposten:									
100	100	- gronden en terreinen		2.176.068	-	-	-	2.176.068	-
110	110	- woonruimten en bedrijfsgebouwen		1.557.235	3.027.807	323.535	120.697	4.140.811	20.241
112	112	- huisvesting scholen		13.729.249	5.543.799	48.224	410.749	18.814.075	-12.700
130	130	- vervoermiddelen		934.048	535.933	-	96.377	1.373.604	84.700
140	140	- automatiseringsmiddelen		2.335.179	1.578.691	-	471.513	3.442.357	331.866
160	160	- sportaccommodaties		2.772.288	1.863.217	817.619	384.137	3.433.749	21.823
150	150	- grond-, weg- en waterbouw. werken		33.169.612	9.252.372	4.217.680	1.526.479	36.677.825	507.339
120	120	- duurzame bedrijfsmiddelen		2.370.610	2.046.600	69.329	235.515	4.112.366	21.888
195	195	- activa in bestelling		13.203.267	-	-	-	13.203.267	-
Totaal-generaal				72.247.555	23.848.420	5.476.386	3.245.467	87.374.122	975.158

3. Overzicht subsidies en inkomensoverdrachten

STAAT VAN SUBSIDIES 2024

bedragen x 1.000

Functie	Toelichting	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting na wijziging	Rekening 2024
300	Fundashon Tienda pa Konsumido Boneriano	68	136	136	136
300	Tourism Corporation Bonaire	2.000	2.500	2.000	2.000
310	Stichting Beheer Bedrijfsfondsen Bonaire (voormalig CKB)	-	-	-	-
310	Fundashon Tienda pa Konsumido Bonaire	-	-	-	-
341	Agrarische zaken/Damascus Heavy Equipment Rentals	8	15	15	7
341	Diverse instanties	-	10	-	-
341	Bevordering Landbouw/veeteelt/visserij	-	250	-	-
341	Klinika Veterinario Bonaire N.V./Beest.BV	37	37	37	37
341	Stichting Dierenasiel Bonaire	28	28	28	28
341	Stichting Donkeyshelp	70	70	70	70
341	Initieren ontwikkelings landbouw en veeteelt w.o. Piskabon	150	150	150	150
400	Stichting Voeding op school	182	243	243	243
480	Stichting Leren is Leuk	115	115	115	115
480	Stichting Openbaar Onderwijs Bonaire - bruidschat	70	70	70	70
480	Stichting Expertisecenter Onderwijs Zorg Bonaire	100	73	73	156
480	Transworld radio Bonaire tbv klaslokaal	11	11	11	11
480	Stichting Scholengemeenschap Bonaire	48	75	75	-
480	Betonbouw Bonaire N. V.	57	57	57	57
480	Ocean View Villas	83	83	83	83
480	Het Koraal	-	-	-	23
480	Diverse instanties	-	-	-	12
480	Triple Threat	48	48	48	-
482	Fundashon Formashon Pa Mayan	659	733	733	659
530	Buitensportaccommodaties - Bonaire Overheid Gebouwen (BOG)	135	510	10	652
530	Buitensportaccommodaties	-	250	-	-
530	Diverse sport aangelegenheden	168	45	620	451
530	Piskabon	4	-	-	-
530	Regatta (TCB)	5	63	63	65
530	Diverse instanties	-	75	-	-
530	Stichting Aquaspeed Bonaire Windsurfers	23	-	-	35
540	Servisio di Kultura , Arte i Literatura (SKAL)	76	240	269	147
540	Regatta te land (Massive Productions Bonaire)	75	75	75	-
540	Regatta (TCB)	-	-	-	75
540	Tourism Corporation Bonaire	-	-	-	82
540	Dia di Rincon	12	40	-	-
540	Dia di Rincon (Komishon Herensia Kultural)	34	-	-	-
540	Kanta bo Boneiru (Stichting Bonaire Youth Ent)	25	25	-	-
540	Stichting Bonaire Youth Ent	6	-	-	5
540	Festival di Tumba (KLAVE)	15	15	-	-
540	Simadan Chana i Doeï (KLAVE)	6	6	7	7
540	Art Culture Education Foundation	31	-	30	30
540	Bonairedag in het buitenland-Bonaire Evenements	-	-	-	7
540	Piskabon	-	-	-	8
540	School of Performing Arts Bonaire	-	-	-	19
540	Fundashon Mangasina di Rei	300	300	300	300
540	School of Performing Arts Bonaire	100	100	100	100
540	Stichting Kunst en Cultuur van Bonaire	30	30	30	30
540	Fundashon Akademia Papiamentu	97	50	50	52
540	Stichting Plataforma Cultural	110	110	110	110
540	Fundashon Lesa ta dushi	-	2	-	-
540	Stichting Bonaire Youth Entertainment - Kas di Musika	45	45	45	45
540	Art Culture Education Foundation	28	28	28	33
540	Dia di Rincon (Komishon Herensia Kultural)	-	-	-	75
540	Diverse instanties	-	124	127	44
540	Regatta (Stichting Aquaspeed Bonaire Windsurfers)	50	-	-	-

bedragen x 1.000

Functie	Toelichting	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting na wijziging	Rekening 2024
540	Organiseren van Karneval (R&R Events)	-	-	-	15
540	Art Culture Education Foundation	10	-	-	-
540	Stichting Plataforma Cultural	22	-	-	-
540	Piskabon	7	-	-	-
540	Diverse instanties	-	-	8	8
541	Fundashon Historiko Kultural Boneriano	74	71	71	71
541	School of Performing Arts Bonaire	10	-	-	-
541	Diverse instanties	34	179	119	79
541	Fundashon Mangasina di Rei	-	-	-	40
560	Organiseren van Karneval (R&R Events)	35	35	35	75
560	Organiseren van Dia di Rincon	19	35	35	-
560	Organiseren van Dia di Rincon (Komishon Herensia Kultural)	9	-	-	-
560	Bonairedag in het buitenland-Bonaire Evenements	5	5	5	-
560	Regatta (Stichting Aquaspeed Bonaire Windsurfers)	25	-	-	-
560	Diverse instanties	3	-	-	3
600	Uitvoering Begrafeniswet BES	29	21	21	65
600	Uitvoering Wet Primair Onderwijs / Schoolbenodigdheden	97	190	190	136
600	Overige financiële steun/overbruggingsgelden	127	117	117	152
600	Armoedebestrijding	66	222	167	5
600	Fundashon Alzheimer Bonaire (symposium)	15	-	-	-
600	Project tur mucha ta konta (School of Performing Arts Bonaire)	50	-	-	-
600	Centrum voor Jeugd en Gezin (Aksezo)	54	-	-	120
600	Stichting ADRA	185	185	185	197
600	Sociale Agenda "Kansen voor Allen" (BU)	36	-	-	-
630	Sociale Kanstraject Jongeren - SKJ (BU)	400	421	-	-
630	Sociale Kanstraject Jongeren - SKJ (BU)	174	-	-	-
630	Centrum voor Jeugd en Gezin (Aksezo)	-	-	-	357
630	NGO-platform	95	152	152	152
630	Uitvoering Integraal Kind Centrum (IKC)	86	253	-	-
630	Fundashon Antriol Avanti	62	62	62	72
630	Stichting Lezen en schrijven	51	36	36	36
630	Fundashon Toeloei Domacasse	3	-	-	-
630	Diverse instanties	-	-	40	125
630	Centrum voor Jeugd en Gezin (Aksezo)	4.935	4.947	4.935	5.248
630	Stichting Expertisecenter Onderwijs Zorg Bonaire	-	-	462	32
630	Diverse instanties	-	-	-	19
630	Viering dia di Bonaire	-	-	-	57
630	Kanta bo Boneiru (Fundashon Pro Hubentud Bonaire)	-	-	-	40
630	Fundashon Toeloei Domacasse	12	-	-	-
630	Centrum voor Jeugd en Gezin (Aksezo)	-	172	-	656
640	Fundashon Konsulta pa Grandinan	41	41	41	-
640	Bijdragen aan groepen 60- plussers/Vieringen voor ouderen	-	7	7	19
640	Viering Dag van mantelzorg/Stichting Mantelzorg Bonaire	-	10	-	-
640	Fundashon Alzheimer Bonaire	-	8	6	-
650	Centrum voor Jeugd en Gezin (Aksezo)	-	-	-	168
650	Transport van/naar kinderopvang	14	-	-	-
650	Ondersteunen van opvang organisaties in noodsituatie/maatwerksubsidie/	-	553	269	120
650	Organiseren trainingen/activiteiten/veldcoördinatie/licentiehouder Kaleid.	40	-	-	-
650	Maatwerksubsidie	48	-	-	-
650	Huisvesting opknappen kinderopvang organisatie	-	-	-	-
651	Stichting MiVaBo Bonaire	1	-	-	-
651	MiVA leuningen	3	-	-	-
651	Stichting Mantelzorg Bonaire	10	3	-	10
710	Stichting Mantelzorg Bonaire	3	-	-	3
710	Fundashon Alzheimer Bonaire	8	8	8	21
710	Diverse instanties	-	-	41	23
721	Reiniging (Selibon NV)	2.089	2.077	2.077	2.077
723	Stichting Nationale Parken Bonaire	64	64	64	-
TOTAAL		14.158	16.707	14.958	16.429

4. Verzamel en consolidatiestaat

bedragen x USD 1.000

bedragen x USD 1.000

CONSOLIDATIESTAAT																																			
LASTEN														BATEN																					
Functie	Niet in te delen	10	Salaris	Pers.van derden	30	31	Energie	33	34	Overige goederen	40	Belasting	42	Inkomen overdr.	60	Reserve	61	Kapitaal-lasten	Totaal LASTEN	32	Duurzame pachten	33	Overige zaken	34	Belasting goederen	40	Overdrachten	41	Reserve	Totaal BATEN					
001 Bestuursorganen	-	1.749	58	22	-	3.245	-	634	39	5.747	-	-	-	-	634	39	5.747	-	-	-	-	-	-	2.401	-	513	-	789	233	1.022	-				
002 Bestuursapparaat	-	15.604	2.155	1.339	-	10.782	-	2.957	612	33.449	-	-	-	-	2.957	612	33.449	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	529	1.413	4.343	-				
003 Burgerzaken	-	725	7	-	-	307	-	-	-	1.039	-	-	-	-	-	-	1.039	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	513	-			
020 Eigendommen niet voor openbare dienst bestemd	-	1.346	190	-	-	39	-	3	-	1.578	-	-	-	-	3	-	1.578	-	-	-	-	-	2	-	2.511	-	-	-	-	-	2513	-			
130 Rampenbestrijding	-	-	125	-	-	84	-	-	-	209	-	-	-	-	-	-	209	-	-	-	-	-	-	-	-	-	188	-	-	-	188	-			
140 Overige beschermende maatregelen	-	736	-	-	-	36	-	-	-	772	-	-	-	-	-	-	772	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
210 Wegen straten en pleinen	-	358	101	-	-	5.665	-	11.554	1.508	19.186	-	-	-	-	11.554	1.508	19.186	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.911	1.262	5.173	-	-	-			
211 Verkeersmaatregelen te land	-	57	-	-	-	30	-	-	-	87	-	-	-	-	-	-	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-	127	-	-	-	127	-			
222 Verkeersmaatregelen te water	-	791	173	5	-	706	-	25	245	1.945	-	-	-	-	25	245	1.945	-	-	-	-	-	-	115	1.165	-	-	-	35	1.315	-	-			
300 Economische zaken	-	834	75	-	-	2.118	-	5.000	-	10.163	-	-	-	2.136	5.000	-	10.163	-	-	-	-	153	-	-	-	-	118	-	9	280	-	-			
310 Handel en industrie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
341 Overige Agrarische Zaken, jachten en Visserij	-	303	284	-	-	583	-	292	289	2.175	-	-	-	292	289	24	1.775	-	-	-	-	-	-	46	-	-	166	12	224	-	-	-			
400 Algemeen Beheer	-	682	-	-	-	46	-	243	-	951	-	-	-	243	-	-	951	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
480 Gemeenschappelijke uitgaven van het Onderwijs	-	-	-	-	-	9.320	-	527	1.636	401	11.884	-	-	527	1.636	401	11.884	-	-	-	-	-	-	10	-	-	8.852	585	9.447	-	-	-	-		
482 Volwasseneducatie	-	-	-	-	-	659	-	-	-	659	-	-	-	659	-	-	659	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
510 openbaar Bibliotheekwerk	-	445	-	-	-	638	-	-	254	1.337	-	-	-	-	-	254	1.337	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	300	93	393	-	-	-		
530 Sport	-	1.026	-	-	-	3.032	-	1.204	1.342	6.988	-	-	-	1.204	1.342	384	6.988	-	-	-	-	-	-	1.240	-	-	2.461	24	3.725	-	-	-	-		
540 Kunst	-	370	-	-	-	384	-	31	1.976	1.976	-	-	-	1.191	31	-	1.976	-	-	-	-	-	-	-	-	-	82	26	108	-	-	-	-		
541 Oudheidkunde/musea	-	-	-	-	-	60	-	190	-	250	-	-	-	190	-	-	250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
560 Maatschappelijke leefbaarheid en openluchtrecreatie	-	-	-	-	-	439	-	78	100	617	-	-	-	78	100	-	617	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
600 Algemeen Beheer Soc Voorzieningen en maatschappelijk dienstverleni	-	648	198	-	-	5.130	-	678	9.022	15.676	-	-	-	678	9.022	-	15.676	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.925	14.992	18.917	-	-	-	-		
611 Werkgelegenheid	-	-	-	-	-	514	-	-	-	514	-	-	-	-	-	-	514	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	514	-	-	-	-	-		
620 Maatschappelijke begeleiding en advies	-	-	-	-	-	38	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
630 Sociaal cultureel werk en jeugd- en jongerenwerk	-	-	87	-	-	2.138	-	6.794	30	9.049	-	-	-	6.794	30	-	9.049	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.686	-	2.686	-	-	-	-	
640 Bejaardenzorg	-	-	-	-	-	10	-	19	-	29	-	-	-	19	-	-	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
650 kinderopvang	-	331	52	-	-	3.715	-	292	64	4.466	-	-	-	292	64	12	4.466	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.869	-	3.869	-	-	-	-	
651 Dagopvang gehandicapten	-	-	-	-	-	629	-	639	-	639	-	-	-	10	-	-	639	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	628	-	628	-	-	-	-	
700 Algemeen beheer Volksgezondheid	-	1.639	216	-	-	2.857	-	-	-	4.712	-	-	-	-	-	-	4.712	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.489	2.151	3.640	-	-	-	-	
710 Preventieve en curatieve gezondheidszorg	-	-	-	-	-	624	-	-	-	704	-	-	-	80	-	-	704	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	546	-	546	-	-	-	-	
720 Slachthuizen	-	248	19	-	-	23	-	-	-	290	-	-	-	-	-	-	290	-	-	-	-	-	-	-	-	-	249	-	-	-	-	-	-		
721 Reiniging	-	-	-	-	-	2.203	-	2.077	-	4.280	-	-	-	2.077	-	-	4.280	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.203	-	-	-	-	-	-		
722 Riolering en waterzuivering	-	-	-	-	-	1.866	-	-	300	2.166	-	-	-	-	-	300	2.166	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
723 Milieu en natuurbeheer	-	157	100	-	-	4.675	-	3.258	-	8.190	-	-	-	-	-	-	8.190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	600	600	-	-	-	-	
725 Overige openbare hygiene	-	288	-	-	-	36	-	-	-	324	-	-	-	-	-	-	324	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.581	443	1.417	5.441	-	-	-	
730 Overige volksgezondheid	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
810 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
822 Overige volkshuisvesting	-	101	25	-	-	1.091	-	1.312	21	2.550	-	-	-	-	1.312	21	2.550	-	-	-	-	-	-	258	706	472	370	1.806	-	-	-	-	-	-	
910 Reserveringen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
911 Geldleningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
913 Dividenden	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
920 Belastingen	-	-	372	-	-	552	-	-	-	924	-	-	-	-	-	-	924	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
921 Vrije uitkering	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
922 Algemene uitgaven en inkomsten	29	165	-	-	-	938	-	-	-	10.310	-	-	-	-	-	9.178	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	64.737	-	28.759	-	64.737	-	-	-
990 Saldi Kostenplaatsen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	420	2.765	-	-	-	-	
992 Saldi gewone dienst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
993 Saldi Kapitaaldienst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
TOTAAL	29	28.583	4.237	1.366	-	64.553	-	46.989	3.246	165.473	-	-	-	16.470	46.989	-	165.473	-	-	-	153	2	6.416	39.932	96.587	23.642	166.732	-	-	-	-	-	-	-	